

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK MI, YANILSAMA MI: İSTİSMAR
FARKINDALIĞINA DAİR NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

HAZIRLAYAN

AYŞE SUNA GÜRDAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ ESRA GÜVEN

ANKARA - 2021

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 04/ 08 / 2021

Öğrencinin Adı, Soyadı: Ayşe Suna Gürdal

Öğrencinin Numarası: 21810044

Anabilim Dalı: Psikoloji Anabilim Dalı

Programı: Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Dr. Öğr. Üyesi Esra Güven

Tez Başlığı: Psikolojik Dayanıklılık mı, Yanılsama mı: İstismar Farkındalığına Dair Nitel Bir Araştırma

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 65 sayfalık kısmına ilişkin, 04/08/2021 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %4'tür. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

ONAY

Tarih: 04/08/2021

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

Dr. Öğr. Üyesi Esra Güven

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca ilgisini ve sıcaklığını her an hissettiğim, bilgi ve tecrübelerinden sonsuz faydalandığım, desteği ile daima güç bulduğum çok sevgili hocam, tez danışmanım ve süpervizörüm Dr. Öğr. Üyesi Esra Güven'e çok teşekkür ederim.

Prof. Dr. Okan Cem Çırakoğlu'na ve Dr. Öğr. Üyesi Muazzez Merve Avcıoğlu'na tez jürimde yer aldıkları ve çok kıymetli katkıları için teşekkür ederim. Ayrıca lisans döneminden beri hayalim ve hedefim olan yolda ilerlerken mesleki gelişimime katkısı olan tüm Başkent Üniversitesi Psikoloji Bölümü hocalarına teşekkür ederim.

Motivasyona her ihtiyacım olduğunda hep yanımda bulduğum, yüksek lisans hayatım boyunca tüm sıkıntı ve heyecanlarıma ortak olan canım arkadaşlarım ve meslektaşlarım Cansu Şahin'e ve Bilge Gülen Boyacı'ya çok teşekkür ederim.

Yıllardır elimi her zaman tutan, onlarla birlikteyken nerede olursa olsun evimde hissettiğim en yakınlarım Zeynep Gökçe Balaban'a, Gizem Bozo Yazar'a ve hayatımı güzelleştiren tüm dostlarıma çok teşekkür ederim. Hayallerimize birlikte yürüdüğümüz yol benim için en güzel yol.

Hayattaki her adımında yanımda olduklarını bildiğim, sonsuz güven ve desteklerini daima hissettiğim kocaman aileme; bana harika bir dünya sunan ve kızları olmaktan gurur duyduğum canım annem Betül Gürdal ve canım babam İrfan Gürdal'a çok teşekkür ederim. Bu hayatı birlikte deneyimlemekten en keyif aldığım insanlar, kardeşlerim Oğuz ve Ayca, sizsiz her şey gri olurdu. İyi ki varsınız.

ÖZET

GÜRDAL, Ayşe Suna. Psikolojik Dayanıklılık mı, Yanılsama mı: İstismar Farkındalığına Dair Nitel Bir Araştırma. Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı, 2021. Bu çalışmada bireylerin istismar farkındalığı, istismara dair algı ve atıfları, istismar davranışlarına verilen tepkiler ve başa çıkma biçimleri istismarın üç biçimi olan partner, ebeveyn ve işyeri/yönetici istismarı çerçevesinde araştırılmıştır. İstismara dair atıfların ve başa çıkma biçimlerinin psikolojik dayanıklılık, istismar yaşantıları ve istismara dair mitler ile ilişkileri incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini 4 kadın 4 erkek olmak üzere 8 katılımcı oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama araçları olarak Demografik Bilgi Formu, İstismara Dair Mitler Formu, Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu, Stres Belirtileri Ölçeği ve İstismar Yaşantıları Formu kullanılmıştır. Görüşme formunda partner, ebeveyn ve işyeri/yönetici istismar davranışlarını içeren 6 senaryo hazırlanmış, her bir katılımcı ile yaklaşık 30 dakika süren görüşmeler yürütülerek istismar senaryolarına ve genel olarak istismar kavramına dair algı ve atıflar toplanmıştır. Yapılan görüşmeler tematik analiz yöntemi ile analiz edildiğinde istismar kavramına dair atıf, tepki, etki, motivasyon atfı ve başa çıkma olmak üzere toplam beş üst tema belirlenmiştir. Her bir üst tema için alt temalar belirlenmiştir. Atıf üst teması için alt temalar mağdur odaklı açıklama, istismarcı odaklı açıklama ve ilişki/ortam odaklı açıklama; Tepki üst teması için alt temalar farkında aktif, farkında olmayan aktif, farkında pasif, farkında olmayan pasif ve kararsız; Etki üst teması için alt temalar fiziksel, duygusal, bilişsel/benliğe yönelik olumsuz atıflar, ilişkisel ve motivasyonel; Motivasyon atfı üst teması için alt temalar kontrol/güç/ prestij, çevre/bağlam, benlik değeri ve karakter özelliği; Başa çıkma üst teması için alt temalar problem odaklı başa çıkma ve duygu odaklı başa çıkma olarak belirlenmiştir. 8 katılımcıdan 6'sının en az bir senaryoda istismar davranışlarını fark etmediği ve normalleştirdiği ortaya konmuştur. Özellikle mağdur odaklı açıklamalar etrafında davranışların normalleştirildiği öne çıkmış ve farkındalığın en yüksek olduğu istismar biçiminin işyeri/yönetici istismarı olduğu gözlenmiştir. Katılımcıların istismar davranışlarının motivasyonlarına dair atıflarının literatürle uyumlu olduğu bulunmuş; güçlü olma motivasyonu, yetiştirilme tarzının etkisi ve bireyin yetersizlik algısı öne çıkan motivasyon kodları olmuştur. Başa çıkma biçimlerinde sadece duygu odaklı başa çıkma biçimlerini kullanan katılımcıların istismar yaşantılarına pasif tepkiler gösterdikleri ve stres puanlarının daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İstismar farkındalığı, başa çıkma biçimleri, partner istismarı, ebeveyn istismarı, işyeri istismarı

ABSTRACT

GÜRDAL, Ayşe Suna. Resilience or Illusion: A Qualitative Study on Abuse Awareness. Başkent University, Institute of Social Sciences, Master's in Clinical Psychology with Thesis, 2021. In this study, individuals' awareness, perceptions and attributions of abuse, reactions to abusive behaviors and coping styles were investigated within the framework of three forms of abuse: partner abuse, parental abuse and workplace abuse. The relationships of abuse attributions and coping styles with psychological resilience, abuse experiences and myths about abuse were examined. The sample of the study consists of 8 participants, 4 women and 4 men. Demographic Information Form, Myths About Abuse Form, Semi-Structured Interview Form, Stress Symptoms Scale and Abuse Experiences Form were used as data collection tools in the study. In the semi-structured interview form, 6 scenarios containing abusive behaviors were presented to the participants. The perceptions and references about the abuse scenarios and the concept of abuse in general were collected by conducting interviews that lasted approximately 30 minutes with each participant. The interviews were analyzed with the thematic analysis method and five themes were determined as attribution, reaction, effect, motivation attributions and coping. Sub-themes were determined for each theme. The sub-themes for the attribution theme were victim-focused explanation, abuser-focused explanation, and relationship/environment-focused explanation; The sub-themes for reaction theme were active and aware, active and unconscious, passive and aware, passive and unconscious and indecisive; The sub-themes for effect theme were physical, emotional, cognitive/negative attributions to self, relational, and motivational; The sub-themes for motivation attributions theme were control/power/prestige, environment/context, self-worth and character trait; The sub-themes for the coping theme were problem-focused coping and emotion-focused coping. It was revealed that 6 out of 8 participants did not notice abusive behaviors and normalize the abuse in at least one scenario. It was observed that the behaviors were normalized especially focused on victim-oriented explanations and it was observed that the form of abuse with the highest awareness was workplace abuse. It was found that the expressions of the participants about the motivations of the abusive behaviors were compatible with the literature; the motivation to be strong, the effects of upbringing styles and the individual's perception of inadequacy were the prominent motivation codes. It was observed that the participants who

used only emotion-focused coping styles showed passive reactions to their experiences of abuse and had higher stress scores.

Keywords: Abuse awareness, coping styles, partner abuse, parental abuse, workplace abuse

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. İstismar Biçimleri	2
1.1.1. Partner istismarı.....	3
1.1.1.1. Süper kadın rolü	6
1.1.2. Ebeveyn istismarı	7
1.1.3. İşyeri/ yönetici istismarı.....	8
1.2. İstismarı Sürdürücü Faktörler	9
1.2.1. İstismara dair mitler	12
1.3. Psikolojik Dayanıklılık ve Başa Çıkma Biçimleri	13
1.4. Araştırmanın Amacı.....	15
1.5. Araştırma Soruları	16
1.6. Araştırmanın Önemi	16
2. YÖNTEM	17
2.1. Örneklem	17
2.2. Veri Toplama Araçları	19
2.2.1. Bilgilendirilmiş onam formu	19
2.2.2. Demografik bilgi formu	19
2.2.3. İstismara dair mitler formu	19
2.2.4. Yarı yapılandırılmış görüşme formu.....	20
2.2.5. Stres belirtileri ölçeği	20
2.2.6. İstismar yaşantıları formu.....	20
2.3. İşlem.....	21
3. BULGULAR	23
3.1. “Atıf” Temasına Dair Bulgular	23
3.1.1. Mağdur odaklı açıklama.....	25

3.1.2. İstismarcı odaklı açıklama	26
3.1.3. İlişki/ Ortam Odaklı Açıklama	28
3.2. “Tepki” Temasına Dair Bulgular.....	29
3.2.1. Farkında aktif.....	31
3.2.2. Farkında olmayan aktif.....	32
3.2.3. Farkında pasif.....	32
3.2.4. Farkında olmayan pasif.....	33
3.2.5. Kararsız.....	33
3.3. “Etki” Temasına Dair Bulgular.....	34
3.3.1. Fiziksel.....	35
3.3.2. Duygusal.....	36
3.3.3. Bilişsel/ Benliğe Yönelik Olumsuz Atıflar	36
3.3.4. İlişkisel.....	37
3.3.5. Motivasyonel.....	38
3.4. “Motivasyon Atfı” Temasına Dair Bulgular	38
3.4.1. Kontrol/ güç/ prestij	39
3.4.2. Çevre/ bağlam.....	40
3.4.3. Benlik değeri.....	41
3.4.4. Karakter özelliği.....	41
3.5. “Başa Çıkma” Temasına Dair Bulgular	42
3.5.1. Problem odaklı başa çıkma	42
3.5.2. Duygu odaklı başa çıkma.....	43
4. TARTIŞMA	44
4.1. Tematik Analiz Bulguları ve Belirlenen Üst ve Alt Temalar.....	44
4.1.1. Tema 1: Atıf.....	46
4.1.2. Tema 2: Tepki.....	47
4.1.3. Tema 3: Etki	49
4.1.4. Tema 4: Motivasyon Atfı.....	50
4.1.5. Tema 5: Başa Çıkma	51
4.2. Araştırma Soruları Bağlamında Bulguların Değerlendirilmesi	52
4.2.1. İstismar davranışlarına ilişkin farkındalık ve motivasyonlar	52
4.2.2. Farkındalık bağlamında psikolojik dayanıklılığın istismarı algulayış biçimi ve istismarın sürdürülmesine etkisi.....	55
4.2.3. İstismara dair atıfların istismara ilişkin mitler ve istismar yaşantıları bağlamında değerlendirilmesi.....	58

4.3. Katılımcıların Karşılaştırmalı Profil Değerlendirmeleri.....	61
4.4. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Öneriler	63
5. SONUÇ	65
KAYNAKÇA	68
EKLER	79
EK 1: Bilgilendirilmiş Onam Formu	
EK 2: Demografik Bilgi Formu.....	
EK 3: İstismara Dair Mitler Formu.....	
EK 4: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	
EK 5: Stres Belirtileri Ölçeği	
EK 6: İstismar Yaşantıları Formu	
EK 7: Katılımcı Tabloları.....	
EK 8: Örnek Katılımcı Transkriptleri	
EK 9: Etik Kurul Onayı.....	

TABLÖLER LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 2.1. Örnekleme ilişkin demografik bilgiler	17
Tablo 2.2. Örneklemin senaryo üzerine sorulan soru bağlamında deneyim yaşantıları.....	18
Tablo 2.3. Örneklemin genel sorular kategorisinde sorulan soru bağlamında deneyim yaşantıları	18
Tablo 2.4. Örnekleme ait ölçek puanları	19
Tablo 3.1. Tematik analiz ile belirlenen üst temalar, açıklamaları ve alt temalar	23
Tablo 3.2. Atıf üst temasına ait alt temalar ve kodlar.....	24
Tablo 3.3. Tepki üst temasına ait alt temalar ve kodlar.....	30
Tablo 3.4. Etki üst temasına ait alt temalar ve kodlar	35
Tablo 3.5. Motivasyon atfı üst temasına ait alt temalar ve kodlar.....	39
Tablo 3.6. Başa çıkma üst temasına ait alt temalar ve kodlar	42

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Tematik analiz sonucu belirlenen kodlar, üst temalar ve alt temalar.....45

1. GİRİŞ

Türk Dil Kurumuna göre istismar kavramı “birinin iyi niyetini kötüye kullanma, sömürme” anlamlarına gelir. Bir başka tanımla bir kişi tarafından bir başkasın üzerinde güç ve kontrol elde etmek ve bu gücü ve kontrolü sürdürmek amacıyla sergilenen davranışlar örüntüsüdür. Bu tanımla ilgili dikkat edilmesi gereken nokta, bir davranış örüntüsünden bahsediliyor olması; başka bir deyişle, tek bir olaydan bahsedilmemesidir. İstismar kelimesi çoğunlukla akla fiziksel şiddeti getirir. Fiziksel gücün güç ve kontrol sağlamak için kullanılan araçlardan biri olduğunu fakat bunu sağlamak için tek yol olmadığını unutmamak önemlidir. Fiziksel güç kullanımı istismarın en somut ve belirgin aracı olmakla birlikte bu yanlış atıf örtük istismar davranışlarının istismar değilmiş gibi yorumlanmasına ve sürmesine sebep olabilmektedir. İstismar kelimesi çoğunlukla fiziksel şiddeti akla getirirse de fiziksel, cinsel, duygusal, ekonomik, kültürel istismar gibi pek çok farklı istismar türü bulunmaktadır (Hegarty, Sheehan ve Schonfeld, 1999).

Duygusal istismar hem tüm istismar türlerinin merkezinde yer almakta hem de ayrıca bir istismar türü olarak ele alınmaktadır (Iwaniec ve ark., 2002). Bir kişi üzerinde güç ve kontrolü sağlama amacıyla kişi üzerinde baskı kurma, kişiyi aşağılama, utandırma, suçlama veya manipüle etme amacıyla duygularından yararlanma davranışlarını kapsamaktadır (Follingstad, Coyne ve Gambone, 2005). Duygusal istismar bir dizi olumsuz psikososyal sonuçla bağlantılıdır. Araştırmalar duygusal istismar ile depresyon, stres, intihar eğilimi ve kaygı arasındaki bağlantıları göstermektedir (Gibb, Butler ve Beck, 2003; Harkness ve Wildes, 2002). Aynı zamanda bireyin duygusal zorlukları yönetme, stresli durumlarla başa çıkma ve problem çözme becerilerinin gelişimi üzerinde ciddi bir olumsuz etkiye sahip olabilmektedir (Sheilds ve ark. 1994). Diğer istismar türlerine kıyasla duygusal istismarın fark edilmesinin daha zor olduğu ve kültürel faktörlerin duygusal istismarı tanımlamada, raporlamada ve müdahalede önemli bir değişken olduğu söylenebilmektedir (Gough, 1996).

İstismar davranışlarının tanınması ve özellikle fiziksel olmayan istismar davranışlarının istismar olarak adlandırılması istismarla mücadelede büyük önem taşımaktadır. Davranışların istismar olarak tanınmaması ile ilgili olarak bireyin istismar davranışlarına dair şemalarının önem taşıdığı öne sürülmektedir. Şemalar bireylerin yaşam deneyimlerine dayalı olarak kişilere, olaylara, yaşantılara veya davranışlara dair dünya hakkındaki zihinsel çerçeveleridir (Chandler ve Munday, 2011). Fiziksel olmayan istismar davranışlarına dair

net bir şemaya sahip olmayan kişilerin, istismarcının istismar davranışlarını reddetme, minimize etme ya da suçu mağdura yükleme yönündeki manipülatif çabalarına karşı daha savunmasız olabilecekleri söylenmektedir (Towns ve Adams, 2016). Bir çalışmada katılımcılar fiziksel istismarda bulunan failin eylemlerini, psikolojik istismarda bulunan failin eylemlerinden daha fazla mağdurun haklarını ihlal olarak görmüşlerdir (Langhinrichsen-Rohling, Shlien-Dellinger, Huss ve Kramer, 2004). Benzer bir çalışmada partner şiddetinde fiziksel olmayan istismar davranışlarının, fiziksel istismar davranışlarına göre daha az istismar olarak algılandığı ve istismar olarak adlandırılmaları için daha sık tekrar etmeleri gerektiği ortaya konmuştur (Minto, Masser ve Louis, 2020). Partnere karşı fiziksel şiddetin fiziksel olmayan istismar davranışları ile başladığı ve bu istismarcı tepkilerin erken tespit edilememesinin istismarcı ilişkiden ayrılmanın önünde bir engel oluşturduğu öne sürülmektedir (Eckstein, 2011; Winstok, 2013).

Alanyazın incelendiğinde istismar üzerine yapılmış çoğu araştırmanın çocuk istismarı çerçevesinde olduğu ve temel olarak fiziksel ve cinsel istismarı ele aldığı görülmektedir. Yetişkin bireylerle yürütülmüş pek çok araştırma bireylerin ilişkilerinde ne kadar istismara maruz kaldıklarına ve istismarın kişi üzerindeki etkilerine odaklanmakta; bireylerin istismara dair atıflarını, istismarı algılayış biçimlerini, istismara dair farkındalıklarını ve istismarcı davranışa yükledikleri anlamları araştıran oldukça sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Özellikle duygusal istismar davranışlarını tanımanın ve istismar olarak adlandırmanın istismar yaşantılarını azaltmada ve bu yaşantılarla baş etmede önemli olduğu düşünülmektedir. Bireylerin istismarla başa çıkma biçimlerinde psikolojik dayanıklılık ve işlevsel başa çıkma stratejileri ile toplumsal beklenti ve normlarla şekillenmiş “çarpık” atıfların rolü ve ilişkisi daha detaylı incelenmesi gereken konular olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.1. İstismar Biçimleri

İstismarı uygulayan kişiler odağında ve davranışın bağlamına göre bir sınıflama yapıldığında da karşımıza üç biçim çıkmaktadır: Partner istismarı, ebeveyn istismarı ve yönetici/işyeri istismarı. Bu istismar biçimleri istismarın farklı türlerini aynı anda barındırabilmektedir. Bu çalışmada ele alınacak sorular ve kavramlar istismarın bu üç biçimi odağında çerçevelendirilmiştir.

1.1.1. Partner istismarı

Dünya Sağlık Örgütü, partner istismarını, yakın bir partner tarafından fiziksel yaralama, psikolojik zarar verme, ihmal veya mahrumiyetle sonuçlanan veya sonuçlanması yüksek olasılığa sahip olan; tehdit edici fiili fiziksel güç veya gücün kasıtlı kullanımı olarak tanımlar (WHO, 2002). Merrell (2001)'a göre partner istismarı duygusal birliktelik yaşayan çiftlerin birbirilerine uyguladıkları veya birinin ötekine uyguladığı fiziksel, psikolojik ve cinsel zorlama yoluyla güç ve kontrol sağlama amacı güden tutum ve davranışlardır. İlişki istismarı, birbirinden ayrı ayrı şiddet olayları dizisi değil, her zaman var olan devam eden bir tahakküm, kontrol ve korku kalıbı oluşturur (Dobash ve Dobash, 1984; Johnson ve Ferraro, 2000).

2013-2014 yıllarında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) tarafından yürütülen Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması sonuçlarına göre Türkiye genelinde evlenmiş kadınların %12'si yaşamının herhangi bir döneminde, %5'i ise son 12 ay içinde cinsel şiddete; %44'ü yaşamının herhangi bir döneminde, %26'sı son 12 ay içinde psikolojik şiddete; %30'u yaşamının herhangi bir döneminde, %15'i son 12 ay içinde ekonomik şiddete (kadının çalışmasına engel olma, işten ayrılmasına neden olma, ev harcamaları için para vermeme ile kadının gelirini elinden alma); her 10 kadından yaklaşık 3'ü en az bir kez ısrarlı takibe maruz kalmıştır.

AB Temel Haklar Ajansı (FRA) tarafından 2014 yılında 28 AB üyesi ülkede, 42.000 kadınla yürütülen araştırmanın sonucunda kadınların yaygın biçimde istismara uğradığını fakat bunların kayıtlara geçen kısmının çok az olduğu, her beş kadından ikisinin (%43) şimdiki veya eski eşi/partneri tarafından psikolojik istismara maruz bırakıldığı, 15 yaşından itibaren kadınların %18'inin istismarın bir biçimi olan ısrarlı takip mağduriyeti yaşadığı, yaklaşık %12'sinin 15 yaşından önce yetişkin biri tarafından cinsel istismara maruz kaldığı ortaya konmuştur. 2015 yılında yapılan Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'na göre Türkiye genelindeki kadınların %36'sının fiziksel şiddete, %12'sinin cinsel şiddete maruz kaldığını belirtilirken, kadınların %38'inin iki şiddet biçiminden en az birine maruz kaldığı tespit edilmiştir. Türkiye İstatistik Kurumunun 2008 tarihli raporuna göre Türkiye'de yaşamının herhangi bir döneminde eşi veya birlikte olduğu kişiden duygusal şiddet/istismar yaşayan kadınların yüzde dağılımının 43.9 olduğu ortaya konmuştur.

Partner istismarının doğası ve sonuçları, erkeklere kıyasla kadınlar için daha ağırdır. Araştırmalar, eşleri tarafından istismara uğrayan kadınların öldürülme olasılığının üç kat daha yüksek olduğunu, iki kat daha fazla yaralanma ve altı kat daha fazla tıbbi yardıma ihtiyaç duyduklarını göstermektedir (Statistics Canada, 2005). İstismara maruz kalan bireylerin istismara maruz kalmayanlara göre daha yüksek oranda depresyon, kaygı, intihar girişimi, post-travmatik stres bozuklukları yaşadıklarını, benlik saygılarının düşük olduğunu ve yüksek oranda madde bağımlılığının gözlemlendiği ortaya konmuştur (Golding, 1999; Plichta ve Falik, 2001, Bauer, Rodriguez ve Perez-Stable, 2000).

Ulusal İstatistik Ofisi'nden alınan veriler, Birleşik Krallık'taki her üç aile içi istismar vakasında iki mağdurun kadın ve birinin erkek olduğuna dikkat çekmektedir (Ulusal İstatistik Ofisi, 2019). İstatistiksel olarak daha fazla kadının partner istismarına maruz kalması ve istismarın sonuçlarının kadınlar için daha ağır olması sebebiyle alanyazında erkek istismar mağdurlarına yönelik çalışma sayıca çok daha az karşımıza çıkmaktadır. Erkeklerin toplumsal önyargılar ve baskılar, utanç duyguları gibi nedenlerle istismar yaşantılarını bildirme oranlarının daha düşük olduğu düşünülmekte; bu sebeple tespit edilenden daha fazla erkek istismar mağduru olduğu belirtilmektedir (Tsui, Cheung ve Leung, 2010). Lysova, Hanson, Dixon, Douglas, Hines ve Celi (2020)'nin çalışmasında partner istismarına maruz kalan erkeklerin yardım aramama davranışlarına odaklanılmış; istismara karşı yardım aramaya içsel engeller olarak istismara dair farkındalığın olmaması, var olan ilişkiyi sürdürme motivasyonu, erkek cinsiyet rolleri örnek verilirken dışsal engeller olarak gidecek başka bir yere sahip olmama ve yardım arama korkusundan bahsedilmiştir. Yine bu çalışmaya göre temel nedenlerden biri olarak ortaya konan "istismara dair körlük" yani istismar yaşantılarının farkında olmama durumu, bireylerin hayatlarının çeşitli dönemlerinde kendi deneyimlerini istismar olarak tanımlamakta sorun yaşamalarına yol açmaktadır. Bir başka çalışmada babalık ve iyi bir koca olmanın anlatılarının, partner istismarı yaşayan erkekler için kabul edilebilir ve makul söylem kanalları olarak görüldüğü ortaya konmakta ve bu tarz anlatıların erkekler için istismarı deneyimleme öykülerini ifade etmelerini zorlaştırdığı ifade edilmektedir (Corbally, 2015). Kadınlara yönelik partner istismarına odaklanan fazla sayıda çalışma bulunurken istismara maruz kalan erkeklerin istismar kavramına dair perspektiflerini ya da deneyimlerini merkeze alan çalışma sayısı daha az karşımıza çıkmaktadır. Erkek katılımcıların istismar deneyimlerine ve kavrama dair atıflarına odaklanılmasının önemli olduğu düşünülmekte; aynı zamanda cinsiyet rolleri

çerçevesinde şekillenen istismara dair mitlerin erkek katılımcıların perspektifinden de ele alınmasının alanyazına katkısı olacağı öngörülmektedir.

Literatürde istismar ve şiddet kavramlarının çoğunlukla birlikte kullanıldığı görülmektedir. Partner istismarı kavramının yanı sıra, yakın partner şiddeti (intimate partner violence), yakın partner istismarı (intimate partner abuse), eş istismarı / şiddeti (spousal abuse / violence) ve aile içi şiddet (domestic violence) gibi kavramlar da bulunmaktadır. Şiddet ve istismar kavramı fiziksel şiddet ve istismar olarak ele alındığında birbirinden çok ayırmamakla birlikte, ilişkilerde duygusal şiddeti ifade ederken istismar kavramının tercih edildiği görülmektedir (Kılınçer ve Dost, 2014). Bu çalışmada partner istismarı kavramı bir partnerin yakın bir ilişkide başka bir partner üzerinde gücü ve kontrolü korumayı temel alan ve bireyi sömürme amacı güden davranış biçimleri olarak ele alınacaktır.

Fiziksel istismar nadiren psikolojik istismar olmaksızın gerçekleşmesine rağmen yakın partner şiddeti çalışmalarında psikolojik istismara yönelik araştırma fiziksel istismara göre çok daha az sayıdadır. Psikolojik istismarın, bir kadının genel psikolojik sağlığı üzerinde fiziksel istismar veya dayakla aynı ölçüde ya da daha olumsuz bir etkisi olabilmektedir (Follingstad, Rutledge, Berg, Hause ve Polek, 1990; Katz, Arias ve Beach, 2000). Psikolojik istismar aslında fiziksel şiddetin habercisi olabilir (Kelly, 2004). Murphy ve O'Leary (1989), 393 nişanlı çift üzerinde yapılan boylamsal bir çalışmada, evlilik öncesi bir değerlendirmede fiziksel olarak saldırgan olmayan ancak psikolojik olarak saldırgan olarak tanımlanan katılımcıların, evlilik sonrası 30 ay içinde örseleyici davranışlarda bulunma olasılıklarının çok daha yüksek olduğunu bulmuşlardır (akt. Kelly, 2004). Psikolojik istismarın psikolojik iyi oluş üzerinde olumsuz etkileri olduğu ortaya konmuş (Coker, Smith, McKeown ve King, 2000) ve TSSB semptomatolojisiyle ilişkili olduğu gösterilmiştir (Jones ve ark., 2001).

Bir kadının defalarca fiziksel, cinsel ve / veya ciddi psikolojik istismara maruz kalmasından sonra sıklıkla görülen psikolojik belirtiler grubuna Örselenmiş Kadın Sendromu adı verilmektedir (Walker, 1991). İstismarcı bir ilişki içerisinde bulunan kadınların tutumlarının erkeğin ihtiyaçlarını, kendi için psikolojik bedelleri olsa da kendisinin önüne koymayı; ona psikolojik (ve/ veya fiziksel) zarar veren bir ilişkide kalmayı ve görünüşte pasif ve bağımlı bir şekilde davranmayı içerdiği görülebilmektedir. Taleplere uymak, örselenmiş bir kadının saldırganı sakinleştirmesini ve daha fazla istismara yol açabilecek çatışmalardan kaçınmasını sağlamaya yardımcı olmakta, güvenliklerini sağlamak açısından önemli

olmakta ve başa çıkmayı kolaylaştırmaktadır (Walker, 1991). Bu bağlamda önemli bir başka kavram Süper Kadın Rolü olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.1.1.1. Süper kadın rolü

Son çalışmalar özellikle Afrikalı Amerikalı kadınlar için, öne çıkan bir kültürel faktörün [Güçlü Siyah Kadın/ Süper Kadın Rolü (Strong Black Woman/ Superwoman Role) cinsiyet şeması] Afrikalı Amerikalı kadınların stresörlere yanıt olarak güçlü görünme, kendine güven ve sessiz kalma davranışları sergilemeye sevk ettiğini göstermiştir. Bu şekilde başa çıkmak, Afrika-Amerikalı kadınları, profesyonel psikolojik hizmet aramaya yönelik olumsuz tutumlarla birleştiğinde yoğunlaşabilen anksiyete ve depresyon gibi psikolojik sıkıntılar için risk altına sokabilmektedir (Beauboeuf-Lafontant, 2007; Woods-Giscombe, 2010; Watson ve Hunter, 2015).

Literatürde güçlü kadın rolü, Afrikalı Amerikalı kadınların deneyimlerinin dürüst bir yansımasından çok bir maskeleye biçimine ve bir performansa benzetilmektedir (Beauboeuf-Lafontant, 2007). Bu güçlülük hakkındaki iddia, iş ve ailevi bağlamlarda orantısız derecede yüksek bir sorumluluk düzeyini kabul etmelerini teşvik ederek başkalarına bakmak adına sürekli kendilerini ihmal etmelerini desteklemeyi sürdürmektedir (Beauboeuf Lafontant, 2009).

Afrika kökenli Amerikalı kadınların yaşamlarının sosyopolitik bağlamında özellikle ırkçılık, ırk ve cinsiyet temelli baskı, haklarından mahrum bırakılma ve sınırlı kaynaklar -Amerika Birleşik Devletleri'nde yasallaştırılmış kölelik sırasında ve sonrasında- kadınları ekonomik ve sosyal zorunluluktan anne, yetiştirici ve geçim sağlayan rollerini üstlenmeye zorlamıştır. Başka bir deyişle, “Süper Kadın” olmak hayatta kalmak için bir gereklilik haline gelmiştir (Mullings, 2006).

Süper Kadın rolü Afrika- Amerikalı kadını güçlü olmaya teşvik etmekte ancak, zayıflık veya kırılganlık anlarının başarısızlıkların kusurları olarak algılanmasına da neden olabilmektedir. Yorgunluk, anksiyete ve depresyon uyarıları, normal bir varoluş biçimi merceğinden görülür (Ricks, 2018). Kaosu normalleştirmek Afrika- Amerikalı kadınlara başkalarının gerçekleri hakkında yanlış bir fikir verebilmekte; böylelikle toksik davranışlar için bir üreme alanı yaratabilmektedir. Kadınlar aşırı planlanmış ve potansiyel olarak

travmatik yaşamlarını "normal" olarak görmeye başladıklarında, kendi kendilerini yenilgiye uğratan ve sağlıksız davranışlarda bulunmaya devam etmektedirler. Böylece potansiyel zihinsel ve fiziksel sağlık sorunlarını fark etme olasılıkları azalmaktadır (Ricks, 2018).

1.1.2. Ebeveyn istismarı

WHO (1999)'nun tanımına göre çocuk istismarı veya kötü muamelesi; çocuğa karşı her türlü fiziksel ve / veya duygusal kötü muamele, cinsel taciz, ihmalkâr muamele, ticari veya diğer biçimlerde sömürü teşkil eder ve bu bağlamda çocuğun sağlığına, hayatta kalmasına, gelişimine veya haysiyetine fiili veya potansiyel zararlar sonuçlanır. Kötü muameleye maruz kalan çocukların nörobiyolojik süreçlerde, fizyolojik duyarlılıkta, duygu tanımlama ve duygu düzenlemede, bağlanma ilişkilerinde, sosyal bilgi işlemede, akran ilişkilerinde, okul işleyişinde ve romantik ilişkilerde atipiklikler göstermesi olasıdır (DeBellis, 2001; Teicher, 2002).

Duygusal istismar, ebeveynlerin kendi kötü muamele geçmişleri ve bakım verenleri ile olumsuz ilişki deneyimleri ile ilişkilendirilmiştir (Doyle 2001). Duygusal istismar deneyiminin, ailedeki stresli durumlarla başa çıkma ve bunları yönetme becerisini, çocuklarla zayıf ilişkiler geliştirmesini etkilediği ve güvensiz bağlanma örüntüleri ile ilişkili olduğu kaydedilmiştir. Ek olarak, çocukken sözel istismara uğrayan ebeveynlerin kendi çocuklarına bağırma olasılıklarının daha yüksek olduğu (Hemenway ve ark., 1994) ve kriz durumlarına tepki olarak duygusal olarak istismarcı ve ihmal edici davranışlarda bulunmaya daha yatkın oldukları bulunmuştur (Crittenden ve Ainsworth, 1989).

Araştırmalar, duygusal istismarın bilişsel performans ve okul performansı üzerindeki zararlı etkilerini açıkça göstermektedir. Temel becerilerin kazanılmasında zorluklar, özellikle okuma, dil ve matematikteki eksiklikler sıklıkla gözlenmekte; psikolojik kötü muamele geçmişi olan çocukların genellikle okul ortamının taleplerine uyum sağlamakta ve bilişsel beceriler gerektiren görevlere katılmakta zorlandıklarını bildirilmektedir (Kurtz ve ark., 1993; Oates, 1996). Duygusal istismara uğrayan ergenlerin yıkıcı davranışlar ve disiplin sorunları sergilemeye, aynı zamanda okullarında yıl tekrarı yapmaya daha yatkın oldukları belirtilmektedir (Kelly, Thornberry ve Smith, 1997).

Genel kamuoyunda ebeveyn istismarı algısının resmi tanımı ne kadar kapsadığı ve bu tanımdan ne kadar farklılaştığı önemli bir konudur. Hong Kong’da yapılan bir çalışmada cinsel istismarın, ciddi fiziksel istismarın ve ciddi sonuçlara yol açan ihmal davranışlarının katılımcılar tarafından istismar olarak daha kolay algılandığı; bununla birlikte psikolojik istismar, az şiddet içeren fiziksel istismar ve ihmal hakkında fikir birliğinin daha az olduğu bulunmuştur. İstismar hakkında tutarlı bir anlayışın olmaması ve aile içi yaşantıların açığa vurulması konusundaki isteksizlik, halkın aile istismar davranışlarını bildirme konusunda çekinceli davranmasına yol açmaktadır (Chan, Chun ve Chung, 2008). Benzer bir çalışma olan Elliot, Tong ve Tan (1997)’ın çalışması da ebeveynlerin duygusal istismar hakkında diğer istismar türlerine karşılık daha az kaygılandıklarını ve cinsel istismar dışındaki tüm istismar türleri için koşullara bağlı olarak daha toleranslı olduklarını göstermiştir. Çalışmalarında istismar davranışlarına dair atıfları kültürel faktörlerin etkilediğini; kültürün, cinsel istismarın neyi kapsadığını çok farklılaştırmazken fiziksel istismar ve duygusal istismarı tanımlamada çeşitlilik oluşturduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca daha geleneksel yapıya sahip toplumlarda genel tutum çocuk yetiştirmenin sosyal bir kaygıdan ziyade bir aile meselesi olduğu, ailelere müdahale edilmemesi gerektiği şeklindedir ve bu aileler dışarıdan yardım alma konusunda oldukça isteksizlerdir (Segal,1992; Nathan ve Woon, 1981).

Özellikle çoğu çalışmanın çocuğun cinsel veya fiziksel istismarına odaklanması dolayısıyla bu çalışmada odak noktası olarak farklı istismar biçimleri belirlenmiştir. Cinsel ve fiziksel istismarı tespit etmek, adlandırmak ve bildirmek hala oldukça sorun yaşanan konular olsa da bu çalışmada bireylerin duygusal istismarı tanınması ve algılaması ile ilgili yaklaşımlarını incelemek hedeflenmektedir.

1.1.3. İşyeri/ yönetici istismarı

Tepper (2000)’a göre istismarcı yönetim kavramı çalışanların, yöneticilerinin fiziksel temas hariç olmak üzere sürekli olarak sergiledikleri sözlü ve sözsüz olmayan düşmanca davranışlara dair öznel değerlendirmelerini kapsar. Bu tür davranışlara örnek olarak, işten çıkarma tehditlerini kullanarak göz korkutma, kişiden işi ile ilgili gerekli bilgileri alıkoyma, agresif göz teması, sessiz muamele ve kişiyi başkalarının önünde küçük düşürme veya onunla alay etme sayılabilir. Bu tanımla ilgili olarak istismarcı yönetim davranışlarının her zaman düşmanca duygular içerip içermediği tartışılan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ashforth (1994)'un yönetim biçimleri kapsamında tanımladığı “küçük zorbalık” (Petty tyranny) düşmanlığı her zaman içermemektedir ve bu yönüyle Tepper'in tanımından ayrılmaktadır (Örneğin, "otorite veya pozisyonu kişisel kazanç için kullanır", "yönetici olarak örgütsel politikaları adil olmayan bir şekilde kullanır" veya “inisiyatif almayı desteklemez” gibi). İstismar kelimesinin tanımı gereği, bireye yönelik düşmanca bir davranış olmasa bile niyetin/davranışın bireyi kötüye kullanımı amaçlı olması durumunda yapılan davranışın istismar kapsamına girdiğinden bahsedilebilir. Bu çalışmada da istismar tanımı bu şekilde ele alınacaktır.

Yönetici istismarına maruz kalan kişilerde stres, performansta düşüş, işten ayrılma isteği, iş tatminsizliği ve tükenmişlik gibi etkiler görülebilmektedir (Aryee, Chen, Sun ve Debrah, 2007; Zellars, Tepper ve Duffy, 2002). İşyerinde zorbalık davranışının yalnızca hedeflenen çalışanın zihinsel ve fiziksel sağlığını etkilemediği, aynı zamanda diğer çalışanların moralini, istikrarını ve üretkenliğini de tehdit ettiği ortaya konmuştur (Houschman, O'Reilly, Robinson, ve Wolff, 2012). Kemp (2014) işyeri istismarına maruz kalan bireylerin sıklıkla psikiyatrik tedaviye ihtiyaç duyduğunu ve bu tarz saldırıların ömür boyu etkisi olabileceğini belirtmektedir. Ayrıca, denetleyici personelin genellikle işyerindeki istismarcı davranışları tespit etmekte güçlük çektiğini gözlemlemiştir. Dzurec (2013)'in çalışmasında idari personelin işyerinde istismar şikayetlerine nasıl yanıt verdiğini belirlemek için istismara maruz kalan kişiler ile görüşülmüş; vakaların %47,5'inde herhangi bir işlem yapılmadığı tespit edilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri Adalet Bakanlığının verilerine göre işyerinde yaşanan şiddet olaylarının %50'si rapor edilmediği; mağdurların %40'ının olayları "küçük olaylar" veya "çok kişisel" olarak düşündükleri için şiddeti bildirmediği tespit edilmiştir (Myers, 1996). Başka bir çalışmada ise istismarcı davranışlar gösteren failer ile mülakat yapıldığında, birçok fail kendisini zorba olarak görmemiş; aslında yetersiz çalışan performansını yönetmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir (Harrington, Warren ve Rayner, 2015). Pek çok alanda olduğu gibi işyerinde gerçekleşen istismar davranışlarına dair bakış açısının incelenmesinin, bu davranışların tespitine ve azaltılmasına yönelik müdahalelere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. İstismarı Sürdürücü Faktörler

İstismarcı ilişkide bulunan bireylerin bu ilişkileri neden devam ettirdikleri sorusu birçok araştırmanın konusu olmuştur. Literatüre bakıldığında istismara maruz kalan bazı kadınların

ilişkilerini istismarın belirginliğini en aza indirecek şekilde değerlendirmelerinin mümkün olduğundan bahsedilmektedir. Stres tepkileri ve başa çıkma biçimleri ile ilgili olarak bireylerin tehdit edici olaylar karşısında genellikle stresli durumun anlamını değiştiren karmaşık bilişsel manevralara girdikleri öne sürülmektedir (Rothbaum, Weisz ve Snyder, 1982; Janoff- Bulman ve Frieze, 1983). Taylor (1983) bu manevraların başarısının, kişinin bir dizi yanılsama oluşturma ve sürdürme yeteneğine bağlı olduğunu savunmaktadır. Yanılsama terimini kullanmak, gerçeklere dayalı olmayan bir gerçekliğe işaret etmemekte, daha ziyade bireylerin "bilinen gerçeklere spesifik bir ışıktaki bakabileceklerini, çünkü farklı bir bakış açısının daha olumsuz bir resim vereceğini" öne sürmektedir.

İstismara maruz kalmanın birçok olumsuz psikolojik sonucuna rağmen, istismarcı ilişkide bulunan kadınlar çoğunlukla yardım istemekte veya ilişkiden ayrılmakta zorlanmaktadır (Hien ve Ruglass, 2009). Bu zorlukları açıklamak için önerilen psikolojik teoriler arasında öğrenilmiş çaresizlik (Walker, 1991), ilişkiye bağlılık ve sadakat (Zoellner ve ark., 2000) ve tacizciye ekonomik bağımlılık (Bornstein, 2006) bulunmaktadır. WHO (2012) raporuna göre kadınların neden istismar içeren ilişkilerde kalabileceğine dair çeşitli nedenlere ilişkin sebepler şu şekilde sıralanmaktadır: Alternatif ekonomik destek araçlarının eksikliği, çocuklar için endişe, aile ve arkadaşlardan destek eksikliği, boşanmayla bağlantılı çocukların velayetini kaybetme korkusu, aşk ve partnerin değişeceği umudu. 2009 yılında yapılan Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet araştırmasına göre kocaları tarafından fiziksel olarak istismara uğradıkları tespit edilen kadınların yarısı, bu şiddetten daha önce hiç kimseye bahsetmediklerini belirtmişlerdir. Bu gruba mensup kadınların şiddet olaylarını daha önce konuşmaktan utandıkları, kendilerini suçladıkları, kocalarını korumak istedikleri için ya da desteklenmeyeceklerini veya ciddiye alınmayacaklarını düşündükleri için başkalarıyla paylaşmamış olabilecekleri öne sürülmektedir (Altınay ve Arat, 2009). Benzer öneriler istismarcı bir ilişkiden ayrılamamanın sebeplerine dair pek çok neden sıralasa da bireyin ilişki içerisinde maruz kaldığı durumu nasıl anlamlandırdığını tam ve detaylı olarak açıklamamaktadır.

Cravens, Whiting ve Aamar (2015)'in çalışmasında partner istismarına maruz kalan bireylerin istismarcı ilişkide kalmalarını etkileyen faktörler araştırıldığında sekiz başlık ortaya konmaktadır; çarpık düşünceler, hasarlı öz değer algısı, korku, kurtarıcı olma, çocuklar, ailenin beklentileri, finansal nedenler ve izolasyon. Çarpık düşünceler başlığında istismar yaşantılarını rasyonalize etme ve minimize etme şeklinde iki önemli alt başlık

karşımıza çıkmaktadır. Çalışmada katılımcıların istismarı hak ettikleri bir şey olarak rasyonelleştirdikleri; "Bunu hak ettiğime inandım.", "Bunun benim hatam olduğunu düşündüm ve daha fazla onu dinleseydim duracağına inandım.", "Kendimi suçladım çünkü onu tetiklediğimi düşündüm." şeklinde ifadelerde bulundukları ortaya konmaktadır. Yine aynı çalışmada kişilerin istismarcı ilişkideki deneyimlerini minimize edebildiklerini, katılımcıların "Bana vurmadığı sürece taciz olmadığını düşündüm.", "Sözel taciz ve manipülasyonun istismar davranışları olduğunu düşünmemiştim." benzeri düşünceleri olduğunu belirtmektedir.

T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu tarafından yürütülen ve ülke çapındaki temsili bir örnekleme dayalı olarak gerçekleştirilen Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları araştırmasında, şiddete maruz kalmış olanların, şiddeti kavram olarak 'normalleştirme' eğiliminde oldukları ortaya konmuştur (Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları, 1995). 1991 yılında Yılmaz Esmer ve öğrencilerinin İstanbul'daki 572 kadından oluşan temsili bir örnekleme yaptıkları araştırmada, kadınların yaklaşık yarısı "Bir kadının kocası tarafından dövülmeyi hak ettiği durumlar var mıdır?" sorusuna "Evet" cevabını vermiştir (Esmer, 1993 akt. Altınay ve Arat, 2009).

Rieker ve Carmen (1986)'e göre istismara uğramış eşler, maruz kaldıkları istismar davranışlarını eşlerinin iş stresi, alkol kullanımı, psikolojik sıkıntıları gibi nedenlerle açıklama eğilimindedir. Zamanla bu açıklamalar mağdur için daha az zorlayıcı görüldüğünden, o da istismarın cezayı hak eden kendi "kötülüğüne" bir cevap olması gerektiğine inanmaya başlamaktadır. Bu tür atıflar, evliliğin kadınlar için nihai tatmin olduğu ve eşin rolünün her koşulda kocasını anlayıp destekleyici olmak olduğu şeklindeki geleneksel beklentileri yansıtmaktadır. Aile içi şiddete yönelik halkın tutumuyla ilgili olarak Avrupa'da yapılan anketlerde, mağduru suçlama tutumlarının ülkeler arasında hala yaygın olduğunu ve Avrupa vatandaşlarının ortalama %55'inin kadınlarda "kışkırtıcı" davranışın aile içi şiddetin bir nedeni olduğunu düşündüğünü göstermektedir (European Commission, 2010).

Mağdur, yaşadığı travmatik bir deneyim sonrasında bunu bir sır olarak saklamak ve sanki hiçbir şey olmamış gibi yaşama devam etmek için inançsızlık, küçültme ve baskı tepkileriyle karşılaştığında bireyde yeniden travmatize olma meydana gelebilmektedir. Dolayısıyla aile içi şiddet mağduru, istismarcıdan ailesine sığınmak için kaçan fakat bulunduğu kültürel

bağlamdan kaynaklı “(istismarcı) eşine geri dön” denen bir kişi yeniden travmatize olmaktadır (Berger, 2015).

Bazı çalışmalar daha güçlü ataerkil inançlara sahip kadınların istismar yaşantılarını bildirme olasılıklarının ve şiddet gören kadınlara resmi kuruluşlar aracılığıyla yardım sağlanmasını destekleme olasılıklarının daha düşük olduğunu ve eş istismarının aile içinde ele alınması gerektiğine inanma olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermiştir (Haj-Yahia, 2002; Harris, Firestone ve Vega, 2005). Ahmad, Riaz, Barata ve Stewart (2004) ataerkil sosyal norm ve inançları kabul eden kadınların partner istismarını istismar olarak görme ihtimallerinin düştüğünü, dolayısıyla bu inançlara sahip kadınların istismara maruz kalma açısından daha büyük risk altında olduklarını ve aktif başa çıkma ve yardım arama davranışlarını geciktirebileceklerini öne sürmektedirler. Yardım aramadaki gecikmenin çeşitli olumsuz zihinsel ve fiziksel sağlık sonuçlarıyla ilişkili olduğu düşünüldüğünde, ataerkil inançların bireylerin istismar tanımlarını nasıl etkilediğine dair farkındalığı arttırmanın önemi güçlü bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Ataerkil inançların istismarı sürdürücü etkileri, aynı zamanda istismara dair tüm yaygın ve kabul edilen geleneksel inançların istismar yaşantıları, istismar farkındalığı ve bunlar bağlamında başa çıkma davranışları ile ilişkisinin önemine de işaret etmektedir. Bu bağlamda istismara dair mitler kavramı karşımıza çıkmaktadır.

1.2.1. İstismara dair mitler

Peters (2008)’ın tanımına göre aile içi şiddet mitleri genellikle yanlış olan ancak yaygın ve ısrarlı bir şekilde benimsenen ve saldırgan davranışları inkâr etmeye, haklı göstermeye ve etkilerini minimize etmeye hizmet eden basmakalıp düşüncelerden oluşmaktadır. Çalışmasında bu mitlere inanan katılımcıların genellikle mağdurları istismardan sorumlu tuttukları, faili mazur gördükleri ve istismarın ciddiyetini minimize ettiklerini bulmuştur. Ayrıca aile içi şiddet mitlerinin güçlü şekilde ataerkil ve cinsiyetçi tutumlarla ilişkili olduğunu belirtmektedir. Bu mitlerin kadınların eğitimsel, sosyal ve fiziksel hareketlerini kısıtlayan geleneksel cinsiyet rollerini destekleyen erkek ve kadınlar tarafından desteklendiğini ortaya koymuştur. O’Keefe (1997) ergenlerle yaptığı bir çalışmada erkeklerin kadınlara yönelik şiddetini haklı çıkaran inançların, erkeklerin fiziksel şiddet davranışlarını uygulamasında önemli bir yordayıcısı olduğunu bulmuştur.

Ebeveyn istismar davranışlarına dair genel kabullere bakıldığında ebeveyn davranışlarından bazılarının kabul edilebilir bazılarının kabul edilemez olarak algılanmasının kültürel bağlamla oldukça ilişkili olduğu belirtilmektedir. Araştırmacıların Asya kültüründe çoğunlukla fiziksel istismara odaklandıkları, duygusal ve cinsel istismarın üzerine yeterli çalışma olmadığı düşünülmektedir (Briggs ve Potter, 2004). Yapılan çalışmalarda çocukların küçük düşürülmelerinin ve başkalarıyla kıyaslanmalarının onları akademik başarı anlamında motive edeceği inancının oldukça yaygın olduğu (Kiong, Elliot ve Tan, 1996), bir kısım katılımcının da çocukları fiziksel olarak cezalandırmanın ebeveyn sevgisinden kaynaklı ve çocukları disipline etmenin bir yolu olarak görüldüğü ortaya konmuştur (Fung ve Chow, 1998).

İşyeri/yönetici istismarına dair mitler ele alındığında öne çıkan kabullerden birisi yine istismarın sadece fiziksel olduğu yönündeki inançlardır. Bir başka öne çıkan mit ise işyerinde bu tür davranışlara maruz kalmanın kaçınılmaz olduğu yönündedir. Çalışan ile işveren arasında yapılan örtük bir “sözleşme” ile her şeyden önce firmaya karşı yükümlülöklere dair beklentileri kapsamaktadır (Jonsın ve O’Leary-Kelly, 2003). Bu tarz örtük sözleşmelerin çalışanlar üzerinde oluşturduğu bağlayıcılık ve baskının, maruz kaldıkları olumsuz yaşantıları kaçınılmaz olarak görmelerine ve tolere etmelerine yol açacağı düşünülebilir.

Daha önce de bahsedildiği gibi toplumda fiziksel şiddeti tanımanın psikolojik şiddet ve istismarı tanımaya göre daha kolay olduğu gözlenmektedir. Özellikle medya araçlarının sadece fiziksel şiddete dikkat çekerek istismarın diğer biçimlerine dair vurguyu eksik bırakmasının, toplumsal kabuller üzerindeki etkisi vurgulanmaktadır (Carlyle, Slater ve Chakroff, 2008). Fakat literatürdeki çalışmalara bakıldığında da istismara dair mitlerin, istismar alanındaki diğer çalışmalar gibi özellikle fiziksel şiddet etrafında yoğunlaştığı görölmektedir. Bu anlamda istismar farkındalığı ve istismarla başa çıkma davranışları incelenirken istismara dair genel kabul ve mitlerin de ele alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

1.3. Psikolojik Dayanıklılık ve Başa Çıkma Biçimleri

Psikolojik dayanıklılık, kökü Latince "geri sıçrama" anlamına gelen resilire kelimesine dayanan; stres etkeni bir olaya, travmatik maruziyete veya krize yapıcı bir şekilde dayanma,

tepki verme ve olumsuz deneyimlerden ve koşullardan hızla ve etkili bir şekilde geri dönme yeteneğini ifade eden bir kavramdır (Berger, 2015). Psikolojik dayanıklılık, kişiler ile kişilerin farklı bağlamlardaki (aile, okul, toplum, örgüt vb.) çevreleri arasındaki karşılıklı etkileşimi içeren çok boyutlu ve dinamik bir yapıdır (Çetin, Yeloğlu ve Basım, 2015).

Wagnild (2003)'in tanımına göre psikolojik dayanıklılık kişinin zor ve stresli yaşantılara pozitif uyumunu destekleyen kişilik özellikleridir. Psikolojik dayanıklılık/esneklik özellikleri barındıran başa çıkma davranışları, stresli koşullara rağmen aktif problem çözmeye yönelik esnek ve kararlı bir yaklaşımla bilişsel değerlendirme becerilerini etkin bir şekilde kullanmayı ifade eder (Polk, 1997).

Baş çıkma biçimleri bilişsel, duygusal ve davranışsal bileşenleri içeren çok boyutlu ve dinamik bir kavramdır. Bunların tümü stres yaratan bir olayla ilişkili zorlukları ele almak ve yönetmek için kullanılan kişisel veya kolektif stratejilerdir. Baş çıkma stratejileri aktif veya pasif, problem odaklı veya duygusal odaklı, işlevsel veya işlevsiz olabilir. Bazı stratejiler kısa vadede sıkıntıyı giderebilir, ancak kimi zaman durumu çözmek yerine durumu daha da kötüleştirebilir ve olumsuz yan etkiler de yaratabilir (Berger, 2015). Fiziksel ve cinsel istismar mağdurları, bedensel bütünlüğü ve yaşamın kendisini tehdit eden deneyimleri anlamlandırmaya ve bunlarla başa çıkmaya çalışırken zorlu ve karmaşık bir dizi sosyal, duygusal ve bilişsel görevle karşı karşıya kalırlar. Şiddetle yüzleşmek, kişinin benlik hakkındaki en temel varsayımlarına meydan okur (Janoff- Bulman ve Frieze, 1983). İstismara maruz kalan kişinin benlik ve dünya görüşü yaşadığı olumsuz deneyimi dahil etmek üzere yeniden yapılandırılmalıdır. Kaçınılmaz çaresizlik ve savunmasızlık duygularını azaltma çabası içinde, mağdurlar sıklıkla istismarın sorumluluğunu üstlenme eğilimindedirler. Böylece bir kontrol yanılsaması yüklenirler; alternatif olarak olayı yeniden tanımlayabilir ve böylece dünya görüşlerini “Dünya adil ve düzenlidir.” olarak koruyabilirler (Rieker ve Carmen, 1986).

Etkili baş çıkma deneyimleri öz-yeterlik, iyimserlik ve kendine güvenme özelliklerini geliştirir ve bu özellikler de diğer sorunları aktif bir şekilde çözmeye eğilimini pekiştirir (Kumpfer, 1999). Bireylerin tekrarlayan istismar deneyimlerinin etkilerine karşı tampon olarak bu stratejileri kullanma yetenekleri, psikolojik dayanıklılığın bir yansıması olarak ele alınabilir. Yaşam stresörlerine karşı uyum sağlama ve iyileşme yeteneği, istismar ve şiddet yaşantısına maruz kalan bireylerin psikolojik sıkıntılar geliştirmesine karşı koruyucu bir

faktör olarak görülebilir (Foa, Cascardi, Zoellner ve Feeny, 2000). Partner istismar ve şiddetine maruz kalan kadınlardan bazılarının yaşadıkları zor deneyimlerle işlevsel biçimde başa çıkmaları, psikopatoloji geliştirmemeleri ya da depresif semptomlar göstermemeleri, psikolojik dayanıklılığın göstergeleri olabilmektedir (Carlson, McNutt, Choi ve Rose, 2002).

Literatürde psikolojik dayanıklılık ve istismar deneyimlerine dair pek çok çalışma bulunsa da çalışmalar çoğunlukla bireylerin istismara maruz kalmaları sonrasında durumla baş etme ve güçlenme deneyimlerine odaklanmakta; istismar deneyimlerini yaşarken psikolojik dayanıklılığın istismara dair algılarını ve tepkilerini nasıl etkilediğine odaklanmamaktadır. Bu çerçevede kişilerin zor yaşantılara pozitif uyumunda, maruz kalınan istismar davranışlarına dair perspektiflerinin etkisini incelemek önemli bir başlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireylerin istismar yaşantılarıyla başa çıkma biçimlerinde psikolojik dayanıklılık kavramının nasıl konumlandığını gözlemlemek, bu yaşantılara dair atıfları içerisinde yaşadıklarını normalleştirme düzeyleri ve psikolojik dayanıklılık seviyeleri arasındaki ilişkileri ortaya koymak hedeflenmektedir.

1.4. Araştırmanın Amacı

İstismara bakış açısında “yanılsama”, alanyazında üzerinde oldukça az durulmuş bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı istismar farkındalığına dair bilgi toplamak, istismar kavramına dair algıyı ve istismar davranışlarına yüklenen atıfları daha detaylı bir şekilde incelemek, istismara verilen tepkileri ve başa çıkmada kullanılan olumsuz stratejileri araştırmak, bu stratejilerin istismar kavramına yüklenen anlamlar ile ilişkilerini ortaya koymak; bunlar doğrultusunda bu algıların bireylerin psikolojik iyilik haline etkisini araştırmaktır. Bu yolla bireylerin deneyimlerinin ve atıflarının bir yanılsama mı yoksa psikolojik dayanıklılığın etkisi mi olduğunu araştırmak amaçlanmaktadır. Ayrıca istismara dair algıların toplumsal rol ve beklentilerle ilişkisini incelemek ve bireylerin işlevsel tespit ve tanımlamaları yapabilmeleri için bir yol haritası oluşturmak hedeflenmektedir. Bu araştırmada istismarın algılanış biçiminin ele alınmasında faile değil mağdura odaklanılması ile hedeflenen 1) farkındalığın arttırılmasıyla etkileşim biçiminin de değişmesi, bu sayede failin kendini düzenlemeye gitme ihtimalinin arttırılması 2) mağdurların yasal ve sistemik mekanizmaları devreye sokma/ güçlerinin yetmediği durumlarda sistemik destek alma sıklıkları ve girişimlerini artırarak daha etkili bir biçimde mücadele etmelerine yol açması 3) istismar ile yaşanan gerginliğin ebeveyn-çocuk ilişkisi gibi gücün bireyin kendisinde

olduğu veya aile, arkadaş gibi eşit ilişkide olunan etkileşimlere taşınma ihtimalinin azalması yollarına katkıda bulunarak istismar sıklığının düşmesine, mağdurun psikolojik iyilik halini korumasına ve etkili başa çıkma yollarına ilişkin dağarcığının gelişmesine zemin oluşturmaktır.

1.5. Araştırma Soruları

Araştırmanın soruları şu şekilde belirlenmiştir:

- 1) Gündelik hayatta maruz kalınan istismar davranışlarına ilişkin farkındalık düzeyi ve motivasyonlar nelerdir?
- 2) İstismar yaşantılarına dair farkındalık bağlamında, psikolojik dayanıklılık ve güçlülük olarak etiketlenen özelliklerin istismarı algılayış biçimine ve istismarın devam etmesine etkisi nedir?
- 3) Bireylerin istismar deneyimleri ve kavrama dair algılarına ilişkin yapılacak görüşmede, bireylerin istismar senaryolarına ve istismar kavramına dair atıfları ile istismara ilişkin mitlere inanç düzeyine ve istismarı deneyimleme sıklıklarına dair bulgular uyumlu mu?

1.6. Araştırmanın Önemi

İstismara maruz kalan bireylerin yaşadıklarını algılama ve anlamlandırma biçimlerinin araştırılması ve istismara dair çarpık algıların tespit edilmesi; bu dinamiklerin birey ve toplum üzerindeki etkilerinin incelenmesi önemli bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırma ile yapılacak farkındalık değerlendirmesi doğrultusunda istismar davranışlarını tanıma, azaltma ve başa çıkma ile ilgili olarak önleme ve farkındalık çalışmalarına sistematik veri sunulması planlanmaktadır. Genel olarak istismar davranışları ve istismara dair algı ile ilgili eğitimin ve özelde ataerkillik, kadın ve erkek rollerine dair farkındalığın artırılmasının istismarı algılama ve anlamlandırma, mağdurun psikolojik iyilik halinin korunmasına ve etkili başa çıkma yollarına ilişkin dağarcığının gelişmesine katkıda bulunma açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Örneklem

Araştırmanın örneklemini en az üç yıldır aynı kurumda çalışan ve en az üç yıldır evli olan, amaçlı örneklem yöntemi ile seçilen 4'ü kadın, 4'ü erkek olmak üzere toplam 8 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş ortalamaları kadınlar için 35,75 ($ss = 6,65$) ve erkekler için 41,25 ($ss = 11,44$)'tir. Örneklemeye ilişkin demografik bilgiler Tablo 2.1'de gösterilmektedir.

Tablo 2.1. Örneklemeye ilişkin demografik bilgiler

	Değişken Grubu	N
Cinsiyet	Kadın	4
	Erkek	4
Medeni Durum	Bekar	0
	Evli	8
	Diğer	0
Gelir Düzeyi	Alt	0
	Orta	5
	Üst	3
Eğitim Seviyesi	İlköğretim	0
	Ortaöğretim	0
	Lise	1
	Üniversite ve üstü	7
Kısıtlamalar	Evden	1
Kapsamında Çalışma	Yarı zamanlı evde, yarı zamanlı iş yerinde	5
Durumu	İşyerinde normal mesai	2

N: Kişi sayısı

Katılımcıların biri dışında hepsi en az bir kategoride (partner, ebeveyn, yönetici) istismar deneyimi yaşadığını belirtmiştir. Tablo 2.2'de ve Tablo 2.3'te katılımcıların istismar yaşantılarına dair görüşmelerden elde edilen bilgiler ve deneyimlere dair kodlar yer almaktadır.

Tablo 2.2. Örneklemin senaryo üzerine sorulan soru bağlamında deneyim yaşantıları

Bu senaryoya benzer deneyimleriniz var mı?			
	Partner	Ebeveyn	İşyeri/Yönetici
K1	Deneyim yok	Deneyim yok	Deneyim var <i>Mobbing- Adaletsiz iş dağılımı</i>
K2	Deneyim var <i>Duygusal/Psikolojik istismar</i>	Deneyim yok	Deneyim var <i>Mesai saatleri dışında çalıştırılma</i>
K3	Deneyim yok	Deneyim var <i>Duygusal/Psikolojik istismar</i> <i>Kontrol ve baskı</i>	Deneyim var <i>Mobbing</i> <i>Mesai saatleri dışında çalıştırılma</i> <i>Duygusal/Psikolojik istismar</i>
K4	Deneyim yok	Deneyim yok	Deneyim yok
K5	Deneyim var <i>Duygusal/ Psikolojik istismar</i>	Deneyim var <i>Kontrol ve baskı</i>	Deneyim var <i>Manipülasyon</i>
K6	Deneyim var <i>Duygusal/Psikolojik istismar</i>	Deneyim var	Deneyim yok
K7	Deneyim yok	Deneyim var <i>Kontrol ve baskı</i>	Deneyim yok
K8	Deneyim yok	Deneyim var <i>Ekonomik/Finansal istismar</i> <i>Duygusal/Psikolojik istismar</i>	Deneyim var

Tablo 2.3. Örneklemin genel sorular kategorisinde sorulan soru bağlamında deneyim yaşantıları

Bu tanıma uygun deneyimleriniz oldu mu?	
K1	Deneyim var - Gençken maruz kalma
K2	Deneyim var – Kontrol ve baskı
K3	Deneyim var – Mobbing, Ebeveyn kontrol ve baskısı
K4	Deneyim yok
K5	Deneyim var – Duygusal/Psikolojik istismar
K6	Deneyim var - Gençken maruz kalma
K7	Deneyim var – Duygusal/Psikolojik istismar
K8	Deneyim var – Ekonomik/Finansal istismar

Katılımcılara verilen İstismara Dair Mitler Formu, Stres Belirtileri Ölçeği ve İstismar Yaşantıları Formuna ait puanlar Tablo 2.4’te gösterilmektedir.

Tablo 2.4. Örnekleme ait ölçek puanları

	İstismara Dair Mitler	Stres Belirtileri Ölçeği	İstismar Yaşantıları Formu
	Formu		
K1	10	71	12
K2	14	170	51
K3	8	158	27
K4	19	36	0
K5	13	102	17
K6	11	31	1
K7	1	77	6
K8	11	95	25

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. Bilgilendirilmiş onam formu

Katılımcılara verilen bilgilendirilmiş onam formu Ek 1’de sunulmuştur.

2.2.2. Demografik bilgi formu

Katılımcıların yaş, medeni durum, eğitim durumu, gelir düzeyi gibi demografik özelliklerinin yanı sıra COVID 19 hassasiyeti ve tedbirleri kapsamındaki bazı deneyimlerine ilişkin bilgi almak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Ek 2’de sunulmuştur.

2.2.3. İstismara dair mitler formu

İstismara dair mitler formu araştırmacılar tarafından istismara ve faile ilişkin yaygın yanlış inanışlara katılma düzeyini ölçmek amacıyla oluşturulmuş bir formdur. Partner istismarına dair mitler başlığındaki maddeler çeşitli sivil toplum kuruluşları ve derneklerin (Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Kadın Dayanışma Vakfı, Women’s Aid Federation of England) oluşturmuş oldukları listelerden derlenerek oluşturulmuştur. Formun ebeveyn istismarına dair mitler başlığındaki tüm maddeleri Ünal (2017) tarafından geliştirilen Ebeveyn Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği’nden derlenmiştir. İşyeri/yönetici istismarı başlığındaki maddeler ise İstismarcı Yönetim Ölçeği (Ülbeği, Özgen ve Özgen, 2014) ve Tepper (2007)’in Abusive Supervision in Work Organizations isimli çalışmasından yola çıkarak oluşturulmuştur. Ek 3’te sunulmuştur.

2.2.4. Yarı yapılandırılmış görüşme formu

Yarı yapılandırılmış görüşme formu kişilerin istismar kavramına dair algılarını, istismar davranışlarına yükledikleri atıfları, istismarla başa çıkmada kullanılan olumsuz stratejileri araştırmak ve bu stratejilerin istismar kavramına yüklenen anlamlar ile ilişkilerini ortaya koymak amacıyla bu araştırma için oluşturulmuştur. Formda partner istismarı, aile içi istismar ve işyeri/yönetici istismarı üç başlığında toplam altı senaryo bulunmaktadır. Üç farklı bağlamda yazılan senaryolarda (partner, ebeveyn, yönetici) betimlenen örüntülerin benzer olmasına dikkat edilmiştir. Senaryolar oluşturulurken belirlenen istismar davranışlarının diğeri üzerindeki duygusal gücü kullanma temelli olması amaçlanmıştır; duygusal manipölasyon içeren kontrol çabası, özerkliğe müdahale, benliğe saldırı içermesine ve sınır ihlali barındırmasına önem verilmiştir. Ayrıca senaryolar cinsiyetsiz bir dille oluşturularak katılımcıları yönlendirmekten kaçınmak amaçlanmıştır. Katılımcılara senaryolar okunduktan sonra katılımcıların senaryolardaki istismar davranışlarına yükledikleri anlamları detaylandırabilmek için sorular belirlenmiş, ardından kişilerin istismar kavramına dair atıflarını ve deneyimlerini ortaya koyabilecek sorular oluşturulmuştur. Görüşme formunda psikolojik dayanıklılık kavramı da ele alınarak kişilerin başa çıkma mekanizmaları ve psikolojik dayanıklılıklarını incelemek amaçlanmıştır. Ek 4'te sunulmuştur.

2.2.5. Stres belirtileri ölçeği

Stres Belirtileri Ölçeği Miller, Smith ve Mahler (1988) tarafından geliştirilmiş 1-5 arası değerlendirilen Likert tipi bir ölçektir. Türk popölasyonuna adapte edilmiş ölçeğin alt boyutlarının güvenilirlik katsayıları $\alpha=.91$ ile $.96$ arasında değişmektedir (Şahin ve Batıgün, 1997). Stres belirtileri ölçeği kas sistemi, parasempatik sinir sistemi, sempatik sinir sistemi, duygusal, bilişsel, endokrin sistem ve bağışıklık olmak üzere 7 alt boyut içermekte ve toplam 70 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınan puan yükseldikçe yaşanan stres belirtilerinin de arttığı varsayılmaktadır. Ek 5'te sunulmuştur.

2.2.6. İstismar yaşantıları formu

İstismar yaşantıları formu katılımcıların istismara maruz kalma sıklıklarına dair bilgi almak amacıyla oluşturulmuştur. Form yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan

senaryoların temel aldığı istismar yaşantıları çerçevesinde hazırlanmış maddelerden oluşmaktadır. 5’li Likert tipi şeklinde hazırlanan formda maddeler partner istismarı, ebeveyn istismarı ve işyeri/yönetici istismarı olmak üzere üç başlık altında toplanmıştır. Ek 6’da sunulmuştur.

2.3. İşlem

Katılımcılardan Başkent Üniversitesi Etik Kurulu’ndan bilimsel etiğe uygunluğa ilişkin onay alınmasından sonra veri toplanmaya başlanmıştır. Ölçek bataryası Qualtrics-Online Survey üzerinden (<http://www.qualtrics.com>) katılımcılara iletilmiştir. Katılımcılara uygulamanın başında çalışmanın içeriği, uygulamanın süresi, verdikleri bilgilerin gizli tutulacağı ve kimlik bilgilerinin alınmayacağı hakkında bilgi Bilgilendirilmiş Onam Formu ile ve sözel olarak verilmiş, araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalı olarak yapılmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcılara öncelikle Demografik Bilgi Formu, İstismara Dair Mitler Formu, Stres Belirtileri Ölçeği verilmiş, ardından yaklaşık 30 dakika süren yarı yapılandırılmış bir görüşme yürütülmüş, görüşme sonrasında İstismar Yaşantıları Formu uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tamamlandıktan sonra her katılımcı ile yaklaşık 10 dakika süren yapılandırılmamış bir görüşme gerçekleştirilerek görüşme sorularının ve bahsedilen konuların etkileri ele alınmıştır. Gerekli görüldüğü durumda katılımcılara istismar yaşantıları ile ilgili bilgilendirme yapılmıştır.

Toplanan veriler Braun ve Clarke (2006) tarafından ortaya konan “tümevarımsal tematik analiz” yöntemine göre analiz edilmiştir. Tematik analiz, veri setindeki örüntüleri (temaları) belirlemeyi, analiz etmeyi ve raporlamayı içeren ve oldukça sık olarak kullanılan bir yöntemdir. Tematik analiz ile veri seti en küçük boyutlarda düzenlenebilmekte ve derinlemesine betimlenebilmektedir. Bu sayede verilerin önemli özelliklerini tanımlayan geniş kategoriler, temalar ve alt temalar belirlenir (Braun ve Clarke, 2006). Bu araştırmada araştırma sorularının incelenmesinde en uygun yöntemin tematik analiz olduğuna karar verilmiştir.

Öncelikle görüşme ses kayıtlarının yazıya dökümü sağlanmış ve veriler dikkatlice birkaç kez okunmuş, bu sayede veriye aşinalık sağlanmıştır. Veri içerisinde araştırma soruları bağlamında önemli ve ilgili görülen ifadeler kodlanmıştır. Tüm veri seti tekrar tekrar okunarak, benzer ifadeler benzer kodlar ile işaretlenmiştir. İlk olarak elde edilen kodlar

potansiyel temalar altında sınıflandırılmıştır. Daha sonrasında veri seti sistematik olarak tekrar incelenmiş, kodların oluşturduğu alt ve üst temalar tanımlanmış ve isimlendirilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın temel sorularına yanıt aramak amacıyla toplanan verilerin tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmesi ile belirlenen kodların frekans analizi, ortaya konan alt ve üst temalar yer almaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme sorularına verilen cevaplar doğrultusunda elde edilen verilerin tümevarımsal tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmesi ile atıf, tepki, etki, motivasyon atfı ve başa çıkma şeklinde beş üst tema belirlenmiştir. Bu cevaplara ilişkin sorular, alt temalar ve kodlar sırasıyla aşağıda açıklanmaktadır.

Tablo 3.1. Tematik analiz ile belirlenen üst temalar, açıklamaları ve alt temalar

Üst Temalar	Açıklama	Alt Temalar
Atıf	Davranışların katılımcılar için ifade ettiği anlamlar ve atıflar	Mağdur odaklı açıklama İstismarcı odaklı açıklama İlişki/ortam odaklı açıklama
Tepki	Davranışlara verileceği varsayılan/ verilen tepkiler	Farkında aktif Farkında olmayan aktif Farkında pasif Farkında olmayan pasif Kararsız
Etki	Davranışların etkileri/olası etkileri	Fiziksel Duygusal Bilişsel/benliğe yönelik olumsuz atıflar İlişkisel Motivasyonel
Motivasyon atfı	Davranışların kökenine dair atıflar ve davranışların sürmesine sebep olan durumlar/etkenler	Kontrol/ güç/ prestij Çevre/ bağlam Benlik değeri Karakter özelliği
Baş Çıkma	İstismarla başa çıkma bağlamında psikolojik dayanıklılık özellikleri	Problem odaklı başa çıkma Duygu odaklı başa çıkma

3.1. “Atıf” Temasına Dair Bulgular

Katılımcıların istismar davranışlarına yükledikleri anlam ve atıfları belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmede okunan altı senaryodaki davranışlara ilişkin olarak “Bu davranışların sizin için anlamı nedir?” sorusuna ve daha sonrasında “İstismar dendiğinde aklınıza ne geliyor/sizin için ne anlama geliyor?” sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda katılımcıların istismar davranışlarını üç farklı perspektiften anlamlandırdıkları belirlenmiş;

Mağdur odaklı açıklama, istismarcı odaklı açıklama ve ilişki/ortam odaklı açıklama şeklinde üç alt tema ortaya konmuştur. Atıf ilişkin belirlenen alt temalar ve kodlar Tablo 3.2’de gösterilmektedir. Kodların sıklıkları parantez içerisinde gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Atıf üst temasına ait alt temalar ve kodlar

Bu davranışların sizin için anlamı nedir?						
	Partner		Ebeveyn		İşyeri/Yönetici	
	Senaryo 1	Senaryo 2	Senaryo 1	Senaryo 2	Senaryo 1	Senaryo 2
Mağdur odaklı açıklama	Normalleştirme/ Partnere karşı sorumluluğun yerine getirilmemesi (2) Normalleştirme/ Karşıdakine saygı duymamak – değer vermemek (2)	Normalleştirme/ Partnerini önemsememe (1)	Normalleştirme/ Topluma uygun olmayan davranışlar (1) Aileden uzaklaştırıcı (1) Duygusal olarak olumsuz etki (1)	Özgüven Kırılması (2) Normalleştirme/ Mağduru suçlama (1) Normalleştirme/ Davranışın mağdur üzerindeki pozitif/güçlendirici etkisi (2)	Normalleştirme / Maruz kalınan durumla baş etme gerekliliği (1)	Normalleştirme/ Çalışanın güven verici olması (1)
İstismarcı odaklı açıklama	Kendini yanlış ifade etme (3) Kompleksli davranış (1) Bağımsızlığa müdahale (2)	Baskı kurma Yöntemi (2) Kendini yanlış ifade etme (1) Manipülasyon (1)	Baskı kurma yöntemi (2) Kendini yanlış ifade etme (2) Normalleştirme/ Gerçeği açıkça ifade etme (1)	Doğru bilinen davranış biçimi olması (1) Kıyaslama (1)	Sömürü (1) Psikolojik şiddet (1) Mobbing (1) Negatif baskı (2) Ağgözlülük (1) Zorbalık (1)	Sömürü (1) Psikolojik şiddet (1) Kullanmak (1) Mobbing (1) Pozitif baskı (2) Verimliliği artırma amacı (1) Ağgözlülük (1) Zorbalık (1) Kişisel alana taciz (1)
İlişki/ortam odaklı açıklama	Karşılıklı güvensizlik (1) Cinsiyet rollerine göre gerekçelendirme (2) Karşılıklı beklentilerin belirlenmemesi (1)	İç içe geçme (3) Karşılıklı değerli hissetme beklentisi (1) Cinsiyet rollerine göre gerekçelendirm e (2) Karşılıklı güvensizlik (1)	Destekleyici olmayan aile ortamı (2)	Destekleyici olmayan aile ortamı (2)		Normalleştirme/ Karşılıklı güven ilişkisi (1)
İstismar dendiğinde aklınıza ne geliyor/sizin için ne anlama geliyor?						
K1	Sömürü					
K2	Kötü davranma					
K3	İstek dışı yaptırılan her şey					
K4	Mobbing					
K5	İyi niyeti suiistimal Psikolojik baskı Cinsel istismar Dayak					
K6	Duygusal olarak yıpratılma Hak ve sınır ihlali					
K7	Kötüye kullanım					
K8	Kişisel alana taciz İstenmeyen şeylerin yapılması					
K9	Duygusal istismar Sömürü Dürüstlüğü istismar edilmesi Sınırın aşılması					

3.1.1. Mağdur odaklı açıklama

Katılımcıların senaryolardaki davranışların anlamına ilişkin soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde, davranışlarla ilgili mağdura dair vurguların olduğu ifadeler mağdur odaklı açıklama alt teması altında toplanmıştır. Partnere karşı sorumluluğun yerine getirilmemesi, karşıdakine saygı duymamak/değer vermemek, partnerini önemsememe, topluma uygun olmayan davranışlar, aileden uzaklaştırıcı, duygusal olarak olumsuz etki, özgüven kırılması, maruz kalınan durumla baş etme gerekliliği, çalışanın güven verici olması kodları belirlenmiş; istismar davranışlarını normalleştirme eğiliminde olan açıklamalar normalleştirme koduyla belirtilmiştir.

Mağdur odaklı açıklamaların büyük kısmının davranışları normalleştirme çerçevesinde olduğu ve mevcut durumla ilgili öncelikle mağdurun davranışına bir atıfta bulunulduğu gözlenmektedir. Özellikle Partner/Senaryo 1 ve Ebeveyn/Senaryo 2’de bu vurgu artmış; partnere karşı sorumluluğun yerine getirilmemesi, karşıdakine saygı duymamak – değer vermemek ve davranışın mağdur üzerindeki pozitif/güçlendirici etkisi kodları birden fazla katılımcı tarafından belirtilmiştir. Partner senaryolarında mağdur odaklı açıklamaların tümünün davranışları normalleştirici olduğu ve maruz kalınan istismar davranışları ile ilgili mağdura pay verildiği gözlemlenmiştir.

K4: “...işimle alakalı herhangi bir uzama olursa mutlaka haber veriyorum çünkü bu da karşımdakine olan saygımdan oluyor, saygımdan kaynaklanıyor zaten bunların hiçbiri olmasa bile saygıdan dolayı bunu belirtmek gerekir.”

K8: “Özellikle ikinci olayda, senaryoda eşlerden bir tanesi sanki diğerini çok önemsemediğini düşünüyorum bana göre. Çünkü yani yalnız vakit geçirmek istemesi evlilikte bana garip geldi.”

Ebeveyn istismarı senaryolarında normalleştirici açıklamalarda topluma uygun olmayan davranışlar, mağduru suçlama ve davranışın mağdur üzerindeki pozitif/güçlendirici etkisi başlıklarının ön plana çıktığı görülmektedir.

K3: “Ailemin bu konuda çok bilinçli olduğunu düşünmüyorum ama iyi ki de yapmışlar diyorum. Böyle onların tercihlerine, onlara izin verdiğim zaman da bir memnuniyet yaşadım gibi.”

K8: “Bazen de gerçeklerle yüzleşmek gerekiyor bence. Hani genç artık üniversiteyi bitirdiyse belirli bir yaşta. Bazen böyle şeyler çocukları üzse de bir şekilde daha da motive ettiğini, daha hırslanması gerektiğini daha çok motive olması gerektiğini düşünüyorum.”

Ebeveyn senaryolarının davranışları normalleştirmeyen mağdur odaklı açıklamalarında ise bu tarz davranışların aileden uzaklaştırıcı etkisi, duygusal olarak olumsuz etkileri ve özgüven kırıcı etkilerine vurgu yapıldığı görülmektedir.

K1: “...gibi söylemler bu çocuğa bir yardımı olacak davranışlar değil aksine daha da özgüvenini kırıcı, ailesine ondan sonra farklı bir gözle bakmasına sebep olur.”

K5: “Daha az tepkilerle daha ufak tepkilerle karşılaşabilinirken bu çocuğun çok büyük şeylerle tehditlerle vs.lerle karşılaşılıyor olması ileriki anlamda kendisine sıkıntılar yaşatacağı ailesinden uzaklaştıracacağı ve bir sürü olumsuz sonuçlara yol açabilecek bir davranış olarak düşünüyorum.”

İşyeri/yönetici istismar senaryolarında mağdur odaklı açıklamaların davranışları normalleştirilen ifadeler olduğu ve maruz kalınan durumla baş etme gerekliliği ve çalışanın güven verici olması başlıkları ile açıklandığı gözlemlenmektedir.

K8: “İkinci senaryoda çok güven vermiş çalışan, dolayısıyla hani güzel bir şey olduğunu düşünüyorum, dolayısıyla elinden gelen gayreti göstermeli, gösteriyor da kişi. İlk senaryoda, tabi ki böyle patronlarla çok karşılaşılıyor zaten, yani bun kişi kendi düzeltmeli ya da bununla yaşamayı öğrenmeli.”

3.1.2. İstismarcı odaklı açıklama

Senaryolardaki davranışlara ilişkin sorulara verilen yanıtlarda istismar davranışını uygulayan kişiye yapılan vurgular istismarcı odaklı açıklamalar alt temasında toplanmıştır. Kendini yanlış ifade etme, kompleksli davranış, bağımsızlığa müdahale, baskı kurma

yöntemi, manipölasyon, doğru bilinen davranış biçimi olması, kıyaslama, sömürü, psikolojik şiddet, mobbing, negatif baskı, açgözlölük, zorbalık, kullanmak, pozitif baskı, verimliliği arttırma amacı, kişisel alana taciz kodları belirlenmiştir. İstismarcı odaklı açıklama kodlarında normalleştirme olmadığı görölmektedir. Katılımcıların çoğunluğunda öne çıkan başlıklar kendini yanlış ifade etme, baskı kurma ve bağımsızlığa müdahale olmaktadır.

Partner istismarı senaryolarında en çok ifade edilen başlık kendini yanlış ifade etme, ardından bağımsızlığa müdahale ve baskı kurma yöntemi olmaktadır.

K4: “*Senaryoda bu tarz bir çıkıştan değil de niçin haber vermedin gibi daha uygun bir dille sorabilir. Hatta sormayabilir çok mu yoğunsun diyebilir, soru var soru var.*”

K5: “*Her ne kadar sevdiğini belirtse de buna daha çok kişinin baskı altında tutma her an elinin altında bulundurma gibi her anında onunla ilgilenmesini sağlamak gibi bir duygusal bir alt yapısının olduğunu düşünüyorum açıkçası.*”

K7: “*Birbirimizi tabii ki merak edebiliriz bunu daha güzel dile getirebiliriz, işte senin çalışmanı istemiyorum bana haber verseydin tarzında değil.*”

Ebeveyn istismarı senaryolarında en çok tekrar eden başlık kendini yanlış ifade etme ve baskı kurma yöntemi olurken, davranışların uygulayan tarafından doğru bilinen davranış biçimi olması ve kıyaslama diğer iki başlık olmaktadır.

K2: “*Yani ilkinde annenin yaptığı, hani çocuk hani tamam yapmış belki çok da kötü oldu ama göstermelik de olsa farklı olmuşsun deyip daha yuvarlak cümleler ile geçiştirebilirdi.*”

K3: “*Mesela benim annem kaç sene önce hem üniversite okumuş hem çalışmış bilmem ne yapmış tabi hala hayatın öyle olduğunu düşünerek bence şey de yapıyorlar.*”

K6: “*Bu senaryolarda da birincisinde sanki bana annenin çocuğu büyümüş olduğunu kabullenmeyerek kendi kafasındaki çizgiye onu sokmaya çalışmayı planlıyor diye düşünüyorum. İkincisinde de çocukların aslında maalesef belki küçük de olsa zaman zaman bizlerin bile maalesef ki yaptığı başka çocuklarla veya başka insanlarla kıyaslama yanlışlığı.*”

İşyeri/Yönetici istismar senaryolarında davranışlara dair sömürü, psikolojik şiddet, mobbing, baskı, zorbalık, kişisel alana taciz gibi başlıklar ortaya konmaktadır. İşyeri/Yönetici istismar senaryolarında atıf temasında yer alan başlıkların en çok istismarcı odaklı açıklamalar teması altında toplandığı görülmektedir.

K3: *“İkisi de çok ağır mobbing bence, yani sanırım herkes için de böyledir zaten, yöneticiler hariç.”*

K7: *“Aslında iki farklı senaryo gibi görünüyor ama ikisinde de patronunun uyguladığı bir zorbalık söz konusu bence. Birinde güvensizlik diğerine çok güvendiği için ama her türlü kişisel alana aykırı bir durum bence iki durumda da kişisel alana tacizde bulunuluyor.”*

3.1.3. İlişki/ Ortam Odaklı Açıklama

Senaryolardaki davranışlara ilişkin sorulara verilen yanıtlarda içinde bulunulan ilişkiye ya da ortama dair yapılan vurgular ilişki/ortam odaklı açıklama teması altında toplanmıştır. Karşılıklı güvensizlik, Cinsiyet rollerine göre gerekçelendirme, Karşılıklı beklentilerin belirlenmemesi, İç içe geçme, Karşılıklı değerli hissetme beklentisi, Destekleyici olmayan aile ortamı, Normalleştirme/ Karşılıklı güven ilişkisi kodları belirlenmiştir. Bu tema altında en çok öne çıkan başlıklar iç içe geçme ve destekleyici olmayan aile ortamı olmaktadır.

Partner istismarı senaryolarında iç içe geçme, cinsiyet rollerine göre gerekçelendirme birden çok kez tekrar eden başlıklar olarak görülmektedir.

K2: *“Bunu yapan kadın olsaydı zaten tribin ötesine geçerdi Türk toplumunda, sen neredeydin ne yaptın nereye gittin kimleydin başka türlü suçlamaya geçerdi ama bunu erkek yapacak gayet makul normalmiş gibi de gösterebilen var, sorun çıkaran kadın da var.”*

K4: *“Kadının aslında biraz bunu, erkeğin o kaçışını ya da dışarı çıkışını beni yalnız bırakıyor tarzında değil de bu şekilde yaklaşırsa bu anlattığım şekilde yaklaşırsa ilişki çok daha sağlıklı olacaktır diye düşünüyorum.”*

K7: *“Yani kişilerin kendi bağımsız alanları olması gerektiğini düşünüyorum ben. Herkesin mutlaka kendine ayrı zaman ayırması gerektiğini düşünüyorum.”*

Ebeveyn istismar senaryolarında ilişki/ortam odaklı açıklama teması altında destekleyici olmayan aile ortamı tek başlık olarak belirlenmiştir.

K7: “Çocuktur kendi başına kararlar almakta zorlanabilir ama zaten ailesi bu duruma onu soktuysa zaten konuşmadığı için bu duruma gelmiştir yani daha öncesine konuşabilselerdi yani demokratik bir ortam oluşturmuş olsalardı çocuk onlara saçının rengini değiştirmesi fikrini bile mutlaka danışacaktı.”

İşyeri/Yönetici istismarı senaryolarında ilişki/ortam odaklı açıklama teması altında davranışları normalleştiren ve karşılıklı güven ilişkisine atıfta bulunan bir ifade bulunmaktadır.

K8: “Aslında patron orda hani takdir ediyor ama benim de takdir edildiğimi biliyorum ama tam tersi çok da övgü dolu değil ama hani hep bir şey yapılacaksa bana verildiğine göre bir güven verdiğimi düşünüyorum.”

3.2. “Tepki” Temasına Dair Bulgular

Katılımcıların senaryolarda sunulan durumlara verecekleri tepkilerin sorulduğu “Böyle bir davranışa siz nasıl tepki verirdiniz?” sorusu ve istismar tanımının yapılması üzerine sorulan “Bu tarz davranışlara maruz kaldığınızda nasıl tepkiler veriyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplar farkında aktif, farkında olmayan aktif, farkında pasif, farkında olmayan pasif ve kararsız şeklinde beş alt tema altında toplanmıştır. İstismar davranışlarının zarar verici davranışlar olduğunu barındıran ifadeler “farkında” şeklinde kodlanırken davranışların olumsuz tarafına vurgu yapılmayan tepkiler “farkında olmayan” şeklinde kodlanmıştır. İfade edilen tepkilerdeki davranışlar biçimlerine göre “aktif” ve “pasif” olarak ayrıştırılmışlardır. Tepki başlığı altında belirlenen alt temalar ve kodlar Tablo 3.3’te gösterilmektedir. Kodların sıklıkları parantez içerisinde gösterilmiştir.

Tablo 3.3. Tepki üst temasına ait alt temalar ve kodlar

Böyle bir davranışa siz nasıl tepki verirdiniz?						
	Partner		Ebeveyn		İşyeri/Yönetici	
	Senaryo 1	Senaryo 2	Senaryo 1	Senaryo 2	Senaryo 1	Senaryo 2
Farkında aktif	Taviz Vermeme (1) İkna etme (1)	Sınırlarını koruma (2) Duygularını ifade etme (1)	Duygularını ifade etme (1) İnatlaşma (2)	Kendini ispat etme (2) Aile bağlarını koparma (1)	Ortamı değiştirme (3) İzin Vermeme (1) Yüzleşme (1)	Yüzleşme (2) İzin vermeme (1) Ortamı değiştirme (1)
Farkında olmayan aktif		Partnerinin davranışlarını sorgulama (1)		Kendini ispat etme (1)		
Farkında pasif	Kaçınma (1) Özür Dileme (1)	Beklentiler doğrultusunda davranma (1)	Aile ile paylaşımda bulunmama (2) Beklentiler doğrultusunda davranma (1)	Beklentiler doğrultusunda davranma (1) Aileye karşı çıkamama (1) Risk almama (1)	Tolare etme (1) Beklentiler doğrultusunda davranma (2)	Kaçınma (1)
Farkında olmayan pasif	Özür Dileme (2)		Beklentiler doğrultusunda davranma (1)		Mevcut duruma uyum sağlama (1)	
Kararsız	Koşullu kabul – Samimiyetine inanmak (2)	Gerekçeye bağlı tepki (1)		Davranışın mağdur üzerindeki pozitif etkisi (1)		
Bu tarz davranışlara maruz kaldığınızda nasıl tepkiler veriyorsunuz?						
Farkında aktif	Sınırlarını koruma (2) Haksızlığı dile getirme (1) Karşı koyma (1)					
Farkında olmayan aktif						
Farkında pasif	Beklentiler doğrultusunda davranma (4) Kaçınma (1) Uzlaşma (1) Tepki çekmemeye çalışma (1) Aileye karşı çıkamama (1) Öznelkin (1)					
Farkında olmayan pasif						
Kararsız						

3.2.1. Farkında aktif

Davranışların istismar olduğunu veya zarar verici davranışlar olduğunu fark eden ve bu bağlamda davranışlara aktif şekilde tepki gösteren ifadeler farkında aktif alt teması altında toplanmıştır. Temayı oluşturan kodlar taviz vermeme, ikna etme, sınırlarını koruma, duygularını ifade etme, inatlaşma, kendini ispat etme, aile bağlarını koparma, ortamı değiştirme, izin vermeme ve yüzleşmedir.

Partner istismarı senaryolarına verilen farkında aktif tepkilerde sınırlarını koruma davranışları ön plana çıkmaktadır.

K1: *“Bunun, öyle bir hakkı olmadığını söyledim bu senin, bu çalışma hayatımı kısıtlama durumu seni tamamen senin dışında bir şey bu seni ilgilendirmez derdim.”*

K5: *“Yani böyle yapmaması gerektiğini, bu tarz davranışların beni yorduğunu sıkıldığını duygusal olarak yıprattığını belirtirim diye düşünüyorum.”*

Ebeveyn istismarı senaryolarında ebeveynle inatlaşma ve kendini ispat etme davranışları daha sık tekrar edilen tepkiler olmaktadır.

K7: *“Ben daha asi bir çocuk olurum diye düşünüyorum. Eğer ben bir şey yapsam ondan sonra daha büyük bir tepki görürsem benim tepkim daha da büyük olurdu.”*

K2: *“Babam böyle bir şey yapsa hani iş, toplumda beni böyle rencide etse ben herhalde onunla bir daha konuşmam. Ve ona ispat etmeye çalışırım kendimi her şey inada biner.”*

İşyeri/Yönetici istismarı senaryolarında en çok tekrar eden kod ortamı değiştirme davranışı olmaktadır.

K1: *“Yani muhakkak ki daha iyi bir konum için daha iyi bir iş için araştırma yapardım oradan ayrılmak için araştırma yapardım ilk senaryo için. İkinci senaryo için de şunu yapardım ben elimden gelen geleni yaptığımı artık başka arkadaşların da bu işe katılması gerektiğini sadece kendimin bütün yükü alamayacağını belirtirdim.”*

3.2.2. Farkında olmayan aktif

Davranışların istismar olduğunu veya zarar verici davranışlar olduğunu fark etmeyen, davranışları normalleştiren ve bu bağlamda davranışlara aktif şekilde tepki gösteren ifadeler farkında olmayan aktif alt teması altında toplanmıştır. Temayı oluşturan kodlar partnerinin davranışlarını sorgulama ve kendini ispat etmedir.

K8: *“Ben kesinlikle kendi başına arkadaşlarıyla vakit geçirmesini, tek başına gitmesini sorgularım. Bu insana değer vermemek, bana göre öyle olur. Çünkü kendi başına niye vakit geçirmek ister ki bir insan?”*

3.2.3. Farkında pasif

Davranışların istismar olduğunu veya zarar verici davranışlar olduğunu fark eden ve bu bağlamda davranışlara pasif şekilde tepki gösteren ifadeler farkında pasif alt teması altında toplanmıştır. Temayı oluşturan kodlar kaçınma, özür dileme, beklentiler doğrultusunda davranma, aile ile paylaşımında bulunmama, aileye karşı çıkamama, risk almama ve tolere etmedir.

K2: *“Yine özür dileyen ben olurum ya kusura bakma işte hani ben trafik kazası geçirmiş olsam, ya kusura bakma sana haber veremedim deyip özür dileyen taraf ben olurum o haklı çünkü.”*

K1: *Yani bu tarz davranışlara maruz kalsaydım ben de her ergenlikte olan çocuğunki gibi herkesin yapacağı şeyi yapardım muhtemelen, aileme hiçbir şekilde, her şeyi saklardım yani hiçbir şey söylemezdim diye düşünüyorum*

K5: *“Kişisel olarak genelde uysal olduğum söylendiği için yani çok büyük ağır tepkiler vereceğimi düşünmüyorum. Daha sıkıntı yaşayabileceğim şeyler içime kapanmak daha fazla sessizleşmek, daha az anlatmak cesaretimi kaybolması olabilirdi.”*

K2: *“Sürekli bir şeyler oluyor yani iş dışında da sürekli bir şeyler benden isteniyor öyle olunca yapıyorsun yapmak zorundasın bir şeylerin ilerlemesi için işin durmaması için birilerinin gönlü kırılmaması için devam ediyorsun.”*

3.2.4. Farkında olmayan pasif

Davranışların istismar olduğunu veya zarar verici davranışlar olduğunu fark etmeyen, davranışları normalleştiren ve bu bağlamda davranışlara pasif şekilde tepki gösteren ifadeler farkında olmayan pasif alt teması altında toplanmıştır. Temayı oluşturan kodlar özür dileme, beklentiler doğrultusunda davranma ve mevcut duruma uyum sağlamadır.

K1: *“Geç kaldığım için özür dilerdim çünkü ben bir şekilde ona haber verirdim yani muhakkak ama veremediysem de bunun için özür dilerdim çünkü haklı olduğunu düşünüyorum.”*

K8: *“Karşımdakini düzeltemeyeceğimi bildiğim için bu yolda ilerlerim, bu şekilde yaşamayı öğrenirim diye düşünüyorum. Hep hata yapmamam, yapmama üzerine kurulu bir şey biraz tabi ki insanı heyecanlandırıyor, zamanla biraz sıkıntı yaratabiliyor tabi ama yani iş hayatı sanki biraz böyle kurulu zaten hani.”*

3.2.5. Kararsız

Davranışların istismar olduğuna veya zarar verici davranışlar olduğuna dair net ifadeye bulunmayan ya da içinde bulunulan durumdaki bazı değişkenlere göre tepki gösteren ifadeler kararsız alt teması altında toplanmıştır. Temayı oluşturan kodlar koşullu kabul – samimiyetine inanmak, gerekçeye bağlı tepki ve davranışın mağdur üzerindeki pozitif etkisidir.

K6: *“Yani tepki vermezdim konuşurdum neden böyle olduğunu yani o samimiyetine inandıktan sonra da hiçbir problem olmazdı.”*

K8: *“Bazen haber verilmediği de oluyor ama bu sık sık tekrar ederse benim açımdan ben de sorun yaparım, tepki gösteririm ama gerekçesi işte telefonun olmaması, ulaşılabilmesi falan olursa anlayışla karşılayabilirim.”*

İstismar davranışlarına karşılık tepkilere dair genel sorular kategorisinde verilen cevaplarda farkında aktif alt temasında ortaya çıkan kodlar sınırlarını koruma, haksızlığı dile getirme, karşı koyma kodları olmuştur. Farkında pasif alt temasında ortaya çıkan kodlar ise

beklentiler doğrultusunda davranma, kaçınma, uzlaşma, tepki çekmemeye çalışma, aileye karşı çıkamama ve öztelkin kodları olmuştur. Genel sorular kategorisinde en çok tekrar eden kod beklentiler doğrultusunda davranma olmuş, 4 katılımcı kendi istismar yaşantılarına bu şekilde tepki verdiklerini belirtmişlerdir.

3.3. “Etki” Temasına Dair Bulgular

Katılımcılara sorulan “Böyle bir davranıştan nasıl etkilenirdiniz?” ve “Bu deneyimlerin hayatınıza etkileri nasıl oluyor?” sorularına verilen cevaplar etki üst teması altında fiziksel, duygusal, bilişsel/benliğe yönelik olumsuz atıflar, ilişkisel ve motivasyonel olmak üzere beş alt temada toplanmıştır. Etki üst teması altında belirlenen alt temalar ve kodlar Tablo 3.4’te gösterilmektedir. Kodların sıklıkları parantez içerisinde gösterilmiştir.

Tablo 3.4. Etki üst temasına ait alt temalar ve kodlar

Böyle bir davranıştan nasıl etkilenirdiniz?						
	Partner		Ebeveyn		İşyeri/Yönetici	
	Senaryo 1	Senaryo 2	Senaryo 1	Senaryo 2	Senaryo 1	Senaryo 2
Fiziksel			Ortamını değiştirme (1)		Yorgunluk (1)	
Duygusal	Huzursuzluk (1) Kaygı (1) Yıpranma (1) Üzüntü (1)	Yıpranma (2) Kızgınlık (1)	Üzüntü (1) Kızgınlık (1)	Hayal kırıklığı (2) Üzüntü (2)	Yıpranma (1) Mutsuzluk (2) Gerginlik (1) Tetikte olma (1) Panik olma (1)	Kullanılmışlık (1) Yıpranma (1) Hayal kırıklığı (1)
Bilişsel/ Benliğe yönelik olumsuz atıflar				Kendine güvensizlik (2)	Kendine güvensizlik (1) Becerilerini sorgulama (1)	
İlişkisel	Suçlama (1) Güvensizlik (1)	Birbirinden soğuma (1) Birbirini suçlama (1) Güvensizlik (1)	Aileden kopma (2)	Yalnızlaşma (1)		Güvenin azalması (1)
Motivasyonel	Olumsuz etkinin yayılımı (1)			Umutsuzluk (1) Hırslanma (3) Cesaretlenme (2) Kendini ifade etmede zorlanma (1) Olumsuz etkinin yayılımı (2)		İşe gelmek istememe (1) Olumsuz etkinin yayılımı (3)
Bu deneyimlerin hayatınıza etkileri nasıl oluyor?						
Fiziksel						
Duygusal	Kaygı (1) Yetişememe korkusu (1) Yıpranma (1) Huzursuzluk (1)					
Bilişsel/ Benliğe yönelik olumsuz atıflar	İstismarcıya dair olumsuz duygularla ilgili suçluluk (1) Değersizlik (1) Karşıya “bana bunu yapabilirsin” mesajı vermek (1) “Ben hatalı mıyım” düşüncesi (1) Zihinsel meşguliyet (1)					
İlişkisel	Olumsuz yaşantıların etkilerini diğer ilişkilere taşıma (1)					
Motivasyonel	Olumsuz etkinin yayılımı (3) Başkalarını memnun etme çabası (1) Hırslanma (1) Güçlenme (1) Baş etmeyi öğrenme (1)					

3.3.1. Fiziksel

Senaryolar üzerine sorulan sorulara verilen yanıtlar içerisinde fiziksel etki alt teması altında ortamını değiştirme ve yorgunluk olduğu ortaya konmuştur.

K1: “Ben yaklaşık 13-14 senedir çalışıyorum, ben de yaşadım bu tarz durumlar uzun bir süre de yaşadım. İnsanı gerçekten çok yoran psikolojik olarak çok zarar veren sağlığını etkileyen bir durum yani keşke maruz kalmamak ama maalesef yaşıyoruz.”

3.3.2. Duygusal

Senaryolar üzerine sorulan sorulara verilen yanıtlar içerisinde duygusal etki alt teması altında huzursuzluk, kaygı, üzüntü, yıpranma, kızgınlık, hayal kırıklığı, mutsuzluk, gerginlik, tetikte olma, panik olma ve kullanılmışlık başlıkları belirlenmiş, en çok tekrar eden başlıkların yıpranma, üzüntü ve hayal kırıklığı olduğu ortaya konmuştur.

Genel sorular başlığı altında sorulan etki sorusuna verilen duygusal etki cevapları kaygı, yetişememe korkusu, yıpranma, huzursuzluk ve olumsuz etkinin yayılımı olarak belirlenmiştir. Olumsuz etkinin yayılımı üç katılımcı tarafından ifade edilerek en çok tekrar eden başlık olmaktadır.

K2: “Şöyle, sürekli bir panik atak acaba bir şey mi diyecek kızacak mı sorun mu çıkacak sürekli bir telaş ve bilinçaltında sürekli bir huzursuzluk yaşıyorsun o durum başına gelmiş olsun ya da olmasın.”

K5: “Ailemden bir kopuş yaşamama sebep olurdu. Ya tamamıyla oradan kendimi soyutlayıp ailemden uzaklaşıp kendimce kararlar alabileceğim kendimi ispatlayabileceğim kendimi iyi hissedebileceğim ortamlara kaçmama yol açar diye düşünüyorum.”

K3: “Şey durumu da çok kötü işten gidiyorsun evet hani mesela senin hayalin kızınla oynamak, ondan sonra işte televizyonun karşısında laklak yapmak gibi ama bilgisayar başındasın ve onun gerginliği de var hayallerini gerçekleştirememek bile başlı başına bir etken.”

3.3.3. Bilişsel/ Benliğe Yönelik Olumsuz Atıflar

Senaryolar üzerine sorulan sorulara verilen yanıtlar içerisinde bilişsel/benliğe yönelik olumsuz atıflar başlığı altında kendine güvensizlik ve becerilerini sorgulama başlıkları belirlenmiştir.

Genel sorular başlığı altında sorulan etki sorusuna verilen cevaplarda bilişsel/ benliğe yönelik olumsuz atıflar istismarcıya dair olumsuz duygularla ilgili suçluluk, değersizlik, karşıya “bana bunu yapabilirsin” mesajı vermek ve “ben hatalı mıyım” düşüncesi olarak belirlenmiştir.

K3: “Bir kere yaptığın işe kesinlikle güvenin yok birinci senaryoda, şey olduğunda birinci senaryodaki gibi bir şeyle muhatap olduğunda, kesinlikle güvenin yok. Yani ben işte şey söylüyorum ben üniversite mezunu olduğumu, okuma yazma bile bildiğimi unuttum mesela o muameleye maruz kalınca. ...hakikaten kendine olan güvenini kaybediyorsun becerilerini sorguluyorsun.”

K7: “Özgüvenini kırmak çok büyük bir yıkım oluşturur bence onun adına ondan sonraki iş hayatında da o şekilde olur yani bir işe başvururken ona özgeçmişini sorduğunda ya da özelliklerini sordu o zaman yeteri kadar özgüvenli cevap veremeyeceğini düşünüyorum, çünkü zaten ailesinden bile destek göremeyen bir insan toplum tarafında da kendini kolay kolay ifade edemeyeceği için kabul göremeyecektir diye düşünüyorum.”

3.3.4. İlişkisel

Senaryolar üzerine sorulan sorulara verilen yanıtlar içerisinde ilişkisel etki başlığı altında suçlama, güvensizlik, birbirinden soğuma, birbirini suçlama, aileden kopma, yalnızlaşma ve güvenin azalması başlıkları belirlenmiş; en çok tekrar eden başlık aileden kopma olmuştur.

Genel sorular başlığı altında sorulan etki sorusuna ilişkisel etki bağlamında olumsuz yaşantıların etkilerini diğer ilişkilere taşıma ifadesi yer almaktadır.

K2: “İnsanlara güvenini azaltıyor hani biri sana baktığında acaba benden ne istiyor moduna geçişini kolaylaştırıyor.”

K1: “Yani inadına davranırdım gibi geliyor eğer saçımı boyatmam seni bu kadar bana düşman edecekse benimle konuşmamı sağlayacaksa konuşma o zaman derdim gibi geliyor.”

3.3.5. Motivasyonel

Senaryolar üzerine sorulan sorulara verilen yanıtlar içerisinde motivasyonel etki başlığı altında umutsuzluk, hırslanma, cesaretlenme, kendini ifade etmede zorlanma, olumsuz etkinin yayılımı ve işe gelmek istememe başlıkları belirlenmiş; en çok tekrar eden başlıklar hırslanma ve cesaretlenme olmuştur. İşe gelmek istememe dışındaki tüm başlıkların ebeveyn senaryoları altında toplandığı tespit edilmiştir.

Genel sorular başlığı altında sorulan etki sorusuna motivasyonel etki bağlamında olumsuz etkinin yayılımı, başkalarını memnun etme çabası, hırslanma, güçlenme, baş etmeyi öğrenme kodları yer almaktadır.

K1: *“İkinci senaryoda da bilmiyorum ne yapardım, ama umutsuzluk çökerdi diye düşünüyorum, yani zaten umutsuz bir dönemdesin o dönem. Daha da dibe vurursun gibi düşünüyorum.”*

K5: *“Yani normal hayatımı bile etkiliyor, mesai içi ve mesai dışına çok fazla önem vermek isteyen birisi olarak mesleğim gereği çok fazla hani ayıramıyorum mümkün olduğunca ayırmak istesem de sonucunda hep aynı şeylere denk geliyor. Kendimi işi düşünürken buluyorum, bitirmem gereken bir iş oluyor genelde normal hayatıma devam etsem de acaba ne yapabilirim nasıl yapabilirim şeklinde aklımdan geçen konular oluyor.”*

K5: *“İkinci senaryoda ikinci senaryo biraz daha cesaretlendirdi diyebilirim. Yani hani iş konusunda ne olur ne olmaz olur mu olmaz mı şeklinde yapılan konuşmalar sonucunda olursa da olmazsa da ben bu yolda ilerleyeceğim şeklinde cevap verip daha cesur olmamı, daha o yolda ilerlememe sebep oldu diyebilirim, pozitif yönde yani.”*

3.4. “Motivasyon Atfı” Temasına Dair Bulgular

Katılımcıların istismar davranışlarının var olma nedenlerini, davranışların motivasyonuna dair yaptıkları atıfları ve davranışların sürmesine sebep olan dinamiklere dair çıkarımlarını belirlemek amacıyla sorulan “Bu tarz davranışları ilişkilerde nasıl anlamlandırırırsınız? (Davranışların ilişkilerde var olma nedenleri)” ve “Bu tip davranışların sürmesine sebep olan durumlar/etkenler neler olabilir? (Bireysel, ailesel ve toplumsal etkenler düşünüldüğünde)”

sorularına verilen cevaplar motivasyon atfı teması altında toplanmış ve kontrol/güç/ prestij, çevre/bağlam, benlik değeri ve karakter özelliği olmak üzere dört alt tema belirlenmiştir. En çok tekrar eden kodlar güçlü olma motivasyonu, yetiştirilme tarzı ve yetersizlik kodları olmuştur. Temalar ve kodları Tablo 3.5’te gösterilmiştir. Kodların sıklıkları parantez içerisinde gösterilmiştir.

Tablo 3.5. Motivasyon atfı üst temasına ait alt temalar ve kodlar

Bu tarz davranışları ilişkilerde nasıl anlamlandırırsınız? (Davranışların ilişkilerde var olma nedenleri)			
Bu tip davranışların sürmesine sebep olan durumlar/etkenler neler olabilir? (Bireysel, ailesel ve toplumsal etkenler düşünüldüğünde)			
Kontrol/ Güç/ Prestij	Çevre/ Bağlam	Benlik Değeri	Karakter Özelliği
Kontrol etme	Yetiştirilme Tarzı (4)	Ego tatmini (2)	Karakter özelliği (2)
isteği/ihtiyacı (2)	Çevresel faktörler (2)	Yetersizlik (4)	Bencilik
Güçlü olma motivasyonu (4)	Ailedeki genel örüntü	Kendini tatmin etme	Sürekli haklı olmak
Toplumda yer edinmek	Çocukluk yaşantıları	Sevgisizlik	Özgüvensizlik
Saygı delisi olmak	Görüleni uygulamak	Varlığını ispat etme/Benlik sunumu (2)	Acizlik
Lüks ve zenginliğe özentisi	Eğitim		Kendiyle barışık olmama
Başarı ve hakimiyet getirmesi (2)	Aile kültürü		
Zayıf olanı ezmek (2)	Aile davranışları		
Birbirinin kuyusunu kazmak	Öğretilmiş başarısızlık		
Toplumda ezen ve ezilen taraflar olması	Yetiştigi yer		
	Ataerkil bir toplum olmak		
	Gençliğe bağlı kıskançlıklar		
	Kişinin doğru bildiği yol olması		

3.4.1. Kontrol/ güç/ prestij

Katılımcıların istismar davranışlarının var olma nedenlerini, davranışların motivasyonuna dair yaptıkları atıfları ve davranışların sürmesine sebep olan dinamiklere dair kontrol, güç, başarı, prestij, hakimiyet ifadesi içeren kodlar bu alt tema altında toplanmıştır. Temayı oluşturan kodlar kontrol etme isteği/ihtiyacı, güçlü olma motivasyonu, toplumda yer edinmek, saygı delisi olmak, lüks ve zenginliğe özentisi, başarı ve hakimiyet getirmesi, zayıf olanı ezmek, birbirinin kuyusunu kazma ve toplumda ezen ve ezilen taraflar olması kodlarıdır.

K4: “Ben aslında etrafımda şey görüyorum duygusal anlamda bütün kontrol bende olsun diyen çok insan görüyorum. ...bir güç sahibi olmayı kontrol isteği herkeste vardır bir de çocuklarda bu zaten hayatın olmazsa olmazıdır kontrol edilsin ister.”

K8: “*Toplumsal tabi ki, toplum birbirini, herkesi etkiliyor, böyle şeyler başarı da getiriyor, zayıf olan eziliyor, en iyi, daha iyi sömürebilen tabi ki her yönden işte arkadaş ilişkilerinde, hani işte onu görünce yolunu değiştirme, onu görünce ezilme, cevap vermeme, sanki onu orda biraz daha yükseltiyor her anlamda yani hem iş hayatında hem arkadaş ortamında.*”

3.4.2. Çevre/ bağlam

Katılımcıların istismar davranışlarının var olma nedenlerini, davranışların motivasyonuna dair yaptıkları atıfları ve davranışların sürmesine sebep olan dinamiklere dair çevreye, yetiştirilme tarzına, aileye ya da bağlama dair ifadeler bu alt tema altında toplanmıştır. Temayı oluşturan kodlar yetiştirilme tarzı, çevresel faktörler, ailedeki genel örüntü, çocukluk yaşantıları, görüleni uygulamak, eğitim, aile kültürü, aile davranışları, öğretilmiş başarısızlık, yetiştiği yer, ataerkil bir toplum olmak, gençliğe bağlı kıskançlıklar, kişinin doğru bildiği yol olması kodlarıdır. Yetiştirilme tarzı başlığının altında tehdit ve rüşvet kullanmak, başarısızlığa odaklanmak, sevgisizlik ve yüklenen toplumsal cinsiyet rolleri ifadeleri yer almaktadır.

K1: “*Anne babanın çocuğa mesela bir şey yaparken tehdit etme sürekli ya da bak bunu yaparsan işte nasıl söyleyeyim hep bir ödül, ödül gibi görünüyor aslında ama rüşvet oluyor bence, ya da bunu yersen şunu veririm bunu yaparsan şunu yaparım bak yapmazsan işte bugün erken uyumazsan yarın arkadaşlarınla görüşemezsin işte ne bileyim bu tarz davranışlar aslında bu tarz çocuğu bir yerde rüşvet ve tehdide alıştırıyor bunları normalleştiriyor çocuğun gözünde aslında.*”

K2: “*Ya çoğu da aileden geliyor hani yetişme tarzı bu. Annenin baba ile ilişkisi, annenin toplumla ilişkisi. Ya başkaldırı deyince sanki şey oluyor karşı tarafa savaş açıyormuşsun gibi oluyor ama kendi öz benliğini koruyamaması kendini sürekli birilerine feda etmesi ve böyle yetiştirmesinden dolayı oluyor. Sürekli bir vericilik var annelerde ya da babalarda hani hangi eş üstlenirse. Biri üstleniyor o sürekli veriyor ölene kadar veriyor vermediği zaman suçlu ve günahkâr oluyor.*”

3.4.3. Benlik değeri

Katılımcıların istismar davranışlarının var olma nedenlerini, davranışların motivasyonuna dair yaptıkları atıfları ve davranışların sürmesine sebep olan dinamiklere dair istismarcı davranışları uygulayan kişilerin benlik değerlerine yönelik atıflar bu alt tema altında toplanmıştır. Temayı oluşturan kodlar ego tatmini, yetersizlik, kendini tatmin etme, sevgisizlik ve varlığını ispat etme/benlik sunumu kodlarıdır.

K3: “Şöyle bir şey bence insanların belirli konularda yetersiz oluşu onları bu şekilde davranmaya itiyor. ...İnsanları ezerek ya da ne bileyim onlara hak etmedikleri gibi davranarak onları elinde tutmaya çalışıyor diye düşünüyorum.”

K4: “Varlığını ispat etmeye çalışıyor, toplumda yer edinmeye çalışıyor ve kimisi özgüven eksikliğinden ve donanım eksikliğinden ne dersiniz deyin varlığını başkalarını ezerek ya da üzerine basarak ispat etmeye çalışıyor bu da biraz ego tatminine de girebiliyor.”

K7: “Kendi ile ilgili eksiklikleri vardır illa hani güçlü olduğu için bunu yapıyor diyebiliriz ama bence tamamen güçsüzlükten yetersizlikten dolayı başka bir insanı sömürmeye çalışmak bu.”

3.4.4. Karakter özelliği

Katılımcıların istismar davranışlarının var olma nedenlerini, davranışların motivasyonuna dair yaptıkları atıfları ve davranışların sürmesine sebep olan dinamiklere dair istismarcı davranışları uygulayan kişilerin karakter özelliklerine yönelik ifadeler bu alt tema altında toplanmıştır. Temayı oluşturan kodlar karakter özelliği, bencillik, sürekli haklı olmak, özgüvensizlik, acizlik, kendiyle barışık olmama kodlarıdır.

K4: “Ashında burada karakter ortaya çıkıyor bir insan karakterli ise yeteri kadar karakterine güveniyorsa öyle söyleyeyim sana karakterli insanların yapacağı şeyler değil kendine güveni olan, kendisiyle barışık olan kişilerin yapacağı şeyler değil.”

3.5. “Başa Çıkma” Temasına Dair Bulgular

Katılımcılara psikolojik dayanıklılık tanımının yapılması üzerine sorulan “Bu tanıma uygun özelliklerinizin neler olduğunu düşünüyorsunuz?” ve “Daha önce bahsettiğimiz davranışları (kişinin istismar davranışları ile başa çıkma biçimleri) dayanıklılık tanımı bağlamında düşündüğünüzde nasıl değerlendirirsiniz?” sorularına verilen cevaplar, aynı zamanda görüşme sırasında istismar yaşantılarıyla başa çıkma biçimleri bağlamında verilen cevaplar başa çıkma üst teması altında toplanmış, belirlenen kodlar “problem odaklı başa çıkma” ve “duygu odaklı başa çıkma” şeklinde iki alt temayı oluşturmuştur. Başa çıkma üst teması altında belirlenen alt temalar ve kodlar Tablo 3.6’da gösterilmektedir. Kodların sıklıkları parantez içerisinde gösterilmiştir

Tablo 3.6. Başa çıkma üst temasına ait alt temalar ve kodlar

Bu tanıma uygun özelliklerinizin neler olduğunu düşünüyorsunuz? Daha önce bahsettiğimiz davranışları (kişinin istismar davranışları ile başa çıkma biçimleri) dayanıklılık tanımı bağlamında düşündüğünüzde nasıl değerlendirirsiniz?	
Problem Odaklı Başa Çıkma	Duygu Odaklı Başa Çıkma
Psikolojik destek almak (2)	Mecbur kalmak
İttifak kurmak	Normalleştirmek
Yüzleşmek	Pozitif bakmak
Deneyimli olmak (2)	Elindeki ile yetinme/Olanı kabul etme
Dile getirmek	Acı eşiğinin yükselmesi
Hırslanmak	En kötü şeyin başına gelebileceği düşüncesi
Seçeneklerini değerlendirmek	Var olma zorunluluğu
Sosyal destek	Vurdumduymaz olmak
	İlgi ve hobilerine vakit ayırmak
	Ortamdan uzaklaşmak

3.5.1. Problem odaklı başa çıkma

Katılımcıların stres kaynağı ile yüzleşmeyi içeren veya strese sebep olan durumu değiştirmeye yönelik davranışları problem odaklı başa çıkma alt teması altında toplanmıştır. Bu temayı oluşturan kodlar psikolojik destek almak, ittifak kurmak, yüzleşmek, deneyimli olmak, dile getirmek, hırslanmak, seçeneklerini değerlendirmek ve sosyal destek kodlarıdır. En çok tekrar eden kodlar psikolojik destek almak ve deneyimli olmak olmuştur.

K4: “Kimisi böyle onu alıyor olumsuz olarak kendisine olumsuz etki kendisini olumsuz etkilemesini sağlıyor kimisi de onu alıyor hırs yapıyor. Şimdi ben ikinci taraftanım hırs yapan taraftanım kabul etmiyorum öyle söyleyeyim.”

3.5.2. Duygu odaklı başa çıkma

Katılımcıların stres kaynağının tetiklediği duygu ve düşünceleri kontrol etme veya değiştirme davranışlarını içeren ifadeleri duygu odaklı başa çıkma alt temasını oluşturmuştur. Temayı oluşturan kodlar mecbur kalmak, normalleştirmek, pozitif bakmak, elindeki ile yetinme/olanı kabul etme, acı eşiğinin yükselmesi, en kötü şeyin başına gelebileceği düşüncesi, var olma zorunluluğu, vurdumduymaz olmak, ilgi ve hobilerine vakit ayırmak ve ortamdan uzaklaşmak kodlarıdır.

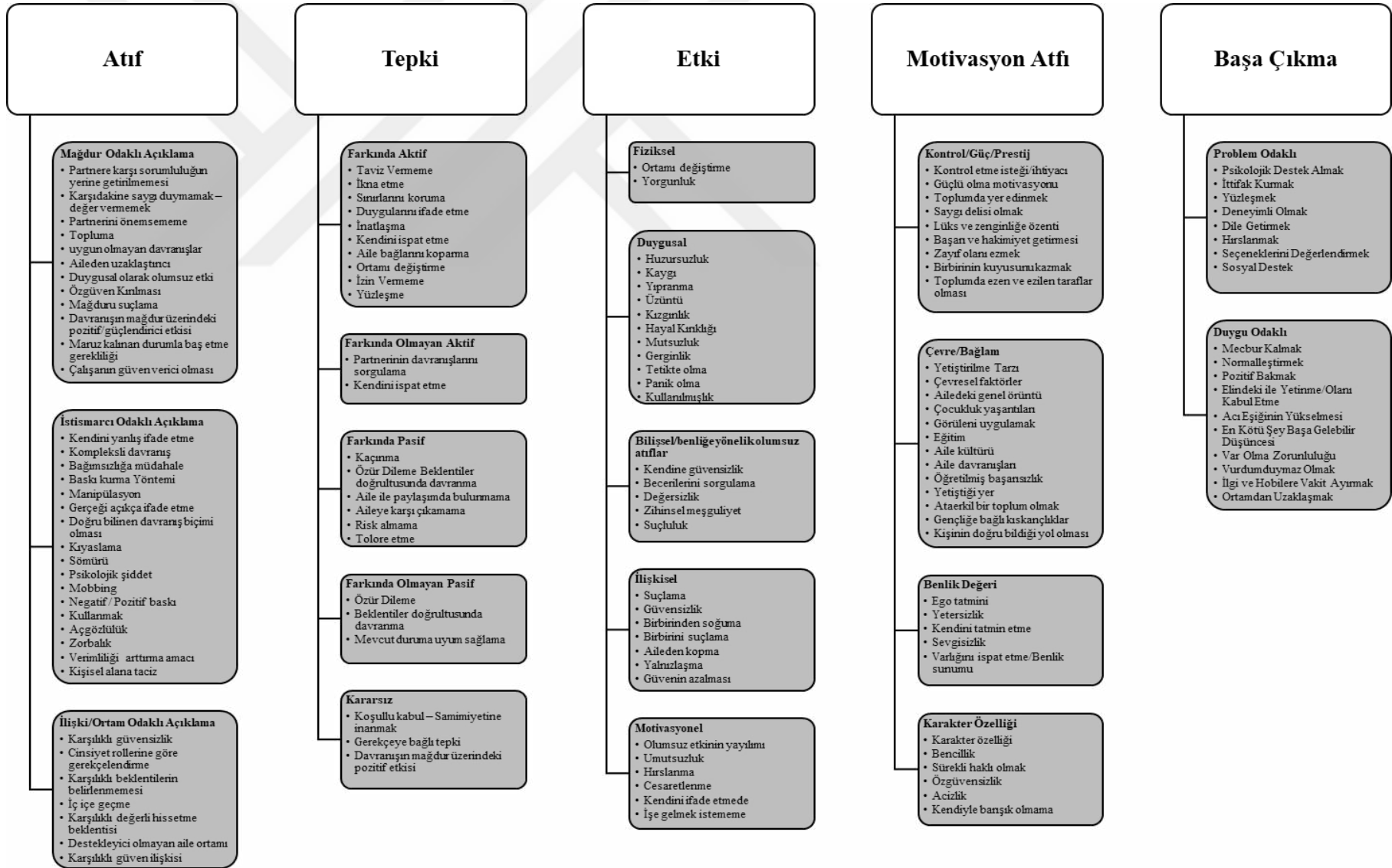
K3: “Ben iş yerinden çıkıyorum ve koşu koşu provaya gidiyorum ve orada o kadar kafamı dağıtıyorum o kadar unutuyorum ki o işte 3 saat 4 saatlik prova zamanında. İlk olayı mesela böyle aşabiliyorum.”

4. TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı istismar farkındalığına dair bilgi toplamak, kavrama dair algıyı ve yüklenen atıfları incelemek, istismara verilen tepkileri ve başa çıkmada kullanılan olumsuz stratejileri araştırmak, bu stratejilerin istismar kavramına yüklenen anlamlar ile ilişkilerini ortaya koymak; bunlar doğrultusunda bu algıların bireylerin psikolojik iyilik haline etkisini araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda istismar davranışlarına ilişkin farkındalık ve motivasyona dair atıflar, farkındalık bağlamında psikolojik dayanıklılığın istismarı algılayış biçimi ve istismarın sürdürülmesine etkisi ve istismara dair atıfların istismara ilişkin mitler ve istismar yaşantıları bağlamında değerlendirilmesi başlıkları ele alınmış, araştırmanın temel bulguları mevcut alanyazın ve araştırma soruları bağlamında tartışılmıştır. Sırasıyla tematik analiz sonucu ile belirlenen üst ve alt temalar, araştırma soruları bağlamında bulguların incelenmesi ve katılımcıların karşılaştırmalı profil değerlendirmeleri ele alınmış ve son olarak araştırmaya dair sınırlılıklar ve önerilerden bahsedilmiştir.

4.1. Tematik Analiz Bulguları ve Belirlenen Üst ve Alt Temalar

Yapılan görüşmelerin tematik analiz yöntemi ile analizi sonucunda belirlenen kodlar benzerliklerine göre sınıflandırılarak istismar kavramına dair atıf, tepki, etki, motivasyon atfı ve başa çıkma olmak üzere beş üst tema ortaya konmuş, her bir üst tema için alt temalar belirlenmiştir. Belirlenen üst ve alt temalar ile bu temaları oluşturan kodlamalar Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Tematik analiz sonucu belirlenen kodlar, üst temalar ve alt temalar.

4.1.1. Tema 1: Atıf

Atıf üst teması katılımcıların istismar kavramına dair algılarını ve istismar davranışlarına yükledikleri atıfları içeren ifadelerin değerlendirilmesi ile ortaya konmuştur. Atıf teması çatısı altına girmesine karar verilen kodlamalar yarı yapılandırılmış görüşme formunda “Bu davranışların sizin için anlamı nedir?” ve “İstismar dendiğinde aklınıza ne geliyor/sizin için ne anlama geliyor?” sorularına verilen yanıtlar çerçevesinde ortaya çıkmıştır. Katılımcıların senaryolardaki istismar davranışlarına dair atıflarının üç farklı odakta olduğu belirlenmiş ve mağdur odaklı, istismarcı odaklı ve ilişki/ortam odaklı açıklama olmak üzere üç alt tema oluşturulmuştur. Mağdur odaklı açıklamaların altında yer alan 11 koddan 8’inde istismar davranışlarının normleştirildiği ve maruz kalınan davranışlara dair sorumluluğun mağdura yüklendiği gözlenmiştir. 8 katılımcıdan 6’sının en az bir senaryoda davranışları normleştirdiği ve davranışlara ilişkin mağduru suçlayıcı ifadeleri olduğu görülmüştür.

İstismar yaşantılarında mağduru suçlayıcı tavırların hem bireysel hem de toplumsal olarak olumsuz etkileri olmaktadır. Başkalarına istismar yaşantılarından bahsettiklerinde suçlama ile karşılaşan mağdurlar daha fazla sıkıntı çekme ve kendilerini suçlama eğilimindedirler ve tekrarlayan yaşantılarda bu yaşantıları birilerine bildirme ihtimalleri düşmektedir (Flood ve Pease, 2009). Bazı kuramlar istismar yaşantılarında mağduru suçlamanın, insanların adaletsiz bir olayla başa çıkabilmeleri veya bu olayı anlamlandırabilmeleri için bir yol olduğunu öne sürmektedir; mağdur, bu olumsuz olayı provoke edecek veya buna neden olacak bir şey yapmış olmalıdır (Lerner, 1980). Özellikle ebeveyn istismarı penceresinden bakıldığında istismarı kişinin kendi doğasında bulunan kötülükten kaynaklı olarak nitelendirmek, bakım verene güvenilemeyeceğine dair daha korkunç olan ihtimali engeller ve bir kontrol yanılsaması yaratmaya yardımcı olabilir (Goldsmith ve Freyd, 2005). Capezza ve Arriaga (2008)’nin partner istismarında mağdur suçlamaya yönelik araştırmasında geleneksel cinsiyet rollerine uygun olarak tanımlanmayan kadın mağdurların bu rollere uygun olarak tanımlanan kadın mağdurlara göre daha fazla suçlandığı ortaya konmuştur. Yine aynı çalışmada psikolojik istismar yaşantılarında, daha düşmancıl cinsiyetçi inançlara sahip katılımcıların mağduru daha olumsuz değerlendirdiklerine dair bulgular elde edilmiştir. Özellikle mağdurun davranışlarına dair atıfların ve cinsiyetçi tutumların mağduru suçlamada önemli olduğunu belirtmişlerdir. İstismarcı odaklı açıklamaların altında yer alan kodlar arasında en çok tekrar eden kodlar kendini yanlış ifade etme ve baskı uygulama

yöntemi olmuştur. İstismarcının ifade tarzına, kullandığı kelime ve cümlelere vurgu yapılmış ve bir katılımcı dışında hiçbir katılımcının istismarcı odaklı açıklamasında normalleştirme ile karşılaşılmamıştır. Özellikle işyeri/yönetici senaryolarında en sık kullanılan atıf alt teması istismarcı odaklı açıklama alt teması olmuştur. İlişki/ ortam odaklı açıklamaların altında yer alan kodlarda en çok tekrar eden kodlar cinsiyet rollerine göre gerekçelendirme ve destekleyici olmayan aile ortamı olmuş; destekleyici olmayan aile ortamı kodu dışındaki kodlarda dolaylı olarak da olsa mağdura istismar davranışları ile ilgili bir sorumluluk verildiği gözlemlenmiştir.

K2: *“Bunu yapan kadın olsaydı zaten tribin ötesine geçerdi Türk toplumunda sen neredeydin ne yaptın nereye gittin kimleydin başka türlü suçlamaya geçerdi ama bunu erkek yapacak gayet makul normalmiş gibi de gösterebilen var, sorun çıkaran kadın da var. Haklı mı haklılık payı da var.”*

İstismar davranışlarının bireylere ne anlam ifade ettiğini tespit etmek amacıyla hazırlanan senaryolar ve davranışlarla ilgili sorulan sorularda dikkat çeken önemli bir nokta, senaryolardaki davranışların hiçbir katılımcı tarafından “istismar” olarak adlandırılmaması olmuştur. “Sömürü, baskı, zorbalık, psikolojik şiddet, bağımsızlığa müdahale” gibi ifadeler kullanılsa da “istismar” kelimesi hiçbir katılımcı tarafından kullanılmamıştır. Literatürde duygusal istismarı tanıma yeteneğinin fiziksel istismarı tanımaya göre daha düşük olduğuna dair çalışmalar bulunmaktadır (Chan, Chun ve Chung, 2008; Korbin 2000). Korbin (2000), ebeveynlerden istismar ve ihmal olarak tanımlayacakları davranışların bir listesini oluşturmalarını istemiş ve sadece %42’si duygusal ve sözel kötü muameleyi istismar olarak sıralamıştır. Bu sonuçlar, insanların daha az belgelenmiş istismar biçimlerini tanımakta daha fazla zorluk yaşayabileceğini ve istismarı ve kötü muameleyi önlemeyi amaçlayan herhangi bir müdahale için öncelikle farklı popülasyonların istismarı nasıl tanımladığı konusunda çok net bir anlayışa sahip olması gerektiğini vurgulamaktadır (Francis ve Pearson, 2019).

4.1.2. Tema 2: Tepki

Katılımcıların istismar senaryolarındaki davranışlara dair varsayımsal tepkileri ve kendi hayatlarında deneyimledikleri istismar yaşantılarına verdikleri tepkiler doğrultusunda tepki üst temasını ortaya konmuştur. Tepki teması çatısı altına girmesine karar verilen kodlamalar yarı yapılandırılmış görüşme formundaki “Böyle bir davranışa siz nasıl tepki verirdiniz?” ve

“Bu tarz davranışlara maruz kaldığınızda nasıl tepkiler veriyorsunuz?” sorularına verilen yanıtlar çerçevesinde ortaya çıkmıştır. Kodlanan tepkiler istismar davranışlarını fark etme ve aktiflik/pasiflik bağlamında sınıflandırılarak beş alt tema belirlenmiştir: farkında aktif, farkında olmayan aktif, farkında pasif, farkında olmayan pasif ve kararsız. Farkında aktif teması istismar davranışını tanıyan ve bu davranışlara maruz kalmayı kabul etmeyerek aktif bir tutumla tepki verilen davranış kodlarından oluşmaktadır. Farkında olmayan aktif temasında istismar davranışlarını tanımayan ve normalleştiren katılımcıların maruz kalınan duruma verdikleri aktif davranışlar kodlanmıştır. Farkında pasif teması istismar davranışlarını tanıyan fakat davranışlara yönelik kabullenici ve boyun eğici bir tutumla verilen pasif tepki kodlarından oluşmaktadır. Farkında olmayan pasif temasında istismar davranışlarını tanımayan ve davranışlara yönelik kabullenici ve boyun eğici tepkiler kodlanmıştır. Kararsız temasında ise mevcut durumdaki bazı değişkenlere göre değişebilecek tepkiler yer almaktadır.

Tüm tepkiler arasında en çok vurgu yapılan iki alt temanın farkında aktif ve farkında pasif temaları olduğu gözlenmiş, farkında aktif tepkilerin en çok işyeri/yönetici istismarında ifade edildiği ortaya konmuştur. Partner istismarı senaryolarında sınırlarını koruma, ebeveyn istismarı senaryolarında kendini ispat ve inatlaşma, işyeri istismarı senaryolarında ise ortamı değiştirme davranışları ön plana çıkmıştır. Farkında pasif tepkilerde en çok vurgu ebeveyn senaryolarında yapılmış, istismar davranışlarının farkında olarak boyun eğici ve kabullenici tepkilerin en çok verildiği kategori ebeveyn istismarı olmuştur. Irving ve Ferraro (2006), çocuklukta bildirilen duygusal istismar deneyimlerinin kişinin kendi hayatı üzerindeki kontrolünü daha düşük algılamasına yol açtığını bulmuşlardır. Kişisel kontrolün gelişimi için, bireyin kendini güçlü hissetmeye ve kendi yaşam olayları üzerinde etkiye sahip olmaya başlaması gereken çocukluk ve erken ergenlik dönemi önemli dönemlerdir (Zimmerman, 1995). Irving ve Ferraro, bu yaş döneminde istismarın bu gelişimi değiştirdiğini ve daha sonra ergenlik ve yetişkinlik dönemindeki olumsuz deneyimlerle pekiştirildiğini öne sürmektedirler. Özellikle ebeveyn istismarında pasif tepkilerin diğer bağlamlara göre daha fazla ön plana çıkması, kişinin kontrol algısı ile ilişkilendirilebilir. Farkında olmayan aktif ve pasif tepkiler veren katılımcıların istismar davranışlarını tanımadığı ve mağdur odaklı açıklamaları daha çok kullandıkları gözlenmiştir. Kararsız tepkiler temasında öne çıkan kod koşullu kabul kodu olmuş, genel olarak istismarcının davranışından bağımsız olarak gerekçesi ya da motivasyonuna göre tepki verileceği ifade edilmiştir. Senaryolardan bağımsız olarak katılımcıların kişisel hayatlarında bu tarz deneyimlere verdikleri tepkiler ele

alındığında 8 katılımcıdan 3'ünde farkında pasif tepki örüntüleri, 5'inde farkında aktif tepki örüntüleri ortaya konmuş fakat farkında aktif tepkiler veren katılımcıların senaryo kategorilerinde pasif tepki ifadelerine de rastlanmıştır. Aynı zamanda istismar davranışlarını tanımanın ve normalleştirmemenin davranışlara karşı aktif ya da pasif tepki verme ile bir örüntüsü bulunmamıştır.

K2: “Genelde hepsine olumlu, tamam yaparım olur peki sen nasıl istiyorsan. Şey diye bir tabir vardır ya ite dalanacağına çalıyı dolan. Dolaşmak ya da savaşmak yerine kenarından dolanmayı, ...en azından çaba harcadığına karşın bana püskürmemesini sağlayarak geçiriyorum zamanımı.”

K5: “Yani dize geliyorum diyebilirim diz çöküyorum diyebilirim. Çok kırmızı çizgim değilse ya aman canım olsun ne olacak tarzında bir yol izliyorum onların dediğini yapıyorum. Yani duruma göre değişiyor ama hani daha çok amacım orta yolu bulmak veya istediklerini yapmak şeklinde oluyor.”

4.1.3. Tema 3: Etki

Katılımcıların istismar senaryolarındaki davranışlara maruz kalmanın varsayımsal etkilerini ve kendi hayatlarında deneyimledikleri istismar yaşantılarının etkilerine dair ifadeleri etki üst temasını ortaya çıkarmıştır. Etki teması çatısı altına girmesine karar verilen kodlamalar yarı yapılandırılmış görüşme formundaki “Böyle bir davranıştan nasıl etkilenirdiniz?” ve “Bu deneyimlerin hayatınıza nasıl etkileri oluyor?” sorularına verilen yanıtlar çerçevesinde ortaya çıkmıştır. Etki temasında yer alan ifadeler fiziksel, duygusal, bilişsel/benliğe yönelik olumsuz atıflar, ilişkisel ve motivasyonel olmak üzere beş alt temada toplanmıştır. Alt temalarda en az ifade fiziksel etki altında kodlanmış, çok vurgunun yapıldığı tema duygusal etki alt teması olmuştur. Bir katılımcı dışında tüm katılımcılarda en az bir duygusal etki ifadesine rastlanmıştır. Motivasyonel etki alt teması dışında tüm alt temalarda olumsuz etkilerden bahsedilmiş, motivasyonel etki olarak istismar yaşantılarının hırslandırıcı ve cesaretlendirici etkilerine vurgu yapılmıştır. Bu ifadelerin özellikle ebeveyn istismarında ikinci senaryoda yoğunlaştığı gözlemlenmiştir. Dykes (2016)’ın olumsuz çocukluk yaşantılarının travma sonrası büyüme bağlamında etkilerini incelediği çalışmada belirlediği alt temalardan birisi kişisel güç olmuş; araştırmacı bu yaşantıların duygusal olgunluk, bağımsızlık, güçlülük ve dayanıklılık çıktılarına vurgu yapmıştır. Bilişsel/ benliğe yönelik

olumsuz atıflar alt temasında senaryo kategorisinde kendine güvensizlik kodu ön plana çıkmakta, genel sorular kategorisinde suçluluk, değersizlik, zihinsel meşguliyet ön plana çıkmaktadır. Maciejewski ve Mazure (2006), duygusal istismarla ilişkili olarak eleştiri ve reddedilme korkusu gibi belirli bilişsel stillerin yetişkinlerde majör depresyon başlangıcını öngördüğünü öne sürmektedir. Literatüre bakıldığında özellikle sözel istismara maruz kalan çocukların psikososyal gelişimlerinin en kritik yıllarında kendine güvensizlik, kendinden şüphe, suçluluk, utanç ve olumsuz benlik algısı gibi uyumsuz düşünce ve duygular yaşama ihtimallerine dair riskin daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Ney, 1987; Gibb, 2002).

K8: *“Bazen kendini insan olarak çok değersiz hissediyorsun hani demek ki ben buna bu mesajı verdim ki bu benim üzerimde bunu kurabilir, bunu bana yapabiliyor herkese yapamıyor, demek ki bende basit şeyler var, görmüş diye bazen kendimi yargılıyorum çok kötü bir şekilde.”*

Hem senaryolar hem genel sorular kategorisinde olumsuz etkinin yayılımı sıklıkla tekrar eden kodlardan biri olmuş, istismar yaşantısının bireyin hayatına olumsuz etkisinin hayatının diğer alanlarına ve ilişkilerine de yansımaları sıklıkla vurgulanan ifadelerden olmuştur. Bu ifadenin literatüre uygun olarak özellikle işyeri/ yönetici istismarı senaryolarında arttığı gözlenmiştir. Tepper (2000), istismarcı denetimin yaşam doyumu ile negatif, iş-aile çatışması ile pozitif ilişkili olduğunu ortaya koymuş; Hoobler ve Brass (2006) istismarcı yönetimin, çalışanların aile üyelerine işe bağlı ilgili kırgınlıklarını ifade etmelerini arttırdığını ve aile ilişkilerine zarar verici olduğunu belirtmişlerdir.

K7: *“İşteki dediğim gibi hem iş alanında moral bozucu olduğunda hem eve bu durum yansır çünkü hem güven hem güvensizlik konusu benim kişisel alanına girdiği zaman hem evde mutsuz olacağım hem işte mutsuz olacağım hem hayatımın tamamı olumsuz etkilenecek ve bu durumun ne zaman sona ereceğini bilmiyorum.”*

4.1.4. Tema 4: Motivasyon Atfı

Katılımcıların istismar davranışlarının var olma nedenlerini, davranışların motivasyonuna dair yaptıkları atıfları ve davranışların sürmesine sebep olan dinamiklere dair çıkarımlarını içeren ifadeler belirlenerek motivasyon üst teması oluşturulmuştur. Motivasyon atfı teması çatısı altına girmesine karar verilen kodlamalar yarı yapılandırılmış görüşme formundaki

“Bu tarz davranışları ilişkilerde nasıl anlamlandırırırsınız? (Davranışların ilişkilerde var olma nedenleri) ve “Bu tip davranışların sürmesine sebep olan durumlar/etkenler neler olabilir?” sorularına verilen yanıtlar çerçevesinde ortaya çıkmıştır. Yanıtlar doğrultusunda kontrol/güç/ prestij, çevre/bağlam, benlik değeri ve karakter özelliği olmak üzere dört alt tema belirlenmiştir. İstismar davranışlarının uygulanmasının sebepleri olarak güçlü olma, kontrol etme, başarı ve prestij kazanma motivasyonlarına dair ifadeler kontrol/güç/ prestij temasını oluşturmuş, 8 katılımcıdan 5’i davranışları açıklamada bu motivasyona dair atıfta bulunmuş ve bu alt tema en çok tekrar eden alt tema olmuştur. Kişinin içinde bulunduğu çevre, aile, yetiştirilme biçimi, kültür gibi ögeler çevre/bağlam temasını ortaya çıkarmış ve 8 katılımcıdan 4’ü istismar davranışlarını açıklamada bu alt temayı kullanmışlardır. İstismarcının benlik değerine dair özelliklere atıfta bulunan ifadeler benlik değeri alt teması altında toplanmış ve 8 katılımcıdan 4’ü bu motivasyona dair ifadelerde bulunmuşlardır. İstismarcının davranışlarına dair motivasyonunun karakter özellikleri ile ilgili olduğuna dair ifadeler karakter özelliği alt temasını oluşturmuş ve 8 katılımcıdan 2’si bu temaya dair atıfta bulunmuştur.

K4: “Sürekli tehditle büyüyen çocuk sürekli böyle dışlanarak büyüyen çocuğu düşün yani kendi varlığını ispat etmeye çalışıyor, şey yapıyor bu tarz çocuklarda zaten temelde bu aileden geliyor, ailenin davranışlarından geliyor bir şekilde bir yerde insan sevilme sayılmak istiyor. Seilmeyi beceremediği zaman saygı delisi oluyor saygıyı da nasıl yapıyor diktatörlükle yapabilir.”

4.1.5. Tema 5: Başa Çıkma

Katılımcıların istismar yaşantıları ile başa çıkma biçimlerine dair ifadeleri başa çıkma üst temasını oluşturmuştur. Başa çıkma teması çatısı altına girmesine karar verilen kodlamalar yarı yapılandırılmış görüşme formundaki “(Psikolojik dayanıklılık tanımının yapılması üzerine) Bu tanıma uygun özelliklerinizin neler olduğunu düşünüyorsunuz?” ve “Daha önce bahsettiğimiz davranışları (kişinin istismar davranışları ile başa çıkma biçimleri) dayanıklılık tanımı bağlamında düşündüğünüzde nasıl değerlendirirsiniz?” sorularına verilen yanıtlar çerçevesinde ortaya çıkmıştır. Oluşturulan kodlar doğrultusunda “problem odaklı başa çıkma” ve “duygu odaklı başa çıkma” şeklinde iki alt tema belirlenmiştir. Lazarus ve Folkman (1984) tarafından tanımlanan problem odaklı ve duygu odaklı baş etme biçimlerinde problem odaklı başa çıkma, stres kaynağını hedef alarak onunla yüzleşmeyi

içeren veya strese sebep olan durumu değiştirmeye yönelik davranışları kapsarken duygu odaklı başa çıkma stres kaynağının tetiklediği duygu ve düşünceleri kontrol etme veya değiştirme davranışlarını ifade etmektedir. 8 katılımcıdan 4'ü her iki başa çıkma biçimine dair ifadelerde bulunmuş, 2'si yalnızca duygu odaklı 2'si ise yalnızca problem odaklı başa çıkma biçimlerini kullanmaktadır. Problem odaklı başa çıkmada öne çıkan kodlar psikolojik destek almak ve deneyimli olmanın istismar yaşantısında aktif tutum almaya yardımcı olması olmuştur. Duygu odaklı başa çıkmada genel yaklaşım maruz kalınan durumu normalleştirmek olmuş ve mevcut koşulları kabullenerek baş edilebildiğine dair ifadelerde bulunulmuştur. Durumu normalleştirmenin dışında başka ilgi ve hobilere vakit ayırmanın veya istismarcı ortamdaki uzaklaşmanın başa çıkma biçimleri olarak kullanıldığı görülmektedir. Duygu odaklı başa çıkma stratejileri kaçınma, minimize etme, seçici dikkat, olumsuz olayların pozitif çıktılarını odaklanma gibi eylemleri kapsamaktadır (Lazarus ve Folkman, 1984). Bu başa çıkma biçiminin genellikle depresyon ve psikolojik sıkıntı ile ilişkili olduğu bilinmektedir (Holahan, Moos ve Schaefer, 1996). Problem odaklı başa çıkma ise problem çözme, bilgi toplamayı, seçenekleri tartmayı, seçenekler arasında seçim yapmayı ve seçime göre hareket etmeyi içermektedir ve çoğunlukla durum değişmeye müsait olarak değerlendirildiğinde ve sosyal destek mevcut olduğunda kullanılır (Holahan ve Moos, 1987). Lerner ve Kennedy (2000), duygu odaklı başa çıkma stratejilerine göre problem odaklı başa çıkma stratejilerinin, istismarcı bir ilişkiden ayrılma konusunda daha fazla öz-yeterlik ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca, istismar yaşantısı olan kadınlarda problem odaklı başa çıkmanın umutsuzluğun azalmasıyla ilişkili olduğu bulunmuştur (Clements ve Sawhney, 2000).

4.2. Araştırma Soruları Bağlamında Bulguların Değerlendirilmesi

4.2.1. İstismar davranışlarına ilişkin farkındalık ve motivasyonlar

Literatürde istismara dair farkındalık konusu üzerinde oldukça az durulmuş bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. İstismar yaşantılarını istismar olarak adlandırmamak, normalleştirmek veya minimize etmek bu yaşantılarla işlevsel şekilde baş etmeyi ve yardım aramayı olumsuz etkileyebilecektir. Rodriguez-Franco, Antuña, López-Cepero, Rodríguez ve Bringas (2012), şiddet içeren davranışlara maruz kalan öğrencilerin %71'inden sadece %6,2'sinin kendilerini istismara uğramış olarak algıladığını tespit etmiştir (akt. García-Díaz

ve ark., 2017). Yapılan başka bir çalışmada ortalamanın üzerinde istismar yaşantıları bildiren ancak kendilerini istismara uğramış olarak kabul etmeyen ve yaşantılarını minimize eden bireylerden oluşan grubun, istismara uğramayan ve uğradığının farkında olan gruplara göre daha fazla uyumsuz sosyal ilişkiler geliştirdikleri, psikolojik işlevselliklerinin daha kötü olduğu ve daha fazla kaçınmacı baş etme stilleri kullandıkları ortaya konmuştur (Varia, Abidin ve Dass, 1996). Dolayısıyla bireylerin istismar yaşantılarını fark etmeleri ve adlandırmaları oldukça önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Özellikle fiziksel istismar tipik olarak daha kolay tanımlanabilirken duygusal istismar genellikle sevgi veya mizah ifadesi olarak gizlenebilir ve gerçekleştiğinde her zaman saldırganca olarak algılanmaz (Keashly, 2001). Bu nedenle bu araştırmada yer alan istismar senaryolarında duygusal istismar davranışlarına yer verilmiş ve katılımcıların bu davranışlara dair farkındalıkları değerlendirilmiştir. Araştırmada yer alan 8 katılımcıdan 6'sının en az bir senaryodaki istismar davranışlarını fark etmedikleri, normalleştirdikleri ve istismar olarak adlandırmadıkları ortaya konmuştur. Özellikle partner ve ebeveyn istismarı senaryolarında normalleştirmenin arttığı, istismar davranışlarına dair farkındalığın en yüksek işyeri/yönetici istismarı senaryolarında olduğu gözlemlenmiştir. Davranışları normalleştirmede maruz kalınan durumla ilgili olarak mağduru suçlayıcı bir tutumun hâkim olduğu ve istismar davranışlarının açıklaması olarak mağdura sorumluluk verildiği belirlenmiştir. İstismar davranışlarının içeriğine veya biçimine odaklanılmadığı, mağdurun tutumunun ya da davranışının mevcut duruma yol açtığı vurgusunun normalleştirme yapan katılımcılarda öne çıktığı gözlenmiştir. Tüm normalleştirme ifadelerinde istismarcının davranışları "ideal" ya da "doğru" kabul edilmese de davranışlara dair bir gerekçelendirme yapılarak uygulanan duygusal istismarın hafifletildiği söylenebilmektedir.

K1: *"Bu konuda haklı olduğumu düşünürdüm eşimin çünkü haber vermem gerekirdi yani ilişkide bu olması gerekiyor evlilikte her iki tarafın birbirine karşı sorumlulukları var."*

K2: *"Bütüne baktığında acaba adam onu diyor da çocuk ne yaptı. Ha yanlış mı evet yanlış herkesin içinde yapması belki yanlış ama dediğim gibi çocuğun da ben çok masum ya da gerçekten azimli olduğunu düşünmüyorum."*

İstismar davranışlarının motivasyonları ile ilgili pek çok farklı araştırma ve açıklama bulunmaktadır. Aile içi şiddet davranışlarını açıklamada bu davranışların öğrenilmiş olduğu

ve yüksek işsizlik, yoksulluk, ailenin dağılması, değişimden kaynaklanan sosyal stres ve hayal kırıklığı gibi sosyolojik faktörlere bir tepki olarak ortaya çıktıkları belirtilmektedir (Straus ve Gelles, 1990). Feminist bakış açısında ise aile içi şiddet davranışlarının erkeğin partneri üzerinde güç ve kontrol uygulama motivasyonuna ve bunun ataerkilliğin onaylanmış bir ifadesi olduğuna vurgu yapılmaktadır (Bograd, 1990). Benzer şekilde Follingstad ve ark. (1991) çalışmalarında kadınların, erkeklerin istismar davranışlarına dair motivasyonlarını açıklamada büyük yüzdesinin daha güçlü hissetmek, diğeri üzerinde kontrol sahibi olmak ve kişiyi “yanlış davranış” için cezalandırmak amacıyla davrandıklarını belirtmektedirler. Özellikle partner istismarı ile ilgili yapılan çalışmalarda kişilerin partner istismarı yaşantılarını açıklamada öne çıkan motivasyonlar kıskançlık ve partner üzerinde kontrolü sağlama olmaktadır (Makepeace, 1986; Burcky, Reuterman ve Kopsky, 1988; Borrajo, Gamez-Guadix ve Calvete, 2015). Altınay ve Arat (2009)’ın yaptıkları çalışmada “Sizce neden erkekler eşlerine şiddet uyguluyorlar?” açık uçlu sorusuna verilen yanıtların bir bölümünde erkeklerin “güçsüzlüklerinden, acizliklerinden” dövdükleri, kendilerini daha üstün gördükleri için veya şiddeti üstünlük kurma amaçlı uyguladıkları gibi tespitler ortaya konmuştur. Dijital flört istismarının motivasyonları ile ilgili yapılan bir çalışmada, istismarcı dijital izleme ve kontrol davranışlarında "güvensizlik/yetersizlik" öne çıkan bir motivasyon olarak belirtilmiştir (Reed ve ark., 2021). Yönetici istismarına odaklanan başka bir çalışmada istismarcı davranışlar gösteren failer ile mülakat yapılmış ve birçok fail kendisini zorba olarak görmeyerek aslında yetersiz çalışan performansını yönetmeye çalıştıklarını ve davranışların kontrol motivasyonu barındırdığını belirtmişlerdir (Harrington, Warren ve Rayner, 2015).

Bu çalışmada yapılan görüşmelerde belirlenen kodlar ve temaların literatürle oldukça tutarlı olduğu gözlenmekte, en öne çıkan motivasyon atıflarının kontrol/ güç/prestij alt temasın altında toplandığı ortaya konmaktadır. 8 katılımcının 5’inin bu temaya dair atıfları olduğu gözlenmiştir. Görüşme esnasında istismar davranışlarının avantaj ve dezavantajlarına dair sorulan soruda da avantaj olarak verilen cevaplarda güçlü olma, kontrolü sağlama ve başarı ve hakimiyet getirmesi cevapları ön plana çıkmaktadır.

K5: “Bazı insanlar gücü seviyor gücü elinde bulundurmayı seviyor ister duygusal ilişkide olsun ister ailesel ilişkide olsun yani ailede bir şey istediği zaman onun isteğidir onun yapılması onun gücünü ispatlar. İlişkide çok fazla karşılıklı değilse sürekli bir tarafını

istismarı şeklindeyse o tarafın güç kontrolünü elinde bulundurması, bakın ben istiyorsam yapıyorum veya benim istediğim yapar şeklinde düşünülmesi.”

K8: *“Toplumsal tabi ki, toplum birbirini, herkesi etkiliyor, böyle şeyler başarı da getiriyor, zayıf olan eziliyor, en iyi, daha iyi sömürebilen tabi ki her yönden işte arkadaş ilişkilerinde, hani işte onu görünce yolunu değiştirme, onu görünce ezilme, cevap vermeme, sanki onu orda biraz daha yükseltiyor her anlamda yani hem iş hayatında hem arkadaş ortamında.”*

Aynı zamanda önemli ölçüde öne çıkan motivasyon atıflarından bir diğeri çevre/bağlam alt teması olmakta, istismarcının yetiştirme tarzı ve bulunduğu çevrenin istismar davranışlarını açıklamada önemli olduğu bulgusuna rastlanmaktadır. Yetiştirilme tarzına vurgu yapan 4 katılımcıdan 3’ünün kadın katılımcı olduğu görülmektedir. Ayrıca failin benlik değerinin, “yetersizlik” algısının davranışlara dair zemin oluşturucu olduğu ifadesi de literatür ile uyumlu bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların tümünün istismar farkındalığının yüksek ya da düşük olmasından bağımsız şekilde istismar davranışlarına dair motivasyon atıflarının literatürle uyumlu olduğu ortaya konmaktadır.

Kropp ve Hart (2015)’in araştırmasında aile içi şiddet faillerinin şiddeti destekleyen, göz yuman, hatta teşvik eden ilişki kurallarına bağlı oldukları ortaya konmuş; baskınlık, kontrol etme, kıskançlık ve sahiplenmenin belirli durumlarda kabul edilebilir olduğuna dair inançların ilişkilerde agresif tarzda etkileşimleri körüklediği öne sürülmüştür. Failin şiddet ve istismar eylemlerini gerçekleştiriyor olduğuyla ilgili zayıf iç görüşünün, davranışları uygulama eğilimi ile ilişkili olduğu söylenebilmektedir (Senkans, McEwan ve Ogloff, 2020). İstismar davranışlarına dair zihinsel çerçevenin net olmamasının ve davranışlara dair zayıf iç görüşünün davranışları uygulama eğilimi ile ilişkisi düşünüldüğünde istismara dair farkındalığın yalnızca istismara maruz kalma açısından değil benzer davranışları uygulama açısından da önemli olduğu görülmektedir.

4.2.2. Farkındalık bağlamında psikolojik dayanıklılığın istismarı algılayış biçimi ve istismarın sürdürülmesine etkisi

Rodríguez-Franco, Antuña, López-Cepero, Rodríguez ve Bringas (2012)’a göre, örselenmiş kadınlar şiddet içeren davranışlara daha az toleranslıdır, ancak kendilerini istismara uğramış olarak algılamadıklarında maruz kaldıkları davranışlara karşı toleransları daha fazladır.

Cravens, Whiting ve Aamar (2015)'in çalışmasında partner istismarına maruz kalan bireylerin istismarcı ilişkide kalmalarını etkileyen faktörler araştırıldığında ortaya konan başlıklardan çarpık düşünceler başlığı altında iki önemli başlık olan rasyonalize ve minimize etme karşımıza çıkmaktadır. Farkındalığın istismarı sürdürücü etkisi oldukça önemli bir başlık olarak karşımıza çıkmakta, psikolojik dayanıklılık özelliklerinin farkındalık bağlamında değerlendirilmesi bu araştırmada hedeflenen noktalardan biri olmaktadır.

İstismar senaryolarının hiçbirinde normalleştirme yapmayan ve davranışlara dair farkındalıkları görece daha yüksek iki katılımcının, istismar yaşantıları formu puanları en düşük üç katılımcıdan ikisi olduğu ortaya konularak literatürdeki istismar davranışlarını fark etme ve tanımanın istismarla başa çıkmada önemli olduğu bilgisi desteklenmiştir. Fakat aynı zamanda yalnızca istismarı fark etmenin istismara maruz kalma ve başa çıkmada yeterli olmadığını vurgulamak da önemlidir. Kendi hayatlarında istismar yaşantısına olan ve bu yaşantıları istismar olarak adlandıran üç katılımcının bu davranışlara karşı pasif tepkiler verdikleri ve üç katılımcının da duygu odaklı başa çıkma yöntemleri kullandıkları gözlemlenmektedir. Özellikle çocukluğunda ebeveynleri tarafından istismara maruz kalan kişilerin boyun eğici başa çıkma stratejileri, mevcut duruma adapte olarak ebeveyn şiddetini kısa vadede azaltma yönünden işlevsel stratejiler olabilmektedir. Fakat bu tarz pasif stratejileri benimseyen çocuklar duygularını bastırmayı öğrenebilmekte; başarısızlık ve yetersizliği içselleştirebilmektedirler. Duygu yönetimi için bu stratejinin kullanılmaya devam edilmesi de psikolojik sağlık açısından olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir (Crittenden ve Ainsworth, 1989).

K2: *“Ya acı eşiği gibi bu ne kadar çok acı çekersen o kadar çok acıya dayanırsın gibi. Unutuyorsun ve bir süre sonra bu sen de bağımlılık yapıyor, sürekli bir koşturma bu tempo işte o şiddet psikolojik şiddet sen de artık bir süreden sonra sinir harbi ile çatışmayı öğretiyor sana ve sen normal hayatta eskiden bir ay depresyona giriyorsan çıkıyorsan şu an mesela iki günde çıkıyor olur yapabilirim diyorsun tekrar sıçrayıp kalkıyorsun çünkü başka türlü bir yöntem yok. Çocuk düşünce nazlayan olmazsa hemen kalkar oyuna devam eder ya bu da öyle yani sen o kadar yani şiddete maruz kalıp etrafında da kimse olmayınca ne yapacaksın kalkıp devam edeceksin bu da senin acı eşiğini yükseltiyor.”*

Katılımcıların psikolojik dayanıklılıklarına dair bilgi alma amaçlı uygulanan stres belirtileri ölçeği puanları sıralandığında en yüksek puanları alan ilk dört katılımcının en az bir

senaryoda istismar davranışlarını tanımadıkları ve normalleştirdikleri ortaya konmuştur. Psikolojik dayanıklılık özellikleri farkındalık bağlamında değerlendirildiğinde farkındalığı diğer katılımcılara göre yüksek olan katılımcıların stres puanlarının, farkındalığı düşük katılımcılara göre görece daha düşük olduğu gözlenmiştir. Mevcut sorunun çözümü ya da stresör koşullarına uygun başa çıkma mekanizmasının devreye sokulabilmesi için sorun ya da durumun tanımlanması ve anlamlandırılması önemlidir. Bir çalışmada çocukluk yaşantılarını istismar olarak tanımlamayan katılımcıların ebeveynlerine karşı kabullenici ve kaçınmacı tutumlar geliştirdikleri, fakat bu tutumların ilerde olumsuz çıktıları olduğu ve psikolojik iyilik hallerini olumsuz etkilediği ortaya konmuştur (Gavin, 2011). Yaşanılan zorlayıcı olaylara karşı çözüm tepkilerinin gelişmemesinin hem stresörün sürmesine hem de duygusal olarak zorluğun azalmadan devam etmesine sebep olarak dayanıklılığın da azalmasına yol açabileceği düşünülmektedir.

İstismar davranışlarında dair çarpık atıfları ve yaşadıklarını normalleştirme düzeyleri ile psikolojik dayanıklılık seviyeleri arasındaki ilişkileri incelendiğinde normalleştirme yapan katılımcıların diğerlerine göre daha yüksek psikolojik dayanıklılığa sahip olduğunu söylemek mümkün olmazken, katılımcıların normalleştirilen istismar davranışları ile ilgili baş etme biçimlerini partner istismarı ve işyeri/yönetici istismarı senaryolarında “dayanıklılık ve güçlülük” olarak etiketlemedikleri ortaya konmuştur. Bunun yanı sıra hem normalleştirilen senaryolarda hem de katılımcıların kendi yaşantılarında özellikle ebeveyn istismarı davranışlarının pozitif etkilerine dair vurgularda bulunulmuş, 8 katılımcıdan 3’ü bu tarz olumsuz yaşantıların güçlendirici ve cesaretlendirici etkisinden bahsetmiştir.

K8: “Yani ikinci senaryoda benim hayatımda çok olan şeyler hani. Böyle şeyler insanı çok erken olgunlaştırıyor, sorumluluklarını bilmesini sağlıyor, dolayısıyla hani bunlar insanı kamçılmalı, daha da güçlendirmeli diye düşünüyorum.”

Katılımcıların istismarın sürdürülmesine etkisi olan faktörlere dair ifadeleri değerlendirildiğinde mağdur odaklı açıklamaların ön planda olduğu ortaya konmaktadır. Kişiyi kaybetme korkusu, özbenliği koruyamamak, pasif kalmak, yönetilmeyi seçmek, “nasıl olsa geçecektir” düşüncesi, güçsüzlük, çaresizlik, alışmak, mecbur kalmak görüşmelerde yer alan bazı ifadelere örnek gösterilebilir. Bu noktada bazı katılımcıların vurguladıkları bir başka nokta farkındalığa dair yapılan ifadeler olmuş, 3 katılımcı tarafından istismar davranışlarının farkında olmanın durdurucu ve azaltıcı etkisi ifade edilmiştir.

Problem odaklı başa çıkma özellikleri altında yer alan stratejilerin katılımcıların istismar yaşantılarının sürmesini engellemesine yardımcı olduğu 6 katılımcı tarafından belirtilmiştir.

K1: *“Ama bunu anladığın anda o insanla bir şekilde sınırını koyabilmen lazım ya da en başında o sınırı koyabilmen lazım ki insanların seni bu noktaya getirmemesi sağlayabilmek için diye düşünüyorum.”*

Psikolojik destek arama, sosyal desteğe sahip olma ve ittifak kurmanın da istismarla başa çıkmada önemli oldukları karşımıza çıkmaktadır. Katılımcılardan 4’ü destek mekanizmalarının etkisini vurgulamış, ayrıca bir katılımcı yaşanılanları dile getirmenin başa çıkmaya yardımcı olduğundan bahsetmiştir. Literatürde de istismar yaşantıları ile başa çıkmada ve istismarcı ilişkilerden ayrılmada sosyal desteğin önemine vurgu yapılmaktadır. Chang ve ark. (2010), kadınları istismarcı ilişkilerden başarılı bir şekilde ayrılmaya yönlendiren en önemli faktörlerden birinin, dış kaynaklara ve desteğe erişimlerinin olduğunun farkına varmaları olduğunu bulmuşlardır. İstismar yaşantılarında destek mekanizmalarını fark etme ve aramanın istismarla daha işlevsel şekilde başa çıkmaya yardımcı olacağı öngörülmektedir.

4.2.3. İstismara dair atıfların istismara ilişkin mitler ve istismar yaşantıları bağlamında değerlendirilmesi

İstismara ilişkin mitler kişilerin istismar davranışlarına dair atıfları ve davranışlara yükledikleri anlamları ele alırken üzerinde durulması gereken önemli bir başlık olarak görülmektedir. İstismara dair mitler genellikle istismar davranışlarını normalleştirici, mağdurları istismardan sorumlu tutan ya da onlara maruz kaldıkları yaşantılarla ilgili bir pay veren ifadelerden oluşur. Bu da bireysel düzeyde mağdurları olumsuz etkilediği gibi toplumsal düzeyde de mağdurlara bakış açısında olumsuz bir etki oluşturarak sosyal desteği azaltıcı bir etki ortaya çıkarabilmektedir (Peters, 2008). Ataerki sosyal normları kabul eden kadınların partner istismarını istismar olarak görme ihtimallerinin daha düşük olduğunu, bu sebeple yardım arama davranışlarını daha az gerçekleştirecekleri belirtilmektedir (Ahmad, Riaz, Barata ve Stewart, 2004).

Partner istismarı kategorisinde derlenen mitlerin çoğu kadına yönelik mitlerden oluşmaktadır. Erkek egemenliğinin ve cinsiyetçi ideolojinin norm olduğu ataerki

kültürlerde bu tarz mitler hem erkekler hem de kadınlar tarafından içselleştirilebildikleri için kadınların sosyal, kültürel, politik ve ekonomik alanlardaki potansiyellerini sınırlamaya neden olurlar. Literatürde kadınlarla ilgili geleneksel toplumsal cinsiyet mitlerinin kadınlara yönelik istismarcı davranışların yordayıcısı olacağına dair pek çok çalışma bulunmaktadır (Husnu ve Mertan, 2017; Berkel, Vandiver ve Bahner, 2004).

Bu çalışmada partner, ebeveyn ve işyeri/yönetici istismarına dair yaygın mitler derlenerek İstismara Dair Mitler formu oluşturulmuştur. Formda istismarın yaygınlığı, motivasyonları, etkileri, uygulanış biçimleri; istismara dair varsayımlar ve toplumsal cinsiyet rollerine dair inançlara yer verilmiştir. Bu form ile katılımcıların mitlere ilişkin kabullerine dair fikir edinmek amaçlanarak form puanları ile yapılan görüşme içerikleri arasındaki örüntüler değerlendirilmiştir. Araştırmada yapılan görüşmelerde özellikle partner istismarı senaryolarında cinsiyet bazlı bazı genellemeler ve gerekçelendirmelerle karşılaşılmış, 8 katılımcıdan 6'sının istismara dair mitler formu partner istismarı alt kategorisine ait puanlarının diğer kategorilere göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

K4: *“Erkek biraz öyle kaç yaşına gelirse gelsin çocuk gibi olmak isterler çocuk gibi serbest bırakılmak isterler çocuk gibi nasıl söyleyeyim sahiplenilmek isterler. Kadının aslında biraz bunu, erkeğin o kaçışını ya da dışarı çıkışını beni yalnız bırakıyor tarzında değil de bu şekilde yaklaşırsa bu anlattığım şekilde yaklaşırsa ilişki çok daha sağlıklı olacaktır diye düşünüyorum.”*

K2: *“Ben de çıkmak istediğimde çocuklar problem oluyor çocuklara bakmıyor mesela, onu da ben yine kendi yöntemlerinde hallediyorum ya da yanında götürüyorum tam özgürlük olmuyor benimki ama bir nevi özgürlük oluyor ama o istediği zaman istediği yere gidebiliyor.”*

İstismara dair mitler ve istismar farkındalığı ilişkisinde bir diğer önemli bulgunun mağduru suçlama biçiminde üzerinde durulan nokta olduğu düşünülmektedir. Literatürde en yaygın partner istismarı mitlerinden biri mağdurun ilişkiden ayrılmamasının kendi suçu olduğu ve eğer isterse ayrılarak istismara son verebileceği düşüncesidir (Alfredsson, Ask ve von Borgstede, 2016). Bu düşünce oldukça çarpık ve zarar verici olmakla birlikte istismar davranışlarının fark edildiği ve tanındığı bir düşüncedir. Bu çalışmada yapılan görüşmelerde mağduru suçlayıcı ifadelerde bu inanca hiç rastlanmamış, mağdur odaklı suçlayıcı ifadelerin

tümünde istismarcının istismar davranışları görmezden gelinmiştir. Mağdurun davranışları odağında ifadeler kullanılarak istismar davranışlarının sebepleri mağdurun tutumu ile gerekçelendirilmiştir.

İstismara dair mitler formunda en yüksek puana sahip üç katılımcının da en az bir senaryoda istismar davranışlarını normalleştirdiği belirlenmiştir. Normalleştirilen senaryoların partner ve ebeveyn istismarı kategorilerinde olduğu, ayrıca bütün katılımcılarda mitler formunun en düşük puanlı alt kategorisinin iş yeri/yönetici istismarı kategorisi olduğu ortaya konmuştur.

İstismara dair mitler formunda yüksek puana sahip katılımcıların istismar yaşantıları formunda oldukça farkı puanlara sahip oldukları gözlenmiştir. İstismar yaşantıları formunda en düşük puanı alan ve hayatında istismar deneyiminin olmadığını belirten katılımcı mitler formundan en yüksek puanı alırken, istismar yaşantıları formunda en yüksek puanı alan ve hayatında yoğun şekilde duygusal istismara maruz kaldığını belirten katılımcının mitler formu puanının ikinci sırada olduğu ortaya konmuştur. Diğer katılımcıların yaşantı ve mit form puanları incelendiğinde herhangi bir örüntüye rastlanmamakta, dolayısıyla bu çalışmanın bulguları doğrultusunda istismar yaşantısı yaşayıp yaşamama ile mitleri kabul etme seviyesi arasında bir örüntü ortaya konmamaktadır.

Mit puanları ve yaşantı puanları görece yüksek olan iki katılımcının da istismar yaşantılarına pasif tepkiler verdikleri ve daha çok duygu odaklı başa çıkma biçimlerinden yararlandıkları belirlenmiştir. Bu bulgunun literatürde yer alan ataerkil normların kabulünün istismar yaşantıları için risk oluşturduğu ve aktif başa çıkma ve yardım arama davranışlarını geciktirdiği bilgisi ile uyumlu olduğu görünmektedir (Raj ve Silverman, 2002). Hüsnü ve Mertan (2017)'in çalışmalarında kişinin başkalarına uyguladığı istismar davranışlarını yordamada istismara maruz kalma, şiddet görmeye dair inançlar ve geleneksel cinsiyet rollerine dair mitleri destekleme düzeylerinin etkili olduğu ortaya konmuştur. Bu bilgiler doğrultusunda istismara dair mitlerin istismar davranışlarını uygulamada ve başa çıkmada önemi ve istismarla mücadele kapsamında üzerinde durulması gereken bir konu olduğu görülmektedir.

4.3. Katılımcıların Karşılaştırmalı Profil Değerlendirmeleri

Bu bölümde daha önceki başlıklarda değinilmeyen katılımcı bazlı değerlendirmeler ve bunlar doğrultusunda yapılan çıkarımlar yer almaktadır. İstismara dair atıf teması değerlendirildiğinde davranışları normalleştirici açıklamaları bulunmayan iki katılımcı olan K6 ve K7'nin istismar yaşantılarının oldukça az olduğu ve kendi istismar deneyimlerinde farkında aktif tepkiler verdikleri gözlenmiştir. Bunun yanı sıra tüm senaryolarda mağdur odaklı ve davranışları normalleştirici yaklaşımda bulunan katılımcı K8'in kendi hayatında istismar yaşantılarının görece fazla olduğu ve bu yaşantılara pasif tepkiler verdiği söylenebilmektedir.

Stres belirtileri ölçeğinden en yüksek puanı alan ilk dört katılımcının (K2, K3, K5, K8) neredeyse tamamen ya da ağırlıklı olarak istismar senaryo ve yaşantılarına pasif tepkiler gösterdikleri ve daha çok duygu odaklı başa çıkma biçimlerini kullandıkları belirlenmiştir. Bu dört katılımcı ayrıca istismar yaşantıları formunda da en yüksek puanı alan dört katılımcıdır. Stres belirtileri ölçeği ve yaşantı formu puanları karşılaştırıldığında katılımcıların puan sıralamalarının iki formda birbirine oldukça benzer olduğu gözlenmektedir. Bu bulgular literatürde yer alan duygusal odaklı baş etme biçimlerinin problem odaklı baş etme biçimlerine göre stres ve hastalıkla daha fazla ilişkili bulunduğu bilgisine uyumlu olmaktadır (Soderstrom, Dolbier, Leiferman ve Steinhardt, 2000). Aynı zamanda bahsedilen dört katılımcının en az bir senaryoda istismar davranışlarını tanımadıkları ve normalleştirdikleri ortaya konmuştur.

Katılımcıların senaryolarda atıfta bulunmadıkları veya yok saydıkları noktalar ele alındığında özellikle partner istismarı senaryolarında birinci senaryo dikkati çekmektedir. Bu senaryodaki istismarcı davranış 8 katılımcıdan 4'ü tarafından normalleştirilmiş; senaryoda yer alan eşinin çalışmasına izin vermeme gibi oldukça sınırlayıcı tutum yalnızca iki katılımcı tarafından vurgulanmıştır. Ayrıca bu senaryo katılımcılar tarafında en çok normalleştirilen senaryo olarak belirlenmiştir. Katılımcıların tümünde ortaklaşan noktalarda ise en net şekilde ortaya çıkan ortaklığın işyeri/yönetici istismarına dair atıflar olduğu söylenebilmektedir. Katılımcı K8 dışında tüm katılımcılar tarafından davranışların tanındığı ve diğer senaryolara göre bu senaryolara aktif tepkilerin daha çok verildiği gözlenmiştir.

İstismara dair mitler formunda katılımcılar tarafından görece daha yüksek puanlanan maddelere bakıldığında birkaç önemli bulgu karşımıza çıkmaktadır. Partner istismarına dair mitler alt kategorisinde en çok puan alan madde “Erkekleri yetiştiren annelerdir. Şiddet uygulamalarının nedeni de bu yetiştirme tarzıdır.” maddesi olmuştur. Bu bulgu istismar davranışlarına dair motivasyonlarda öne çıka açıklamalardan birinin yetiştirme tarzı olması bulgusu ile uyumlu olmakla birlikte, istismarcı davranışlarla ilgili kadınları suçlayıcı bir bakış açısı içermektedir. Bu maddeden sonra yüksek puan alan diğer iki madde “Bazı kadınlar bilinçsizce partnerlerinin kendilerini kontrol etmesini ister.” ve “Bir kadın kendisini döven bir erkekle yaşamaya devam ederse, tekrar şiddet görmesi kendi hatasıdır.” maddeleri olmuştur. Böylece partner istismarına dair mitler alt kategorisinde en çok puan alan maddelerin tümünün kadınlara yönelik mitleri barındıran maddeler olduğu gözlenmiştir.

İstismara dair mitler formunda ebeveyn istismarı alt kategorisinde katılımcılar tarafından görece daha yüksek puanlanan maddelere bakıldığında öne çıkan iki madde “Ebeveynler gerektiğinde çocuklarını disiplin etme amacıyla çocukların canını acıtabilir.” ve “Ebeveynler çocuklarının korku ve endişelerini onları disiplin etme amacıyla kullanabilirler.” maddeleri olmuştur. Bu maddelerde yer alan ifadelerin istismar davranışlarının olumlu etkileri dolayısıyla gerekçelendirildiği görülmektedir. Yapılan görüşmelerde özellikle ebeveyn istismarı yaşantılarının pozitif etkilerine yapılan vurgunun, mitler formunda da katılımcılar tarafından desteklendiği söylenebilmektedir.

Mitler formunda işyeri/yönetici istismarı alt kategorisinde katılımcılar tarafından görece daha yüksek puanlanan madde “İşyerinde rahatsız edici davranışlara maruz kalmak neredeyse kaçınılmazdır.” olmuştur. Bu mitin zarar verici etkisi, özellikle işyerinde istismar davranışlarını kaçınılmaz olarak görmeye ve bu nedenle daha pasif ve kabul edici tepkilere yol açabilecek olmasıdır. İşyerinde rahatsız etkilete maruz kalmanın kaçınılmaz olduğunu düşüncesinin çalışanlar arasında yaygın bir inanç olduğu ve bu inancın yardım arama davranışlarını azalttığı literatürde de desteklenmektedir (Serantez ve Suarez, 2006). Formda bu madde altında açık uçlu şekilde sorulan “Aklınıza gelen ilk örneği yazabilir misiniz?” sorusuna verilen cevaplar şu şekilde sıralanmaktadır: Mobbing, sınırı aşan davranışlar, yüksek sesle telefonla konuşmak, ısrar.

Daha önce de bahsedildiği gibi istismar davranışlarını tanımamak veya normalleştirmek, davranışlara maruz kalınma ihtimalini arttırdığı gibi davranışları uygulama ihtimalini de

arttırmaktadır. Katılımcılara istismar davranışları ile ilgili sorulan “Sizce benzer davranışları siz ne kadar uyguluyorsunuzdur?” sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda 8 katılımcıdan 5’inin zaman zaman uyguladıkları, 3’ünün ise uygulamamaya özen gösterdikleri gözlenmiştir. İstismar farkındalığının yüksek olması, yalnızca mağdurlar açısından değil, failer açısından da oldukça önemlidir. İstismar davranışları gerekçelendirildikçe veya normalize edildikçe uygulanma olasılıklarının da artacağı öngörülmektedir. Yalnızca istismar davranışlarını tanımanın değil, istismar davranışlarını uygulamaya dair motivasyonlara ve davranışların olumsuz etkilerine dair farkındalığın da artırılmasının istismarla mücadelede önemli olduğu düşünülmektedir.

K8: “*Tabi ki ben de hani, öğrendiklerimizi ben de çocuklarıma uyguluyorumdur diye düşünüyorum. Ama hani baktığımda da aslında onların iyiliği için belki karşı tarafta anlattığım kişiler de onun iyiliği için yapıyordur diyebiliriz.*”

4.4. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Öneriler

Araştırmanın sınırlılıklarından birisi, örneklemin istismar yaşantıları olup olmadığının tespit edilmeden oluşturulmuş olması ve senaryolar doğrultusunda elde edilen bulguların varsayımsal yorumlar olmasıdır. İstismar yaşantısı olan bireylerin tespit edilmesi ve kendi yaşantıları doğrultusunda farkındalıklarının derinlemesine değerlendirilmesi literatüre daha detaylı bilgi sağlayacaktır.

İstismarın pek çok farklı türü bulunmakta, bu çalışmada ise yoğunlukla duygusal istismar davranışlarına yer verilmektedir. Özellikle alanda fazla çalışmanın bulunmadığı ekonomik ve kültürel istismar davranışlarının istismara dair mitler ve toplumsal roller bazında değerlendirileceği araştırmaların alana oldukça katkısı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın nitel bir çalışma olması gereği oldukça küçük bir örneklemden söz edilmekte, dolayısıyla araştırma bulgularının evrene genellenebilmesinden söz etmek mümkün değildir. Aynı zamanda nitel çalışmalar dinamik ve esnek yapılarından dolayı pek çok etkene göre değişiklik gösterebilmektedirler. Bu sebeple araştırmada sadece sınırlı ve özel genelleme ve sonuçlardan bahsedilebilmektedir. Daha büyük bir örneklem ile yapılacak çalışmaların daha zengin bulgulara ve çıkarımlara zemin oluşturacağı düşünülmektedir.

Yapılan bir çalışmada katılımcıların evli olmayan partnerlerin ilişkilerinde maruz kalınan istismarda mağduru suçlama eğilimlerinin, evli bir ilişkideki istismar mağdurunu suçlama eğiliminden daha çok olduğu bulunmuştur (Yamawaki, Ochoa-Shipp, Pulsipher, Harlos ve Swindler, 2012). Bu çalışmada örnekleme sadece evli çiftler oluşturmuş, dolayısıyla evli olmayan çiftlerin istismara dair algı ve atıflarına dair bir çıkarım yapmak mümkün olmamıştır. Ayrıca katılımcılarının çocuk sahibi olup olmamaları kontrol edilmeyen değişkenlerden biri olduğu için bir sınırlılık oluşturabilmektedir. Sonraki çalışmalarda bu değişkenlerin de ele alınmasının faydalı olacağı düşünülmektedir Aynı zamanda partner istismarına dair algı ve atıfların çiftlerin her ikisiyle de yürütüleceği bir araştırma, ilişkideki istismar yaşantılarını değerlendirme ve aynı ilişkideki farklı perspektiflere odaklanma açısından oldukça yararlı olacaktır.

Bu çalışmada nitel yöntemin esnekliğinden yararlanılarak araştırma için hazırlanmış formlar kullanılmış, geçerliği ve güvenilirliği olan ölçekler kullanılmamıştır. İstismar farkındalığına dair literatürdeki eksikliğe vurgu yapılmakla beraber, istismar farkındalığı ve istismara dair mitlerle ilgili geliştirilecek ya da uyarlanacak ölçeklerin alana büyük katkısı olacağı düşünülmektedir.

İstismar farkındalığı literatürde oldukça az ele alınan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada istismar farkındalığı çerçevesinde bireylerin kavrama dair atıfları araştırılmıştır. Özellikle duygusal istismar davranışlarını fark etme, tanıma ve isimlendirmeye dair yürütülecek sistematik çalışmaların istismarla mücadeleye çok önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

5. SONUÇ

Bu çalışmada istismar farkındalığına dair bilgi toplamak amaçlanmış; istismar kavramına dair algıyı ve istismar davranışlarına yüklenen atıfları daha detaylı bir şekilde incelemek, istismara verilen tepkileri ve başa çıkmada kullanılan olumsuz stratejileri araştırmak, bu stratejilerin istismar kavramına yüklenen anlamlar ile ilişkilerini ortaya koymak hedeflenmiştir. Bu doğrultuda istismar davranışları içeren senaryolar ile bu senaryolara yönelik sorular ve istismar farkındalığı, algıları, deneyimleri ve başa çıkma biçimlerine dair genel sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış bir görüşme planlanarak katılımcılarla görüşmeler yürütülmüştür. Bu görüşmeler tematik analiz yöntemi ile analiz edilmiştir.

Yapılan tematik analiz sonucunda araştırma soruları doğrultusunda “atıf, tepki, etki, motivasyon atfı ve başa çıkma” şeklinde beş üst tema belirlenmiştir. Yine araştırma soruları çerçevesinde her bir üst tema için alt temalar belirlenmiş, katılımcıların bu temalar içerisindeki dağılımları ortaya konmuştur. Atıf teması için mağdur odaklı açıklama, istismarcı odaklı açıklama ve ilişki/ortam odaklı açıklama şeklinde üç alt tema belirlenerek, katılımcıların istismar davranışlarına dair farkındalıkları sınıflandırılmıştır. Mağdur odaklı açıklamaların genelinde istismar davranışlarını normalleştirme eğilimi olduğu ve istismar davranışlarına dair farkındalığın en yüksek olduğu istismar biçiminin işyeri/ yönetici istismarı olduğu ortaya konmuştur.

Tepki teması için farkında aktif, farkında olmayan aktif, farkında pasif, farkında olmayan pasif ve kararsız şeklinde beş alt tema belirlenmiştir. İstismar davranışlarına dair pasif tepkiler en fazla ebeveyn istismarı senaryolarında görülmüş, katılımcıların davranışlara dair farkındalıklarının aktif ya da pasif tepki verme ile ilişkisine rastlanmamıştır.

Etki teması için fiziksel, duygusal, bilişsel/benliğe yönelik olumsuz atıflar, ilişkisel ve motivasyonel olmak üzere beş alt tema ortaya konmuştur. En çok vurgunun duygusal etki alt temasında olduğu, ayrıca diğer alt temalarda sadece olumsuz etkilerden bahsedilirken ebeveyn istismarında motivasyonel pozitif etkilere vurgu yapıldığı gözlenmiştir.

Motivasyon atfı teması altında kontrol/güç/ prestij, çevre/bağlam, benlik değeri ve karakter özelliği olmak üzere dört alt tema belirlenmiştir. Bireylerin istismarcı davranışların neden uygulandığına dair atıfları bu dört alt tema altında toplanmıştır. En fazla öne çıkan

motivasyon ifadeleri güçlü olma motivasyonu, yetiştirilme tarzının etkisi ve bireyin yetersizlik algısı olmuştur.

Başa çıkma temasında problem odaklı başa çıkma ve duygu odaklı başa çıkma şeklinde iki alt tema belirlenmiştir. Problem odaklı başa çıkmada öne çıkan yöntemler psikolojik destek almak ve deneyimli olmanın istismar yaşantısında aktif tutum almaya yardımcı olması olurken duygu odaklı başa çıkmada genel yaklaşım maruz kalınan durumu normalleştirme olmuş ve mevcut koşulları kabullenerek baş edilebildiğine dair ifadelerde bulunulmuştur. Yalnızca duygu odaklı başa çıkma biçimlerini kullanan katılımcıların aynı zamanda pasif tepkiler gösterdikleri ve stres puanlarının daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Katılımcıların istismara dair mitler formuna ait puanları ve görüşme bulguları değerlendirildiğinde 8 katılımcıdan 6'sının istismara dair mitler formu partner istismarı alt kategorisine ait puanlarının diğer kategorilere göre daha yüksek olduğu; formda en yüksek puanı alan üç katılımcının da en az bir senaryoda istismar davranışlarını normalleştirdiği belirlenmiştir. Normalleştirilen senaryoların partner ve ebeveyn istismarı kategorilerinde olduğu ve bütün katılımcılarda mitler formunun en düşük puanlı alt kategorisinin iş yeri/yönetici istismarı kategorisi olduğu belirlenmiştir.

İstismar senaryolarında normalleştirme yapan katılımcıların kendi hayatlarında maruz kaldıkları istismar yaşantıları ile aktif ve işlevsel başa çıktıkları gözlenmemekle birlikte, psikolojik dayanıklılıklarının da yüksek olduğu söylenememektedir. Bu bakımdan kişilerin istismar yaşantılarını algılayış biçimlerinde kısmen yanılsamalar olduğu söylenebileceği gibi, yanılsama olmayan durumlarda bunun karşılığı olarak yüksek psikolojik dayanıklılığın öne çıktığı söylenememektedir. Psikolojik dayanıklılığın yüksek olarak değerlendirilemeyeceği fakat bir yandan da istismar davranışlarına dair yanılsama olmayan durumlarda başka pek çok etkenin bireyin yaşantılarına dair perspektifinde önemli olduğu gözlenmiştir. İstismara dair yanılsamaların istismarla mücadelede önemli olduğu öngörülmeyle birlikte bireylerin istismar perspektiflerinde etkili olan diğer bileşenlerin de tanımlanmasının ve detaylı ele alınmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Bunun yanı sıra bireyler istismarın şekillendirici etkilerinin farkında olsalar da hatalı atıflarda bulunabilmektedirler. Bu noktada istismar yaşantısı olan kişilerle çalışan terapistlere önemli bir rol düşmektedir. Bu hatalı atıfların terapist tarafından fark edilmesi

ve bu sayede üzerinde çalışılması, yine istismarla ve istismara dair algı ve atıflarla mücadelede önemli olacaktır. Bu süreçte terapistlerin istismar davranışlarına yönelik farkındalığa ve bireylerin istismar yaşantılarına dair çarpık atıflarının ifade biçimlerindeki yansımalarına yönelik alacakları eğitimlerin; aynı zamanda istismara dair mitlere ve istismara dair atıflarda yer alan temalara dair hakimiyetlerinin hatalı atıfların fark edilmesine ve etkili bir şekilde çalışılmasına katkısı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahmad, F., Riaz, S., Barata, P. ve Stewart, D. E. (2004). Patriarchal beliefs and perception of abuse among South Asian immigrant women. *Violence against women*, 10(3), 262-282.
- Aile İçi Şiddetin Sebepleri ve Sonuçları*. 1995. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. Ankara: Bizim Büro.
- A. K. S. G. Müdürlüğü (2016). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2016-2020. Ankara [Erişim tarihi 10.10.2020].
- Alfredsson, H., Ask, K. ve von Borgstede, C. (2016). Beliefs about intimate partner violence: A survey of the Swedish general public. *Scandinavian Journal of Psychology*, 57(1), 57-64.
- Altınay, A. G. ve Arat, Y. (2009). *Violence against women in Turkey: A nationwide survey*. Punto.
- Aryee, S., Chen, Z. X., Sun, L. Y. ve Debrah, Y. A. (2007). Antecedents and outcomes of abusive supervision: test of a trickle-down model. *Journal of Applied Psychology*, 92(1), 191.
- Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (FRA), (2014), http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf (Erişim tarihi 10.10.2020).
- Beauboeuf-Lafontant, T. (2007). You have to show strength: An exploration of gender, race, and depression. *Gender & Society*, 21(1), 28-51.
- Berger, R. (2015). *Stress, trauma, and posttraumatic growth: Social context, environment, and identities*. Routledge.
- Berkel, L. A., Vandiver, B. J. ve Bahner, A. D. (2004). Gender role attitudes, religion, and spirituality as predictors of domestic violence attitudes in white college students. *Journal of College Student Development*, 45(2), 119-133.
- Bograd, M. (1990). Feminist perspectives on wife abuse: An Introduction. In K. Yllo & M. Bograd (Eds.), *Feminist Perspectives on Wife Abuse* (pp. 11–26). Newbury Park, CA: Sage Publications
- Bornstein, R. F. (2006). The complex relationship between dependency and domestic violence: Converging psychological factors and social forces. *American Psychologist*, 61(6), 595.

- Borrajó, E., Gámez Guadix, M. ve Calvete, E. (2015). Justification beliefs of violence, myths about love and cyber dating abuse. *Psicothema*, Vol. 27, No. 4, 327-333
- Braun, V. ve Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-101.
- Briggs, F. ve Potter, G. K. (2004). Singaporean early childhood teachers' responses to myths about child abuse. *Early Child Development and Care*, 174(4), 339-355.
- Burcky, W., Reuterman, N. ve Kopsky, S. (1988). Dating violence among high school students. *The School Counselor*, 35(5), 353-358.
- Capezza, N. M. ve Arriaga, X. B. (2008). Why do people blame victims of abuse? The role of stereotypes of women on perceptions of blame. *Sex Roles*, 59(11-12), 839.
- Carlson, B. E., McNutt, L. A., Choi, D. Y. ve Rose, I. M. (2002). Intimate partner abuse and mental health: The role of social support and other protective factors. *Violence Against Women*, 8(6), 720-745.
- Carlyle, K. E., Slater, M. D. ve Chakroff, J. L. (2008). Newspaper coverage of intimate partner violence: Skewing representations of risk. *Journal of Communication*, 58(1), 168-186.
- Chan, Y. C., Chun, P. K. R. ve Chung, K. W. (2008). Public perception and reporting of different kinds of family abuse in Hong Kong. *Journal of Family Violence*, 23(4), 253-263.
- Chandler, D. ve Munday, R. (2011). Schema. *A dictionary of media and communication*. Oxford University Press. <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199568758.001.0001/acref-9780199568758-e-2377>
- Chang, J. C., Dado, D., Hawker, L., Cluss, P. A., Buranosky, R., Slagel, L., . . . Scholle, S. H. (2010). Understanding turning points in intimate partner violence: Factors and circumstances leading women victims toward change. *Journal of Women's Health*, 19(2), 251-259.
- Clements, C. M. ve Sawhney, D. K. (2000). Coping with domestic violence: Control attributions, dysphoria and hopelessness. *Journal of Traumatic Stress*, 13, 219-240.
- Coker, A. L., Smith, P. H., McKeown, R. E. ve King, M. J. (2000). Frequency and correlates of intimate partner violence by type: physical, sexual, and psychological battering. *American Journal of Public Health*, 90(4), 553.
- Corbally, M. (2015). Accounting for intimate partner violence: A biographical analysis of narrative strategies used by men experiencing IPV from their female partners. *Journal of Interpersonal Violence*, 30(17), 3112-3132.

- Cravens, J. D., Whiting, J. B. ve Aamar, R. O. (2015). Why I stayed/left: An analysis of voices of intimate partner violence on social media. *Contemporary Family Therapy*, 37(4), 372-385.
- Crittenden, P.M. ve Ainsworth, M.D. (1989) Child maltreatment and attachment. In: *Handbook of Child Maltreatment: Clinical and Theoretical Perspectives* (eds D. Cicchetti & V. Carlson), pp. 432–463. Cambridge, New York.
- Çetin, F., Yeloğlu, H. O. ve Basım, H. N. (2015). Psikolojik dayanıklılığın açıklanmasında beş faktör kişilik özelliklerinin rolü: Bir kanonik ilişki analizi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30(75), 81-92.
- DeBellis, M.D. (2001). Developmental traumatology: The psychobiological development of maltreated children and its implications for research, treatment, and policy. *Development and Psychopathology*, 13, 539–564
- Dobash, R. E. ve Dobash, R. P. (1984). The nature and antecedents of violent events. *The British Journal of Criminology*, 24(3), 269-288.
- Doyle, C. (2001) Surviving and coping with emotional abuse in childhood. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 6, 387– 402.
- Dykes, G. (2016). Coping, resilience and post-traumatic growth: Adverse childhood experiences and social work students. *The Social Work Practitioner-Researcher*, 28(1), 18-35.
- Dzurec, L. C. (2013). Status limbo: Analysis of nurse faculty member reports of administrator response to workplace bullying complaints. *Journal of Professional Nursing*, 29(5), e1-e9.
- Eckstein, J. J. (2011). Reasons for staying in intimately violent relationships: Comparisons of men and women and messages communicated to self and others. *Journal of Family Violence*, 26(1), 21–30.
- Elliott, J. M., Tong, C. K. ve Tan, P. M. (1997). Attitudes of the Singapore public to actions suggesting child abuse. *Child Abuse & Neglect*, 21(5), 445-464.
- Engel, B. (2003). *The emotionally abusive relationship: How to stop being abused and how to stop abusing*. John Wiley & Sons.
- European Commission. (2010). *Domestic Violence Against Women Report*. Brussels: DG Justice.
- Flood, M. ve Pease, B. (2009). Factors influencing attitudes to violence against women. *Trauma, Violence & Abuse*, 10, 125–142.

- Francis, L., ve Pearson, D. (2019). The recognition of emotional abuse: Adolescents' responses to warning signs in romantic relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 0886260519850537.
- Foa, E.B., Cascardi, M., Zoellner, L.A., ve Feeny, N.C. (2000). Psychological and Environmental Factors Associated with Partner Violence. *Trauma, Violence, & Abuse*, 1(1), 67–91.
- Follingstad, D. R., Rutledge, L. L., Berg, B. J., Hause, E. S. ve Polek, D. S. (1990). The role of emotional abuse in physically abusive relationships. *Journal of Family Violence*, 5(2), 107-120.
- Follingstad, D. R., Wright, S., Lloyd, S. ve Sebastian, J. A. (1991). Sex differences in motivations and effects in dating violence. *Family Relations*, 51-57.
- Follingstad, D. R., Coyne, S. ve Gambone, L. (2005). A representative measure of psychological aggression and its severity. *Violence and Victims*, 20(1), 25-38.
- García-Díaz, V., Bringas, C., Fernández-Feito, A., Antuña, M. Á., Lana, A., Rodríguez-Franco, L. ve Rodríguez-Díaz, F. J. (2017). Tolerance and perception of abuse in youth dating relationships. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 26(5), 462-474.
- Gibb, B. E. (2002). Childhood maltreatment and negative cognitive styles: A quantitative and qualitative review. *Clinical Psychology Review*, 22(2), 223-246.
- Gibb, B. E., Butler, A. C. ve Beck, J. S. (2003). Childhood abuse, depression, and anxiety in adult psychiatric outpatients. *Depression & Anxiety*, 17(4), 226-228.
- Goldsmith, R. E. ve Freyd, J. J. (2005). Awareness for emotional abuse. *Journal of Emotional Abuse*, 5(1), 95-123.
- Gough, D.A. (1996) Defining the problem, invited commentary. *Child Abuse and Neglect*, 20, 993–1002.
- Haj-Yahia, M. M. (2002). Beliefs of Jordanian women about wife-beating. *Psychology of Women Quarterly*, 26(4), 282-291.
- Harkness, K. L. ve Wildes, J. E. (2002). Childhood adversity and anxiety versus dysthymia co-morbidity in major depression. *Psychological Medicine*, 32(7), 1239-1249.
- Harrington, S., Warren, S. ve Rayner, C. (2015). Human resource management practitioners' responses to workplace bullying: Cycles of symbolic violence. *Organization*, 22(3), 368-389.

- Harris, R. J., Firestone, J. M. ve Vega, W. A. (2005). The interaction of country of origin, acculturation, and gender role ideology on wife abuse. *Social Science Quarterly*, 86, 463-483.
- Hemenway, D., Solnick, S. ve Carter, J. (1994) Child rearing violence. *Child Abuse and Neglect*, 18, 1011-1020.
- Hegarty, K., Sheehan, M. ve Schonfeld, C. (1999). A multidimensional definition of partner abuse: development and preliminary validation of the Composite Abuse Scale. *Journal of Family Violence*, 14(4), 399-415.
- Herbert, T. B., Silver, R. C. ve Ellard, J. H. (1991). Coping with an abusive relationship: I. How and why do women stay?. *Journal of Marriage and the Family*, 311-325.
- Holahan, C. J. ve Moos, R. H. (1987). Personal and contextual determinants of coping strategies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 946-955.
- Holahan, C. J., Moos, R. H. ve Schaefer, J. A. (1996). Coping, stress resistance, and growth: Conceptualizing adaptive functioning. In M. Zeidner & N. S. Endler (Eds.), *Handbook of coping: Theory, research and applications* (pp. 24-43). New York: John Wiley & Sons.
- Hoobler, J. ve Brass, D. 2006. Abusive supervision and family undermining as displaced aggression. *Journal of Applied Psychology*, 91: 1125-1133
- Houshmand, M., O'Reilly, J., Robinson, S. ve Wolff, A. (2012). Escaping bullying: The simultaneous impact of individual and unit-level bullying on turnover intentions. *Human Relations*, 65(7), 901-918.
- Husnu, S. ve Mertan, B. E. (2017). The roles of traditional gender myths and beliefs about beating on self-reported partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 32(24), 3735-3752.
- Irving, S. M. ve Ferraro, K. F. (2006). Reports of abusive experiences during childhood and adult health ratings: Personal control as a pathway? *Journal of Aging Health*, 18, 458-485.
- Iwaniec, D., Herbert, M. ve Sluckin, A. (2002) Helping emotionally abused and neglected children and abusive carers. *Early Prediction and Prevention of Child Abuse: A Handbook* (eds K. Browne, H. Hanks, P. Stratton & C. Hamilton), pp. 249- 265. John Wiley & Sons, Chichester.
- Johnson, M. P. ve Ferraro, K. J. (2000). Research on domestic violence in the 1990s: Making distinctions. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 948-963.

- Johnson, J. L. ve O'Leary- Kelly, A. M. (2003). The effects of psychological contract breach and organizational cynicism: Not all social exchange violations are created equal. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 24(5), 627-647.
- Janoff- Bulman, R. ve Frieze, I. H. (1983). A theoretical perspective for understanding reactions to victimization. *Journal of Social Issues*, 39(2), 1-17.
- Jones, L., Hughes, M. ve Unterstaller, U. (2001). Post-traumatic stress disorder (PTSD) in victims of domestic violence: A review of the research. *Trauma, Violence, & Abuse*, 2(2), 99-119.
- Katz, J., Arias, I. ve Beach, S. R. (2000). Psychological abuse, self-esteem, and women's dating relationship outcomes: A comparison of the self-verification and self-enhancement perspectives. *Psychology of Women Quarterly*, 24(4), 349-357.
- Keashly, L. (2001). Interpersonal and systemic aspects of emotional abuse at work: The target's perspective. *Violence and Victims*, 16(3), 233-268.
- Kelly, V. A. (2004). Psychological abuse of women: A review of the literature. *The Family Journal*, 12(4), 383-388.
- Kelly, B., Thornberry, T. ve Smith, C. (1997) *In the Wake of Childhood Maltreatment*. National Institute of Justice, Washington, DC.
- Kemp, V. (2014). Antecedents, consequences and interventions for workplace bullying. *Current Opinion in Psychiatry*, 27(5), 364-368.
- Kılınçer, A. S. ve Tuzgöl Dost, M. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerinde Algıladıkları İstismar. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (42), 160-172.
- Kiong, T. C., Elliott, J. M. ve Tan, P. M. E. H. (1996). *Public perceptions of child abuse and neglect in Singapore*. Singapore Children's Society.
- Korbin, J. E. (2000). Neighbourhood views on the definition and etiology of child maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 24, 1509-1527.
- Kropp, P. R. ve Hart, S. D. (2015). *SARA-V3: User manual for Version 3 of the Spousal Assault Risk Assessment Guide*.
- Kumpfer, K. L. (1999). Factors and processes contributing to resilience: The resilience framework. In M. D. Glantz & J. L. Johnston (Eds.), *Resilience and development: Positive life adaptations. Longitudinal Research in The Social and Behavioral Sciences* (pp. 161-176). Dordrecht, the Netherlands: Kluwer.

- Kurtz, P.D., Gaudin, J.M., Wodarski, J.S. ve Howing, P.T. (1993) Maltreatment and the school-aged child: school performance consequences. *Child Abuse and Neglect*, 17, 581–589.
- Langhinrichsen-Rohling, J., Shlien-Dellinger, R. K., Huss, M. T. ve Kramer, V. L. (2004). Attributions about perpetrators and victims of interpersonal abuse: Results from an analogue study. *Journal of Interpersonal Violence*, 19(4), 484-498.
- Lazarus, R. S. ve Folkman, S. (1984). *Psychological stress and the coping process*. New York, NY: Springer.
- Lerner, M. J. (1980). *The belief in a just world: A fundamental delusion*. New York: Plenum.
- Lerner, C. F. ve Kennedy, L. T. (2000). Stay-leave decision making in battered women: Trauma, coping and self-efficacy. *Cognitive Therapy & Research*, 24, 215-232.
- Lysova, A., Hanson, K., Dixon, L., Douglas, E. M., Hines, D. A. ve Celi, E. M. (2020). Internal and external barriers to help seeking: voices of men who experienced abuse in the intimate relationships. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 1-22.
- Maciejewski, P. K. ve Mazure, C. M. (2006). Fear of criticism and rejection mediates an association between childhood emotional abuse and adult onset of major depression. *Cognitive Therapy and Research*, 30(1), 105–122.
- Makepeace, J. M. (1986). Gender differences in courtship violence victimization. *Family Relations*, 383-388.
- Marshall, L. L. (1996). Psychological abuse of women: Six distinct clusters. *Journal of Family Violence*, 11(4), 379-409.
- Merrell, J. (2001). Social support for victims of domestic violence. *Journal of Psychological Nursing & Mental Health Services*, 30(11), 30-34.
- Miller, L.H., Smith A.D. ve Mahler B.L. (1988) *The Stress Audit Manual*, Brookline.
- Minto, K., Masser, B. M. ve Louis, W. R. (2020). Identifying nonphysical intimate partner violence in relationships: The role of beliefs and schemas. *Journal of Interpersonal Violence*, 0886260520938505.
- Mullings, L. (2006). Resistance and resilience: The Sojourner Syndrome and the social context of reproduction in Central Harlem. In A. J. Schulz & L. Mullings (Eds.), *Gender, Race, Class, and Health* (pp. 345-370). San Francisco: Jossey-Bass.
- Myers, D. W. (1996). The mythical world of workplace violence-or is it?. *Business Horizons*, 39(4), 31-37.

- Nathan, L. ve Woon, T. H. (1981). Child abuse in an urban center in Malaysia. *Child Abuse & Neglect*, 5, 241- 248.
- Ney, P. G. (1987). Does verbal abuse leave deeper scars: A study of children and parents. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 32(5), 371-378.
- Oates, R.K. (1996) *The Spectrum of Child Abuse: Assessment, Treatment, and Prevention*. Brunner/Mazel Inc, New York.
- Office for National Statistics, (2019). Appendix Tables: Domestic Abuse Prevalence and Victim Characteristics. In: Statistics ONS.
- Peters, J. (2008). Measuring myths about domestic violence: Development and initial validation of the domestic violence myth acceptance scale. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 16(1), 1-21.
- Polk, L. V. (1997). Toward a middle-range theory of resilience. *Advances in Nursing Science*, 19(3), 1-13.
- Raj, A. ve Silverman, J. (2002). Violence against immigrant women: The roles of culture, context, and legal immigrant status on intimate partner violence. *Violence Against Women*, 8(3), 367-398.
- Reed, L. A., Lawler, S. M., Cosgrove, J. M., Tolman, R. M. ve Ward, L. M. (2021). “It was a joke.” Patterns in girls’ and boys’ self-reported motivations for digital dating abuse behaviors. *Children and Youth Services Review*, 122, 105883.
- Report of the Consultation on Child Abuse Prevention, 29–31 March 1999, WHO, Geneva. World Health Organization, (document WHO/HSC/PVI/99.1)
- Ricks, S. A. (2018). Normalized Chaos: Black Feminism, Womanism, and the (Re) definition of Trauma and Healing. *Meridians*, 16(2), 343-350.
- Rieker, P. P. ve Carmen, E. (1986). The victim- to- patient process: The disconfirmation and transformation of abuse. *American Journal of Orthopsychiatry*, 56(3), 360-370.
- Rodríguez-Franco, L., López-Cepero, J., López-Núñez, M. I., Paíno-Quesada, S. G., Antuña-Bellerín, M. Á., Bringas-Molleda, C. ve Rodríguez-Díaz, F. J. (2016). Evolution of victimization, tolerance and detection of intimate partner violence among young Spanish women/Evolución de victimización, tolerancia y detección de la violencia de pareja entre mujeres jóvenes españolas. *Revista de Psicología social*, 31(1), 137-156.
- Rothbaum, F., Weisz, J. R. ve Snyder, S. S. (1982). Changing the world and changing the self: A two-process model of perceived control. *Journal of Personality and Social Psychology*, 42(1), 5.

- Segal, U. A. (1992). Child abuse in India: An empirical report on perceptions. *Child Abuse & Neglect*, 16, 887- 908.
- Senkans, S., McEwan, T. E. ve Ogloff, J. R. (2020). Conceptualising intimate partner violence perpetrators' cognition as aggressive relational schemas. *Aggression and Violent Behavior*, 101456.
- Serantes, N. P. ve Suárez, M. A. (2006). Myths about workplace violence, harassment and bullying. *International Journal of the Sociology of Law*, 34(4), 229-238.
- Sheilds, A., Cicchetti, D. ve Ryan, R. (1994) The development of emotional and behavioral self regulation and social competence among maltreated school-age children. *Development and Psychopathology*, 6, 57–75.
- Soderstrom, M., Dolbier, C., Leiferman, J. ve Steinhardt, M. (2000). The relationship of hardiness, coping strategies, and perceived stress to symptoms of illness. *Journal of Behavioral Medicine*, 23(3), 311-328.
- Statistics Canada. (2005). Family violence in Canada: A statistical profile 2005. (Rep. No. 85-224-XIE). Ottawa: Canadian Centre for Justice.
- Straus, M. A. ve Gelles, R. J. (1990). *Physical Violence in American Families: Risk Factors and Adaptations to Violence in 8,145 Families*. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers
- Şahin N.H. ve Batıgün A.D. (1997). Özel bir sağlık kuruluşunda iş doyum ve stres. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12(39): 57-71.
- Taylor, S. E. (1983). Adjustment to threatening events: A theory of cognitive adaptation. *American Psychologist*, 38(11), 1161.
- Teicher, M. (2002). Scars that won't heal: The neurobiology of child abuse. *Scientific American*, 286, 68–80.
- Tepper, B. J. (2000). Consequences of abusive supervision. *Academy of Management Journal*, 43(2), 178-190.
- Tepper, B. J. (2007). Abusive supervision in work organizations: Review, synthesis, and research agenda. *Journal of Management*, 33(3), 261-289.
- Towns, A. J. ve Adams, P. J. (2016). “I didn't know whether I was right or wrong or just bewildered”: Ambiguity, responsibility, and silencing women's talk of men's domestic violence. *Violence Against Women*, 22(4), 496–520.
- Tsui, V., Cheung, M. ve Leung, P. (2010). Help- seeking among male victims of partner abuse: Men's hard times. *Journal of Community Psychology*, 38(6), 769-780.

- Ülbeği, İ. D., Özgen, H. M. ve Özgen, H. (2014). Türkiye’de istismarcı yönetim ölçeğinin uyarlaması: Güvenirlilik ve geçerlik analizi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1), 1-12.
- Ünal, H. B. (2017). *Ebeveyn çocuk ihmal ve istismarı farkındalık ölçeği'nin geliştirilmesi ve uygulanması*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Varia, R., Abidin, R. R. ve Dass, P. (1996). Perceptions of abuse: Effects on adult psychological and social adjustment. *Child Abuse & Neglect*, 20(6), 511-526.
- Walker, L. E. (1991). Post-traumatic stress disorder in women: Diagnosis and treatment of battered woman syndrome. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 28(1), 21.
- Walker, L. E. (2016). *The battered woman syndrome*. Springer publishing company, New York.
- Wagnild, G. (2003). Resilience and successful aging: Comparison among low and high income older adults. *Journal of Gerontological Nursing*, 29(12), 42–49..
- Watson, N. N. ve Hunter, C. D. (2015). Anxiety and depression among African American women: The costs of strength and negative attitudes toward psychological help-seeking. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 21(4), 604.
- WHO. (2002). Violence – a global public health approach. In E. G. Krug, L. L. Dahlberg, J. A. Mercy, A. Zwi, & R. Lozano (Eds.), *World report on violence and health* (pp. 3–21). Geneva: World Health Organization.
- Winstok, Z. (2013). Partner conflict dynamics throughout relationship periods. Z. Winstok (Ed.), *Partner violence: A new paradigm for understanding conflict escalation* (pp. 97–110). Springer.
- Woods-Giscombé, C. L. (2010). Superwoman schema: African American women’s views on stress, strength, and health. *Qualitative Health Research*, 20(5), 668-683.
- World Health Organization. (2012). *Understanding and addressing violence against women: Intimate partner violence* (No. WHO/RHR/12.36). World Health Organization.
- Yamawaki, N., Ochoa-Shipp, M., Pulsipher, C., Harlos, A. ve Swindler, S. (2012). Perceptions of domestic violence: The effects of domestic violence myths, victim’s relationship with her abuser, and the decision to return to her abuser. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(16), 3195-3212.
- Zellars, K. L., Tepper, B. J. ve Duffy, M. K. (2002). Abusive supervision and subordinates' organizational citizenship behavior. *Journal of applied psychology*, 87(6), 1068.

- Zimmerman, M. A. (1995). Psychological empowerment: Issues and Illustrations. *American Journal of Community Psychology*, 23, 581–599.
- Zoellner, L. A., Feeny, N. C., Alvarez, J., Watlington, C., O'NEILL, M. L., Zager, R. ve Foa, E. B. (2000). Factors associated with completion of the restraining order process in female victims of partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 15(10), 1081-1099.

EKLER

EK 1: Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bu çalışma Başkent Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden Ayşe Suna Gürdal'ın yürüttüğü tez kapsamında yapılmaktadır. Bu araştırmada çeşitli ilişkilerimizdeki zorlayıcı deneyimleri araştırmak amaçlanmaktadır. Araştırmada sizinle yaklaşık 45-50 dakika sürecek bir görüşme yapılması ve ilişkili soru formlarının cevaplandırılması planlanmaktadır. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, herhangi bir kimsenin baskısı altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup **kimlik bilgilerinize ihtiyaç duyulmamaktadır**. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya e-posta adresinden ulaşabilirsiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama yukarıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

İmza

EK 2: Demografik Bilgi Formu

Aşağıdaki soruları cevaplandırırken maddeleri dikkatlice okuyup size ne kadar uygun olduğuna karar veriniz ve X işareti ile cevabınızı belirtiniz.

Yaşınız: ____

Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek

Medeni durumunuz: () Bekar () Evli () Diğer

İlişkiniz var ise süresi: ____

Anneniz: () Hayatta () Hayatta değil

Babanız: () Hayatta () Hayatta değil

Eğitim durumunuz: () İlköğretim () Ortaöğretim () Lise () Üniversite ve üstü

Çalışıyor musunuz? () Evet () Hayır

Kısıtlamalar kapsamında çalışma durumunuz:

() Evden () Yarı zamanlı evde, yarı zamanlı işyerinde () İşyerinde normal mesai

Kaç farklı iş deneyiminiz var? (Staj dahil): ____

Gelir Düzeyiniz: () Alt () Orta () Üst

Covid-19 geçirdiniz mi? () Evet () Hayır

Geçirdiyseniz;

Ne zaman geçirdiniz? ____

Nasıl geçirdiniz? () Belirtisiz, evde

() Hafif, evde

() Ağır, hastanede

() Entübe, hastanede

Hastanede kalma süreniz: ____

Covid-19 nedeniyle herhangi bir yakınınızı kaybettiniz mi?

() Evet

() Hayır

Evet ise yakınlık dereceniz: ____

Covid-19 nedeniyle maddi kayba uğradınız mı?

() Evet

() Hayır

EK 3: İstismara Dair Mitler Formu

Aşağıda romantik ilişki, aile ve iş ortamında gerçekleşen bazı durumlara ilişkin ifadeler yer almaktadır. Her ifadeye ilişkin görüşünüzü katılmıyorum, kararsızım ya da katılıyorum seçeneklerinden biri ile belirtiniz.

Partner İstismarına Dair Mitler

	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum
Aile içinde yaşanan istismar, özel bir aile meselesidir ve kimseyi ilgilendirmez.			
Aile içi istismar bir "tutku suçudur", anlık bir kontrol kaybıdır.			
Bir erkek şiddet uyguladığında, bunun nedeni öfkesinin kontrolünü bir anlık kaybetmesidir.			
Kadınların yakınlarından ziyade yabancılar tarafından saldırıya uğrama olasılığı daha yüksektir.			
İstismarcı gerçekten üzgünse ve değişeceğine söz veriyorsa, suistimal sona erecektir.			
Tüm ilişkilerde belli derecede istismar olabilir, bu tarz davranışlar erkeklerin doğasında vardır.			
Erkekleri yetiştiren annelerdir. Şiddet uygulamalarının nedeni de bu yetiştirme tarzıdır.			
Bir kadın kendisini döven bir erkekle yaşamaya devam ederse, tekrar şiddet görmesi kendi hatasıdır.			
İçinde bulunduğu durum o kadar kötü olsaydı, kişi ilişkiden ayrılırdı.			
Kişi partnerinin kurallarına uyduğu sürece istismara maruz kalmaz.			
Çok sayıda aile içi şiddet kadınlar eşleriyle tartışmaya devam ettikleri için yaşanmaktadır.			
Yeterince iyi bir eş veya anne olamamak istismarcı davranışlara zemin hazırlar.			
Bazı kadınlar bilinçsizce partnerlerinin kendilerini kontrol etmesini ister.			
Mağdurlar, istismarcı kişileri seçen ve onları teşvik eden kişiliklere sahiptir.			
Cinsel şiddeti asıl tahrik eden kadınlardır.			
Hiçbir kadın kendi isteği dışında tecavüze uğramaz.			
Kadınlar gizliden gizleye kendilerine tecavüz edilmesini ister.			

Ebeveyn İstismarına Dair Mitler

	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum
Ebeveynler gerektiğinde çocuklarını disiplin etme amacıyla çocukların canını acıtabilir. (Örn; tokat atmak, saçını çekmek vs.)			
Ebeveynler çocuklarının korku ve endişelerini onları disiplin etme amacıyla kullanabilirler.			
Ebeveynler birtakım isteklerini çocuklarına yaptırmak için onları terk etmekle korkutabilir. (Örn; “Yemeğini ye lütfen, yemezsen giderim.”)			
Çocuklar doğru davranışları akranlarıyla (yaşıtlarıyla) kıyaslandığında daha iyi öğrenirler.			
Yabancı (ebeveynler veya çocuğun tanımadığı) kişiler çocukları daha çok istismar ederler.			
Çekingen ve sessiz çocuklar daha az fiziksel istismara maruz kalır.			
Ebeveynlerin çocuğa karşı yetersiz ilgisi, davranışları ve kayıtsızlıkları ekonomik olarak yetersiz olmalarından kaynaklanır.			
Aile içinde fiziksel istismar vakaları çok az görülür.			
Aile içinde duygusal istismar vakaları çok az görülür.			
Aile içinde cinsel istismar vakaları çok az görülür.			

İşyeri İstismarı/Yönetici İstismarı

	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum
Yönetici çalışanına 7/24 ulaşabilme hakkına sahiptir.			
Yöneticinin çalışanlarını sık sık eleştirmesi ve küçümseyen ifadeler kullanması otoriteyi koruması adına yapılan davranışlardır.			
Yöneticinin çalışanları bir hata yaptığında onlara bağırması veya kaba davranması normaldir.			
İyi bir çalışanın iş yoğunluğuna göre mesai saatleri dışında da şirkete katkıda bulunması beklenir.			
İşyerinde rahatsız edici davranışlara maruz kalmak neredeyse kaçınılmazdır. <i>(Aklınıza gelen ilk örneği yazabilir misiniz?</i>			
İşyerindeki istismar yalnızca fiziksel eylemleri kapsar.			
Arkadaşça yapılan vücut hat ya da biçimine yönelik söylemler istismar sayılmaz.			
Cinsel hayata ilişkin şakalar istismar sayılmaz.			
Cinsel organlara yönelik şakalar istismar sayılmaz.			

EK 4: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Partner İstismarı Senaryoları

1. 2 yıldır evli olan eşlerin ikisi de yoğun bir iş hayatına sahiptir. Eşlerden biri, normalde işten çıktıktan sonra saat altı gibi eve gelirken o akşam, saat ona kadar eve gelmemiştir. Eve geldiğinde eşinin kendisine çok sinirli olduğunu görmüştür. Eşi ofisini aradığını ama ona ulaşamadığını söylemiş, kendisine haber vermeden nasıl bu kadar geç kalabildiğini sormuştur. Kişi, telefonunun şarjının bittiğini ve toplantısının uzadığını söylemiş fakat eşi oldukça sinirli bir şekilde; onun kendisini önemsemediğini, evliliklerine gereken değeri vermediğini, buna benzer şeyler yaşanacaksa çalışmasını istemediğini söylemiştir. Ayrıca hatasının belli olduğu bir konuda kendini savunmak için uğraşmak yerine özür dileyip susarsa bu kavganın bu kadar uzamayacağını belirtmiştir.
2. Yeni evlenmiş olan bir çift çoğunlukla birlikte vakit geçirmektedir. Eşlerden biri arada sırada arkadaşlarıyla yalnız vakit geçirmek istemekte, eşi olmadan bazı akşamlar dışarı çıkmaktadır. Bu akşamlarda evde bekleyen eş, kendisini çok yalnız hissettiğini söylemekte, eşinin arkadaşlarını sürekli eleştirmekte, eşi dışardayken kendisine sıkça mesaj atmakta ve aramaktadır. Mesajlarına cevap alamadığında ise oldukça sinirlenmekte, eşine bağırmakta ve hakaret etmektedir. Eşi eve döndüğünde ise ona kendi davranışlarından dolayı üzgün olduğunu, ondan ayrı olmaya dayanamamasının sebebinin ona olan sevgisi olduğunu söylemektedir.

-Bu davranışların sizin için/ilişkideki anlamı nedir?

-Partneriniz size böyle davransaydı nasıl tepki verirdiniz?

-Partneriniz size böyle davransaydı nasıl etkilenirdiniz?

-Bu senaryoya benzer deneyimleriniz var mı? (Buna en benzeyen deneyiminiz)

*Deneyimim yok, bu davranışları yanlış buluyorum gibi yanıtlar üzerine:

-Neden yanlış olduğunu düşünüyorsunuz?

-Sizce doğrusu nasıl olmalı?

Aile İçi İstismar Senaryoları

1. Ergenlik yaşlarında bir genç sıkça ailesi ile tartışmakta, onların koydukları kurallara uymakta sıkıntı yaşamaktadır. Bir gün ailesinin izni olmadan saçlarını boyatmış, eve geldiğinde ise annesi ile büyük bir tartışma yaşamıştır. Annesi saçlarının iğrenç görüldüğünü ve bir daha izinsiz böyle bir şey yaparsa onu eve almayacağını söylemiş, sonrasında ise saçlarını eskisine yakın bir renge tekrar boyatana kadar onunla konuşmamıştır.
2. Yeni mezun bir genç, uzun süredir iş aramaktadır. Ailesi ve arkadaşlarının olduğu kalabalık bir ortamda iş bulmak ile ilgili yaşadığı sıkıntılardan bahsederken babası çok kalifiye başka bir sürü insan varken onun iş bulmasının çok zor olduğunu,

muhtemelen daha uzun yıllar kendi sırtlarından geçinmeye devam edeceğini söylemiştir. Eve döndüklerinde kişi, babasının söylediklerinden dolayı çok rahatsız olduğunu ve onu herkesin içinde utandırdığını belirttiğinde babası; çocuk gibi hassas olmaması gerektiğini, buna takılmak yerine kendi hayatına çekidüzen verirse onun için daha iyi olacağını söylemiştir.

-Bu davranışların sizin için anlamı nedir?

-Böyle bir davranışa siz nasıl tepki verirdiniz?

-Böyle bir davranıştan nasıl etkilenirdiniz?

-Bu senaryoya benzer deneyimleriniz var mı?

*Deneyimim yok, bu davranışları yanlış buluyorum gibi yanıtlar üzerine:

-Neden yanlış olduğunu düşünüyorsunuz?

-Sizce doğrusu nasıl olmalı?

İşyeri İstismarı/Yönetici İstismarı Senaryoları

1. Bir kişi, çalıştığı firmada işlerini zamanında ve hatasız tamamlamak için oldukça uğraşmasına rağmen üç yıldır birlikte çalıştığı patronu, mutlaka kendisinin açıklarını bulmakta ve işle ilgili sürekli fikir değiştirmektedir. Normalde bir işi iki defa kontrol etmek yeterli olsa da kişi patronu nedeniyle her işini altı defa kontrol etmektedir. Patronu kişinin çalışma şekliyle ve düşük performansı ile sürekli alay etmektedir. Çalışan düşük performansla çalıştığını düşünmekte ve bu durum hoşuna gitmemektedir. Patronunun kendisine bakarak yaklaştığını gördüğünde çok hızlı bir kalp çarpıntısı ve ağız kuruluğu yaşamaya, titremeye başlamaktadır.
2. 7 yıldır aynı şirkette çalışan bir kişi, çok başarılı bir çalışandır. Tecrübesi ve performansı dolayısıyla işinde inisiyatif alabilen, işverenlerinin güvenini kazanmış birisidir. Patronu sık sık mesai saatleri dışında ona ulaşır, iş tanımında olmayan konularda kendisine görevler vermekte; üzerinde çalıştıkları projeyi yetiştirebilmeleri için çoğu akşam geç saatlere kadar ofiste kalmasını beklemektedir. Patronu bu işlerle ilgili olarak en çok ona güvendiğini ve başkasından bunları yapmasını bekleyemeyeceğini söylemektedir.

-Bu davranışların sizin için anlamı nedir?

-Patronunuz size böyle davransaydı nasıl tepki verirdiniz?

-Böyle bir davranıştan nasıl etkilenirdiniz?

-Bu senaryoya benzer deneyimleriniz var mı?

*Deneyimim yok, bu davranışları yanlış buluyorum gibi yanıtlar üzerine:

-Neden yanlış olduğunu düşünüyorsunuz?

-Sizce doğrusu nasıl olmalı?

-İstismar kavramı sizin için ne anlama geliyor?

-İstismar dendiğinde aklınıza ne geliyor?

-Ne olursa istismar olarak tanımlarsınız?

İstismar, bir bireyin başka bir birey üzerinde gücü ve kontrolü korumayı temel alan ve bireyi sömürme amacı güden davranış biçimleri olarak tanımlanmaktadır.

İstismar tanımının yapılması üzerine;

-Bu tanıma uygun deneyimleriniz oldu mu?

-Ne sıklıkta deneyimliyorsunuz?

-Bu deneyimlerin hayatınıza nasıl etkileri oluyor?

-Bu tarz davranışlara maruz kaldığınızda nasıl tepkiler veriyorsunuz?

-Bu davranışların ilişkideki anlamı nedir? (Bir ilişkide bu tarz davranışları nasıl anlamlandırırsınız?)

-Benzer davranışları siz ne kadar uyguluyorsunuz?

-Bu davranışların avantajları ve dezavantajları sizce nelerdir?

-Bu tip davranışların sürmesine sebep olan durumlar/etkenler neler olabilir? (Bireysel, ailesel ve toplumsal etkenler düşünüldüğünde)

Psikolojik dayanıklılık "zorluklardan çabucak iyileşme kapasitesi, dayanırlık" olarak tanımlanmaktadır (Oxford Dictionaries, erişim: 19.11.2017). Kişilerin psikolojik sağlığı üzerinde olumsuz etkiler yaratabilecek stres koşullarının ya da örseleyici olayların etkisinden kurtulabilme ve yaşanacak değişikliğe uyum sağlayabilme becerisidir.

Psikolojik Dayanıklılık tanımının yapılması üzerine;

-Bu tanıma uygun özelliklerinizin neler olduğunu düşünüyorsunuz?

-Daha önce bahsettiğimiz davranışları (kişinin istismar davranışları ile başa çıkma biçimleri) dayanıklılık tanımı bağlamında düşündüğünüzde nasıl değerlendirirsiniz?

EK 5: Stres Belirtileri Ölçeği

Aşağıda, bedenin çeşitli sistemlerine yönelik belirtiler sıralanmıştır. Bu belirtileri tek tek okuyarak hangilerini deneyimlediğinizi aşağıdaki 1–5 dereceli ölçek üzerinden değerlendiriniz.

	Hiç	Çok			
1. Kaslarınızın gergin olması ya da kas ağrıları	1	2	3	4	5
2. Asabi tikler	1	2	3	4	5
3. Kekeleme, sesin titremesi ya da gerginliği	1	2	3	4	5
4. Çatılmış ve burulmuş bir alın	1	2	3	4	5
5. Gerginlik baş ağrıları	1	2	3	4	5
6. Dişlerin gıcırdatılması, kasılması	1	2	3	4	5
7. Çenede ağrı ya da sızı	1	2	3	4	5
8. Yerinde duramama/ elin ya da ayağın sürekli oynatılması	1	2	3	4	5
9. Titreme ya da titreklilik	1	2	3	4	5
10. Sırt ağrıları	1	2	3	4	5
11. İştahta değişimler	1	2	3	4	5
12. Bulantı	1	2	3	4	5
13. Gaz ağrıları ya da kramplar	1	2	3	4	5
14. Midenin asitlenmesi ve yanması	1	2	3	4	5
15. İdrara çıkma ile ilgili sorunlar	1	2	3	4	5
16. Kabızlık	1	2	3	4	5
17. İshal	1	2	3	4	5
18. Frijidlik ya da empotans (cinsel işleyişte sorunlar)	1	2	3	4	5
19. Ağzın ya da boğazın kuruması	1	2	3	4	5
20. Yutkunma güçlüğü	1	2	3	4	5
21. Yüksek kan basıncı (yüksek tansiyon)	1	2	3	4	5
22. Baş dönmesi	1	2	3	4	5
23. Çarpıntı	1	2	3	4	5
24. Ellerin terlemesi	1	2	3	4	5
25. Ellerin ve ayakların soğuması	1	2	3	4	5
26. Kalbin çok hızlı çarpması	1	2	3	4	5
27. Ani öfke patlamaları	1	2	3	4	5
28. İnatçı baş ağrıları (migren)	1	2	3	4	5
29. Göğüs ağrıları	1	2	3	4	5
30. Nefes daralması	1	2	3	4	5
31. Her şeyin kontrolden çıktığı duygusu	1	2	3	4	5
32. Kaygı ve panik	1	2	3	4	5
33. Kendini engellenmiş gibi hissetmek	1	2	3	4	5
34. Kızgınlık ve sinirlilik	1	2	3	4	5
35. Umutsuzluk ve çaresizlik	1	2	3	4	5

36. Kendini tuzağa düşürülmüş gibi hissetmek	1	2	3	4	5
37. Kendini kederli ve karamsar hissetmek	1	2	3	4	5
38. Suçluluk	1	2	3	4	5
39. Yaptığınız her davranışın başkaları tarafından incelendiğini düşünmek	1	2	3	4	5
40. Tedirginlik ve huzursuzluk	1	2	3	4	5
41. Hafıza sorunları/ hatırlama güçlükleri	1	2	3	4	5
42. Hayal kurma	1	2	3	4	5
43. Kararsızlık	1	2	3	4	5
44. Zihinde bulanıklıklar	1	2	3	4	5
45. Düşüncelerin hızlanması	1	2	3	4	5
46. Her şeyin en kötüye gittiğine inanma	1	2	3	4	5
47. Uykuya dalmada güçlük	1	2	3	4	5
48. Hatalı kararlar verme	1	2	3	4	5
49. Konsantrasyonda (dikkati toplamada) güçlük	1	2	3	4	5
50. Zihnin sürekli meşgul olması	1	2	3	4	5
51. Eklem romatizması ağrıları	1	2	3	4	5
52. Ay hali (menstrüasyon) sorunları	1	2	3	4	5
53. Vücut ısısında ani değişimler	1	2	3	4	5
54. Şeker hastalığı	1	2	3	4	5
55. Deride döküntüler ya da sivilceler	1	2	3	4	5
56. Yorgunluk, bitkinlik	1	2	3	4	5
57. Kısırlık	1	2	3	4	5
58. Şişkinlik, aşırı su tutma	1	2	3	4	5
59. Aşırı susama	1	2	3	4	5
60. Derinin renginde değişme (gri renk hâkimiyeti)	1	2	3	4	5
61. Soğuk algınlıklarının sıklaşması	1	2	3	4	5
62. Nezle olma sıklığında artış	1	2	3	4	5
63. Alerjiler	1	2	3	4	5
64. Sıklıkla ortaya çıkan hafif iltihaplanma rahatsızlıkları	1	2	3	4	5
65. Ürtiker / kurdeşen (deride kırmızı döküntüler)	1	2	3	4	5
66. Kendini genellikle hasta ya da rahatsız hissetmek	1	2	3	4	5
67. Ağızda yaralar	1	2	3	4	5
68. Farenjit (boğaz yanması, acıması)	1	2	3	4	5
69. Mononucleosis (lenf bezleriyle ilişkili bir hastalık)	1	2	3	4	5
70. Uçuklar (ağız ya da genital bölgede)	1	2	3	4	5

EK 6: İstismar Yaşantıları Formu

Aşağıda çeşitli bağlamlardaki ilişkilerimizde deneyimlemiş olabileceğimiz durumlar yer almaktadır. Verilen durumları deneyimleme sıklığınıza göre 1 hiç yaşamadım2.....3.....4 neredeyse her gün yaşıyorum şeklinde derecelendiriniz.

Partnerim:	1 (Hiç yaşamadım)	2	3	4 (Neredeyse her gün yaşıyorum)
Ben orada değilmişim gibi davranır ya da sessizliğine maruz bırakır.				
Yapılması gerektiğini düşündüğü çamaşır, yemek ya da diğer ev işleri yapılmadığı zaman soğuk ya da kötü davranır.				
Beni terk etmekle tehdit eder.				
Beni yapmak istediğim bir şeyi yapmaktan alıkoymaya çalışır (Örneğin: arkadaşlarla dışarı çıkmak, etkinliklere gitmek).				
Bir konu hakkında tartıştığımızda tartışmayı kendisi sonlandırır ve konu ile ilgili kendi kararını uygular.				
Benimle konuşmadan önemli kararlar alır.				
Kaba davranışları, sesinin yükselmesi ya da hakaret içeren davranışları ile ilgili olarak beni suçlar.				
Topluluk içinde benimle alay eder ya da küçümseyici ifadelerde bulunur.				
Bana olan sevgisini kıskançlık içeren davranışlarını açıklamak için kullanır.				
Aklımı kaçırmış gibi ya da aptalca davrandığımı söyler.				
Karşı cinsiyetten arkadaşlarımla ilişkilerimden rahatsız olduğunu belli eder.				
Yalan söylemekle suçlar.				
Yöneticim/İşverenim:				
Beni ya da yaptığım işi başkalarının önünde aşağılar.				
Başkasına olan hıncını benden çıkarır.				
İşteki çabalarımı takdir etmez.				
İşyerindeyken beni görmezden gelir.				
Mesai saatlerini dikkate almadan iletişime geçer.				
Kendi hatalarıyla ilgili olarak beni suçlar.				
İşimle alakalı gerekli bilgileri benden saklar.				
Hakkım olan bazı şeyleri (örneğin; hastalık izni, tatil hakkı, yol harcırahı) talep etmemem için baskı yapar.				
Parmakla gösterme, kişisel alana saldırı, itme, yolunu kesme gibi gözdağı veren davranışlarda bulunur.				
Beni üstesinden gelinemeyecek kadar iş yüküne maruz bırakır.				
Beni özel hayatımla ilgili bilgileri vermeye zorlar.				
Ebeveynlerim: (Aşağıdaki durumları çocukluk döneminizi düşünerek yanıtlayınız)				
Bana çok sinirlendiklerinde beni aşağılayacak sözler kullanırdı.				
Cezalandırmak için fiziksel şiddet uygulamakla tehdit ederlerdi.				
Disiplin amacıyla canımı acıttırlardı (Tokat atmak, saçını çekmek vs.).				

Topluluk içinde beni küçümserlerdi.				
Beni başkalarıyla kıyaslayarak yetersiz olduğumu ima ederlerdi.				
Koydukları kurallara uymadığımda beni terk etmekle ya da artık sevmemekle tehdit ederlerdi (Yemeğini yemezsem giderim).				

EK 7: Katılımcı Tabloları

	Atıf	Tepki	Etki	Motivasyon Atfı	Başa çıkma	İstismara Dair Mitler	Stres Puanı	İstismar Yaşantı
K1	Soru 1 Partner	Mağdur odaklı açıklama/ Normalleştirme/ Partnere karşı sorumluluğun yerine getirilmemesi İstismarcı odaklı açıklama/Baskı kurma yöntemi İlişki/ortam odaklı açıklama/ İç içe geçme	Farkında olmayan pasif/Özür dileme Farkında aktif/ Sınırlarını koruma	Yetiştirilme Tarzı Çocukluk yaşantıları	Problem odaklı başa çıkma/ Deneyimli olmak Psikolojik destek almak Duygusal odaklı başa çıkma/ Ortamdan uzaklaşma	Partner/ 5 Ebeveyn/ 3 Yönetici/2 Toplam/10	71	Partner/ 7 Ebeveyn/ 2 Yönetici/ 3 Toplam/12
	Soru 2 Ebeveyn	Mağdur odaklı açıklama/Özgüven kırılması İstismarcı odaklı açıklama/Kendini yanlış ifade etme	Farkında pasif/ Aile ile paylaşımda bulunmama Farkında aktif/ İnatlaşma	İlişkisel/ Yalnızlaşma Motivasyonel/ Umutsuzluk Olumsuz etkinin yayılımı Duygusal/Üzüntü Hayal kırıklığı				
	Soru 3 Yönetici	İstismarcı odaklı açıklama/ Sömürücü	Farkında aktif/ Ortamı değiştirme Yüzleşme	Duygusal/ Yıpranma Fiziksel/ Yorucu Motivasyonel/ Olumsuz etkinin yayılımı				
	Genel Sorular	Sömürü Kötü davranma	Farkında aktif/ Sınırlarını koruma	Sınır koymayı öğrenme				

	Atıf	Tepki	Etki	Motivasyon Atfı	Başa çıkma	İstismara Dair Mitler	Stres Puanı	İstismar Yaşantı
K 2	Soru 1 Partner	İlişki/ortam odaklı açıklama/ <i>Cinsiyet rollerine göre gerekçelendirme İç içe geçme</i>	Farkında pasif/ <i>Kaçınma</i> <i>Özür dileme</i>	Duygusal/ <i>Huzursuzluk</i> <i>Kaygı</i>	Ego tatmini Yetersizlik Yetiştirme tarzı	Duygusal odaklı başa çıkma/ <i>Acı eşiğinin yükselmesi</i> <i>Mecbur kalmak</i> <i>Normalleştirme</i>	Partner/ 7 Ebeveyn/ 6 Yönetici/ 1 Toplam/14	Partner/ 25 Ebeveyn/ 9 Yönetici/ 17 Toplam/51
	Soru 2 Ebeveyn	İstismarcı odaklı açıklama/ <i>Kendini yanlış ifade etme</i> Mağdur odaklı açıklama/ Normalleştirme/ <i>Mağduru suçlama</i> Normalleştirme/ <i>Topluma uygun olmayan davranışlar</i>	Farkında aktif/ <i>İnatlaşma</i> Farkında pasif/ <i>Beklentiler</i> <i>doğrultusunda davranma</i>	Duygusal/ <i>Kızgınlık</i> İlişkisel/ <i>Aileden kopma</i>				
	Soru 3 Yönetici	İstismarcı odaklı açıklama/ <i>Psikolojik şiddet</i>	Farkında aktif/ <i>Ortamı</i> <i>değiştirme</i> Farkında pasif/ <i>Tolere etme</i>	Duygusal/ <i>Kullanılmışlık</i> <i>Yıpranma</i> İlişkisel/ <i>Güvenin azalması</i>				
	Genel Sorular	<i>İstek dışında yaptırılan her şey</i>	Farkında pasif/ <i>Beklentiler</i> <i>doğrultusunda davranma</i> <i>Kaçınma</i> <i>Tepki çekmemeye çalışma</i>	Duygusal/ <i>Kaygı</i> <i>Yetiştirmeme korkusu</i> Motivasyonel/ <i>Başkalarını memnun etme çabası</i> Bilişsel/ Benliğe yönelik olumsuz atıflar/ <i>“Ben hatalı mıyım?” düşüncesi</i>				

	Atıf	Tepki	Etki	Motivasyon Atfı	Başa çıkma	İstismara Dair Mitler	Stres Puanı	İstismar Yaşantı
K3	Soru 1 Partner	İstismarcı odaklı açıklama/ <i>Kompleksli davranış</i>	Farkında aktif/ <i>Sınırlarını koruma</i>	İlişkisel/ <i>Birbirinden soğuma</i> <i>Birbirini suçlama</i>	Yetersizlik Acizlik	Problem odaklı başa çıkma/ <i>İttifak kurmak</i> <i>Sosyal destek</i> <i>Yüzleşmek</i>	Partner/ 4 Ebeveyn/ 2 Yönetici/2 Toplam/ 8	Partner/ 0 Ebeveyn/ 9 Yönetici/ 18 Toplam/ 27
	Soru 2 Ebeveyn	Mağdur odaklı açıklama/ Normalleştirme/ <i>Davranışın mağdur üzerindeki pozitif/güçlendirici etkisi</i>	Farkında aktif/ <i>Duygularını ifade etme</i> Farkında pasif/ <i>Beklentiler doğrultusunda davranma</i> <i>Aileye karşı çıkamama</i> <i>Karasız/ Davranışın mağdur üzerindeki pozitif etkisi</i>	Duygusal/ <i>Üzüntü</i>	Zayıf olanı ezmek	Duygusal odaklı başa çıkma/ <i>İlgi ve hobilerine vakit ayırma</i>		
	Soru 3 Yönetici	İstismarcı odaklı açıklama/ <i>Mobbing</i>	Farkında aktif/ <i>Yüzleşme</i>	Bilişsel/ Benliğe yönelik olumsuz atıflar <i>Kendine güvensizlik</i> <i>Becerilerini sorgulama</i> Duygusal/ <i>Mutsuzluk</i>				
	Genel Sorular	<i>Mobbing</i>	Farkında aktif/ <i>Yüzleşme</i> Farkında pasif/ <i>Aileye karşı çıkamama</i> <i>Beklentiler doğrultusunda davranma</i>	Motivasyonel/ <i>Olumsuz etkinin yayılımı</i>				

	Atf	Tepki	Etki	Motivasyon Atfı	Başa çıkma	İstismara Dair Mitler	Stres Puanı	İstismar Yaşantı
K4	Soru 1 Partner	Mağdur odaklı açıklama/ Normalleştirme/ <i>Karşıdakine saygı duymamak – değer vermemek</i> İstismarcı odaklı açıklama/ <i>Kendini yanlış ifade etme</i> İlişki/ortam odaklı açıklama/ <i>Karşılıklı değerli hissetme beklentisi Cinsiyet rollerine göre gerekçelendirme</i>		Ego tatmini Sürekli haklı olmak Varlığını ispat etme Toplumda yer edinmek Özgüvensizlik Kendiyle barışık olmama Yetiştirilme tarzı	Problem odaklı başa çıkma/ <i>Hırslanmak</i>	Partner/ 6 Ebeveyn/ 10 Yönetici/ 3 Toplam/ 19	36	Partner/ 0 Ebeveyn/ 0 Yönetici/ 0 Toplam/ 0
	Soru 2 Ebeveyn	İlişki/ortam odaklı açıklama/ <i>Destekleyici olmayan aile ortamı</i>	Farkında aktif/ <i>Kendini ispat etme</i>	İlişkisel / <i>Aileden kopma</i> Motivasyonel/ <i>Hırslanma</i>	Sevgisizlik			
	Soru 3 Yönetici	İstismarcı odaklı açıklama/ <i>Negatif baskı</i> <i>Pozitif baskı</i>			Saygı delisi olmak Kontrol etme isteği/ihtiyacı			
	Genel Sorular	<i>İyi niyeti suiistimal Psikolojik baskı Cinsel istismar Dayak</i>	Farkında aktif/ <i>Sınırlarını koruma</i>		Öğretilmiş başarısızlık			

		Atıf	Tepki	Etki	Motivasyon Atfı	Başa çıkma	İstismara Dair Mitler	Stres Puanı	İstismar Yaşantı
K5	Soru 1 Partner	Mağdur odaklı açıklama/ Normalleştirme/ Partnere karşı sorumluluğun yerine getirilmemesi İstismarcı odaklı açıklama/ Baskı Kurma Yöntemi	Farkında olmayan pasif/ Özür Dileme Farkında aktif/ Sınırlarını koruma Duygularını ifade etme Farkında pasif/ Beklentiler doğrultusunda davranma	Duygusal/ Kızgınlık Yıpranma Yorucu Motivasyonel/ Olumsuz etkinin yayılımı	Güçlü olma motivasyonu Ego tatmini	Duygusal odaklı başa çıkma/ Vurdumduymaz olmak	Partner/ 8 Ebeveyn/ 3 Yönetici/ 2 Toplam/ 13	102	Partner/ 9 Ebeveyn/ 2 Yönetici/ 6 Toplam/ 17
	Soru 2 Ebeveyn	İstismarcı odaklı açıklama/ Baskı uygulama Mağdur odaklı açıklama/ Özgüven Kırılması	Farkında pasif/ Aile ile paylaşımda bulunmama Risk almama Beklentiler doğrultusunda davranma	İlişkisel / Aileden kopma Fiziksel/ Ortamını değiştirme Motivasyonel/ Cesaretlenme					
	Soru 3 Yönetici	İstismarcı odaklı açıklama/ Negatif baskı Pozitif baskı	Farkında pasif/ Kaçınma	Duygusal/ Panik olma Motivasyonel/ Olumsuz etkinin yayılımı					
	Genel Sorular	Duygusal olarak yıpratılma Hak ve sınır ihlali	Farkında pasif/ Beklentiler doğrultusunda davranma Kaçınma Uzlaşma	Duygusal/ Yıpranma					

	Atıf	Tepki	Etki	Motivasyon Atfı	Başa çıkma	İstismara Dair Mitler	Stres Puanı	İstismar Yaşantı
K6	Soru 1 Partner	İlişki/ortam odaklı açıklama/ <i>Karşılıklı güvensizlik</i>	Kararsız/ <i>Koşullu kabul – Samimiyetine inanmak</i>	Duygusal/ <i>Yıpranma</i>	Başarı ve hakimiyet getirmesi	Problem odaklı başa çıkma/ <i>Deneyimli olmak</i>	Partner/ 7 Ebeveyn/ 3 Yönetici/ 1 Toplam/ 11	Partner/ 1 Ebeveyn/ 0 Yönetici/ 0 Toplam/ 1
	Soru 2 Ebeveyn	İstismarcı odaklı açıklama/ <i>Baskı uygulama Kıyaslama</i>		Lüks ve zenginliğe özenti	Duygusal odaklı başa çıkma/ <i>Pozitif bakmak Elindeki ile yetinme/Olanı kabul etme</i>			
	Soru 3 Yönetici	İstismarcı odaklı açıklama/ <i>Açgözlülük</i>	Farkında aktif/ <i>İzin Vermeme</i>					
	Genel Sorular	<i>Kötüye kullanım</i>	Farkında aktif/ <i>Sınırlarını koruma</i>					

	Atıf	Tepki	Etki	Motivasyon Atfı	Başa çıkma	İstismara Dair Mitler	Stres Puanı	İstismar Yaşantı
K7	Soru 1 Partner	İlişki/ortam odaklı açıklama <i>İç içe geçme</i> <i>Karşılıklı</i> <i>beklentilerin</i> <i>belirlenmemesi</i> İstismarcı odaklı açıklama/ <i>Kendini yanlış ifade</i> <i>etme</i> <i>Bağımsızlığa</i> <i>müdahale</i>	Farkında aktif/ <i>Taviz Vermeme</i>	Duygusal/ <i>Üzüntü</i> Motivasyonel/ <i>Olumsuz etkinin</i> <i>yayılımı</i>	Yetersizlik Çevresel faktörler Ataerkil bir toplum olmak Yetiştirilme Tarzı	Problem odaklı başa çıkma/ <i>Psikolojik</i> <i>destek almak</i> <i>Sosyal destek</i> <i>Dile getirmek</i>	Partner/ 1 Ebeveyn/ 0 Yönetici/ 0 Toplam/ 1	Partner/ 2 Ebeveyn/ 3 Yönetici/ 1 Toplam/ 6
	Soru 2 Ebeveyn	Mağdur odaklı açıklama/ <i>Duygusal olarak</i> <i>olumsuz etki</i> <i>Özgüven Kırılması</i>	Farkında aktif/ <i>İnatlaşma</i>	Bilişsel/ Benliğe yönelik olumsuz atıflar/ <i>Kendine</i> <i>güvensizlik</i>				
	Soru 3 Yönetici	İstismarcı odaklı açıklama/ <i>Zorbalık</i>	Farkında aktif/ <i>Ortamı değiştirme</i>	Motivasyonel/ <i>Olumsuz etkinin</i> <i>yayılımı</i>				
	Genel Sorular	<i>Kişisel alana taciz</i> <i>İstenmeyen şeylerin</i> <i>yapılması</i>	Farkında aktif/ <i>Sınırlarını koruma</i>	Motivasyonel/ <i>Olumsuz etkinin</i> <i>yayılımı</i>				

	Atf	Tepki	Etki	Motivasyon Atfı	Başa çıkma	İstismara Dair Mitler	Stres Puanı	İstismar Yaşantı
K8	Soru 1 Partner	Mağdur odaklı açıklama Normalleştirme/ Partnerini önemsememe	Kararsız/ Gerekçeyle bağlı tepki Farkında olmayan aktif/ Partnerinin davranışlarını sorgulama	Zayıf olanı ezmek Başarı ve hakimiyet getirmesi	Problem odaklı başa çıkma/ Seçeneklerini değerlendirmek Duygusal odaklı başa çıkma/ En kötü şeyin başına gelebileceği düşüncesi Var olma zorunluluğu	Partner/ 4 Ebeveyn/ 5 Yönetici/ 2 Toplam/ 11	95	Partner/ 4 Ebeveyn/ 15 Yönetici/ 6 Toplam/ 25
	Soru 2 Ebeveyn	Mağdur odaklı açıklama Normalleştirme/ Davranışın mağdur üzerindeki pozitif/güçlendirici etkisi	Farkında olmayan pasif/ Beklentiler doğrultusunda davranma Farkında olmayan aktif/ Kendini ispat etme	Duygusal/ Üzüntü Motivasyonel/ Hırslanma				
	Soru 3 Yönetici	Mağdur odaklı açıklama/ Normalleştirme/ Maruz kalınan durumla baş etme gerekliliği Normalleştirme/ Çalışanın güven verici olması İlişki/ortam odaklı açıklama/ Normalleştirme/ Karşılıklı güven ilişkisi	Farkında olmayan pasif/ Mevcut duruma uyum sağlama	Duygusal/ Tetikte olma				
	Genel Sorular	Duygusal istismar Sömürü Dürüstlüğü istismar edilmesi Sınırın aşılması	Farkında pasif/ Öznelkin Beklentiler doğrultusunda davranma	Bilişsel/ Benliğe yönelik olumsuz atıflar/ Suçluluk Değersizlik Karşıya “bana bunu yapabilirsin” mesajı vermek Motivasyonel/ Güçlenme				

EK 8: Örnek Katılımcı Transkriptleri

G: Görüşmeci

K: Katılımcı

K1

G: Teşekkürler, peki bu iki senaryoyu da düşündüğünüz zaman (partner istismarı senaryoları), bu senaryolara benzer deneyimleriniz oldu mu hiç, ya da en benzer en yaklaşan deneyiminiz ne oldu?

K: İlk senaryo, yani aslında çok olmadı yani çalışma tabii ki şey oluyor da çalışma hayatındaki şeyler benim hayatımda da oldu. Hani eşimin çalışmamı istememesi gibi durumlar, daha rahat edeceğimizi düşündüğü başka bir semtte başka bir ilçede yaşamamız gerektiğini düşünmesi falan bu tarz şeyler oldu ama tabi, bu onun belirleyebileceği bir şey değil çünkü evlendiğimizde de ben çalışıyordum onunla tanışmadan önce de ben çalışıyordum. O yüzden o eğer bir insanı sen nasıl tercih ettiysen onunla nasıl evlendiysen o şekilde kabul etmişsindir ve buna karışma hakkın yoktur. Eğer, tabii ki bu evlendikten sonra da ben çalışıyor olabilirdim ondan sonra da işe girmiş olabilirdim tabii ki bu benim tercihim. O kendi tercihini belirtirdi ben de kendi tercihim belirtirdim hani olmuyorsa tabii ki eğer bunlar bizim için bizim önceliklerimiz ise yollarını ayırırsın veyahut da birbirini tolere edersin bir şekilde o şekilde devam edersin yoluna diye düşünüyorum bilmiyorum anlatabildim mi ama?

G: Hı hı, çok teşekkür ederim cevaplarınız için. Şimdi ikinci senaryo kısmına geçiyorum (Ebeveyn istismarı senaryoları okunur). Bu davranışların sizin için anlamı nedir?

K: Yani bu iki senaryoda da bence ailenin tutumu çok yanlış. İlk senaryoya gelecek olursak ergenlikteki bir çocuğun evet saçını kendisinin isteye- hani boyatması ailesine danışmaması belki yanlış olabilir ama sonuçta böyle bir şey yaşandıysa bunu işte tekrar eski saçını boyatana kadar konuşmamak işte vs., onu daha zorlayıcı bir hale getirir diye düşünüyorum ve inada biner olay yani ergenlikteki bir çocuğu bence bu kadar sıkıştırmamak gerekir diye düşünüyorum. Keşke bana da danışarak yapsaydın, birlikte yapabilseydik bunu, senin yanında olurdu en azından gibi söylemlerle belki o kişinin bir sonraki hareketinde belki hani saç boyatmak sonuçta çok da büyük bir şey değil ama kendine zarar verici başka bir şey yapabileceği zaman, en azından ailesinin de haberi olur diğer hareketlerinden. O yüzden hani bu şekilde bir ailenin bu kadar sert bir tavır göstermesi daha sonra ileriki şeylerde çocuğun daha saklayacak bir şeye girer yani davranışa girer, yalan söylemeye başlar yaptığı şeyleri ailesine söylemeden devam

eder hayatına gibi düşünüyorum ben bilemiyorum yani daha fazla yanlışlıklara sapar gibi düşünüyorum.

K2

G: Hayatınıza etkileri nasıl oluyor bu yaşantıların?

K: Yani sürekli bir kaygı sürekli bir yetişme yetişememe korkusu sürekli birilerini memnun etme durumu hep böyle geçiyor.

G: Peki bu tarz davranışlara maruz kaldığınız zaman nasıl tepkiler veriyorsunuz?

K: Yani o da, genelde hepsine olumlu, tamam yaparım olur peki sen nasıl istiyorsan. Şey diye bir tabir vardır ya ite dalanacağına çalıyı dolan. Dolaşmak ya da savaşmak yerine kenarından dolanmayı böyle onları yapmayı iyi olur kötü olur yaparım yapamam en azından çaba harcayıp karşının bana püskürmemesini sağlayarak geçiriyorum zamanımı.

G: Peki bu tarz davranışları ilişkilerde, yani sadece sizin ilişkinizde olmak zorunda değil genel olarak, bu tarz davranışları ilişkilerde nasıl anlamlandırırırsınız var olmasını, sebeplerini?

K: Ego tatmini diye düşünüyorum yani karşı tarafın istek ve arzusunu, kendi kendine yetemeyip karşıdan sömürme alma ne bileyim zorla bir şey yaptırarak kendi egosunu tatmin etmesi. Yani bir insan kendi işini kendi yapamıyorsa, her konuda bu, su alma olur dışarı çıkma olur doğurduğuna bakma olur çocuğuna bakma olur günlük hayatta aklınıza ne geliyorsa hani böyle yaşamını nefes alıp verme o öyle hani, günlük hayatı rutin olan her şeyi bir insan kendi başına yapabiliyorsa karşıdan bir şey beklemez ve karşıda bir sömürme ya yani istismara gerek duymaz. Kendi yapamayıp dışardan bekliyorsa sürekli her şeyi ve yapılmayınca mutlu olmuyorsa sürekli eleştiriyorsa o ego tatmini başka bir şey değil. Karşının yeteneksizliğini beceriksizliğini eksikliğini diğeriyle kapatmaya çalışıyor.

G: Peki sizce bu tarz davranışları siz ne kadar uyguluyorsunuzdur?

K: Ben de benden güçsüz gördüklerime uyguluyorumdur hani çünkü öyle bir toplumdayım öyle bir kısır döngünün içerisindeyim. Yani uyguluyorumdur bence hani onlar kadar kimseyi maruz bırakmıyorum çünkü diyorum ya zaten o kadar meşgulüm ki onlarla hani başkasına da eziyet edeyim ya da yapayım diye değil ama ben de yapıyorum benden daha az güçlülere ya da hükmedebileceğim kişilere.

K3

G: (İşyeri/yönetici istismarı senaryoları okunur). Bu davranışların sizin için anlamı nedir?

K: İki senaryoda da şey, bir kere mobbingin her türlüsüne karşıyım iş yerinde, buna çok maruz kaldığım için, mobbingin her türlüsüne karşıyım. İkisi de çok ağır mobbing bence, yani sanırım herkes için de böyledir zaten, yöneticiler hariç. İkisini de ben şey yaşıyorum hatta bunlardan bir daha da çeşitlerini hepsini çalıştığım kurumda yaşadım. O senin verdiğin örnekte bahsedilen kalp çarpıntısı vs. onların hepsine birebir şahit oldum ve hakikaten insan böyle şeyi, nasıl bir durumda kalıyorsun bir kere yaptığın işe kesinlikle güvenin yok birinci senaryoda, şey olduğunda birinci senaryodaki gibi bir şeyle muhatap olduğunda, kesinlikle güvenin yok. Yani ben işte şey söylüyorum ben üniversite mezunu olduğumu, okuma yazma bile bildiğimi unuttum mesela o muameleye maruz kalınca. İkincisinde işte mesai saati özellikle pandemi döneminde biliyorsun hani dönüşümlü çalışma zamanı sözde dönüşümlü çalıştık esnek çalıştık falan ama. Yani ben şeyi hatırlıyorum pandeminin başında ramazan ayında yani tahminim hani böyle şey iftar saatlerinde tahminim demiyim bir gün akşam annemlerde şey kardeşim bizi çağırmıştı iftardaydık. Ondan sonra ben iftar saatinde elimde düşünün iftara gidiyorum ama elimde dairenin laptop'ı, çalıştığım kurumun laptop'ı çünkü beni her an arayabilir biliyorum o kişiyi. Ondan sonra beni aradı, İftarı unuttuk, ben akşam eşimin hadi artık eve gidelim kızımın uykusu geldi diye beni şey yaptığında ben hala bilgisayar başındaydım ve tek kelime kimseyle muhabbet edemedim hani öyle bir çalışma şeyinde şey yaptım hakikaten çok gıcık bir durum. İnsanın şey birinci örnekte hakikaten kendine olan güvenini kaybediyorsun becerilerini sorguluyorsun mesela o dönemlerde ben bir sürü kurumun sınavına girmeye başlamıştım. Ben böyle şey dışarda bir sürü başvurular yapıyorum bilmem ne yapıyorum ama yaptığım başvuruların hepsini kendime güvensiz güvensiz, ya beni almazlar zaten benim yaptığım işler çalıştım işte bile sabitim işte kendimi bir derece ispat ettiğimi düşünüyorum onda bile benim yaptığım işler sürekli kontrol ediliyor, hatalar bilmem neler bulunuyor yazıda ondan sonra, dışarda beni ne yapsınlar zaten modundaydım. Öyle yani.

K4

G: Peki sizin partneriniz size bu senaryolardaki gibi, ikisi için de düşündüğünüzde, bu senaryolardaki gibi bir davranışla karşılaştaysanız nasıl bir tepki verdiniz?

K: Birinci senaryoyu anlatayım ben zaten haber veririm her zaman. Orada bekleyen biri var bir aş kaynıyor bir yemek yapıyor sen geleceksin diye belki çocuklar, çocuğu varsa, ben kendi adına söyleyim, çocuklarımızla biz her zaman akşam yemeğinde hep birlikte yemeye özen gösteriyoruz bu önemli bir şeydir aile kavramı için. Ben bütün bunları göz önünde bulundurarak işimle alakalı herhangi bir uzama olursa mutlaka haber veriyorum çünkü bu da karşımdakine olan saygımdan oluyor saygımdan kaynaklanıyor zaten bunların hiçbiri olmasa bile saygıdan dolayı bunu belirtmek gerekir işlerimiz ne kadar yoğun olursa olsun aslında insanlar şunu yapamıyor yani çalışan insanlar erkek tarafı için konuşuyorum kendi tarafım için konuşuyorum etrafında ya da bir çok yerde görüyoruz çalışan insan sanki bütün dünyanın yükünü sırtında taşıyormuş gibi o çalışmasa hiçbir şey doğru gitmeyecekmiş gibi ve ben yeteri kadar çok fazla çalışıyorum elimden geleni yapıyorum anlayışına giriyor. Yaklaşımına giriyor eşinden ekstradan saygı sevgi bekliyor eşinden de tam bunun aksine bir şey gördüğü zaman daha da sinirleniyor. Ben diyor ki ekmek kazanmak için taksitleri ödemek için belki kredisi varsa krediyi ödemek için gecemi gündüzüme katıyorum diyor eşinden ekstradan saygı bekliyor sevgi bekliyor aslında bu böyle olmaması lazım. Hani bu aslında günümüz dünyası çok hızlı akıyor sıkıntılardan birisi de bu sürekli bir şeylere yetişmeye çalışıyoruz. Erkek tarafı bir havaya giriyor bunu ben bir erkek olarak söyleyebilirim havaya girmemesi lazım orada seni bekleyen biri var birlikte yaşıyorsunuz aslında herkesin bir numaralı önceliği eşiyle birlikte mutlu olmak mutlu olmak için de yapması gereken şeyler çok basit çok belli. Hani bu eşi hakikaten dalgın olabilir bir şey olabilir ve haber vermeyebilir bu nadir durumlarda da eşin, bahsettiğin senaryoda bu tarz bir çıkıştan değil de niçin haber vermedin gibi daha uygun bir dille sorabilir. Hatta sormayabilir çok mu yoğunundun diyebilir, soru var soru var. Yani aslında bu tarafta da var karşına da kızarsan sen beni niye aramıyorsun beni önemsemiyor musun tarzında bir yaklaşım hayırdır çok mu yoruldu niye bu sefer haber veremedin sorusu anlayışla karşılayarak sanki derdini paylaşıyormuş gibi yaparak o ayrı bir şeydir şimdi iki tarafın da birbirini anlaması gereken şeyler çok farklı. Bunu yapabilen hakikaten çok az çift var ben onun da farkındayım ama hani bu empati dediğimiz şeyi her iki tarafın da yapması lazım.

K5

G: Peki bu tarz durumlarda nasıl tepkiler veriyorsunuz ve size etkileri neler oluyor?

K: Yani dize geliyorum diyebilirim diz çöküyorum diyebilirim. Ya istediğini yapıyorum ya daha sonrasında ikna etmeye çalışıyorum hani barışmaya çalışıyorum orta yolu bulmaya çalışıyorum şeyine göre değişiyor. Çok kırmızı çizgimse bahsedilen konu konuyu o şekilde kapatıp daha sonrasında toparlama yönünde hareket ediyorum. Çok kırmızı çizgim değilse ya aman canım olsun ne olacak tarzında bir yol izliyorum onların dediğini yapıyorum. Yani duruma göre değişiyor ama hani daha çok amacım orta yolu bulmak veya istediklerini yapmak şeklinde oluyor.

G: Peki bu tarz istismar davranışlarının güç ve kontrolü temelini alan veya sömürü amacı güden davranışları düşündüğünüz zaman sadece sizin kendi ilişkileriniz olmak zorunda değil genel olarak bir ilişkide bu tarz davranışların anlamı nedir size ne ifade eder ya da nasıl anlamlandırırısınız?

K: Ya insanın ego tatmini sanırım ondan kaynaklı olduğunu düşünüyorum yani bazı insanlar gücü seviyor gücü elinde bulundurmaya seviyor ister duygusal ilişkide olsun ister ailesel ilişkide olsun yani ailede bir şey istediği zaman onun isteğidir onun yapılması onun gücünü ispatlar. İlişkide çok fazla karşılıklı değilse sürekli bir tarafını istismarı şeklindeyse o tarafın güç kontrolünü elinde bulundurması, bakın ben istiyorsam yapıyorum veya benim istediğim yapar şeklinde düşünülmesi. Ve ego tatmini olduğunu düşünüyorum açıkçası.

G: Peki bu tarz davranışların avantaj ve dezavantajları sizce nelerdir?

K: Ya bir tarafı duygusal anlamda mutlaka yıpratır diye düşünüyorum. Bunu kaldırabilmek ve bunu dikkate alabilmek, dikkate almak doğru kelime değil de bunu kaldırabilmek diyeyim en iyisi, bir tarafı yıpratır bu ilişkinin bir sonuna getirir veyahut diğer taraf buna razı olur güç eksikliğinden veya duygusal olarak belki yönetilmeyi seçiyordur bir şeylere tabi olmayı seçiyordur belki de o nedenle bunu kabul ediyordur. Orasına tam kesin bir şey diyemiyorum ama bir tarafı duygusal olarak tamamiyle yıpratır şeklinde düşünebiliriz.

K6

G: ...bu tarz davranışlara neden olan etkenler dinamikler toplumsal olarak düşündüğünüzde neler olabilir?

K: Bence daha çok çevresel faktörler. Bu çevresel faktörler bir de arkadaş ilişkileri iş ortamındaki yeterlilikler yetersizlikler olarak düşünebiliriz bunların bir üst şeyi olarak çıktısı olarak dünyadaki ve ülkemizdeki aşırı lüks zenginlik özenti bunlara götürüyor diye de düşünebiliriz.

G: Hı hı, peki sizce benzer davranışları siz ne kadar hayatınızda uyguluyorsunuzdur?

K: Ben mümkün olduğu kadar uygulamamaya çalışıyorum. Yani elimden geldiği kadar yapmamaya çalışıyorum ya tehlikeli duygular çünkü

G: Hı hı. (Psikolojik dayanıklılık tanımının yapılması üzerine) Sizin bu tanıma uygun özelliklerinin neler olduğunu düşünüyorsunuz?

K: Bir kere hayatıma mümkün olduğu kadar pozitif bakmaya çalışıyorum, kendi imkanlarımla daha çok yaşamaya çalışıyorum sağdan soldan işte demin söylediğim gibi çevresel faktörlere fazla mümkün olduğu kadar kapılmama kapılmayarak işte onun arabası var güzel mi güzel benim niye yok o şöyle lüks evde oturuyor gibi düşüncelerden uzak kaldığınız zaman hani bir klasik atasözü ayağını yorganına göre uzattığın zaman çevresel faktörlere de çok fazla dikkat etmediğin zaman dikkat etmediğin derken onlardan bağımsız yaşamak kopuk yaşamaktan bahsetmiyorum ama onların etkisi altında kalmadan yaşanırsa bence hoş bir hayat geçirilebilir diye düşünüyorum.

G: Bunlarla daha işlevsel başa çıkmanızı, aslında psikolojik dayanıklılık çerçevesinde baktığımız zaman nasıl değerlendirirsiniz yani sizce hangi özellikleriniz belki bu tarz davranışlara karşı koymanıza yardımcı oluyor olabilir?

K: Bu senelerin uzunluğu, iş deneyimi tecrübeleri bunlar olgunlaştırıyor ve yaptığımız işteki işe olan hakimiyetiniz de bunu olgunlaştırıyor. Yani siz eğer işinizde yeterli değilseniz çok çalışmış olmanız yetmiyor. Eğer bilgi deneyim varsa ve bu konuda da kendinizi yeterli hissediyorsunuz yetiştirirseniz karşınızdaki size işinizle ilgili fazla manevra çekemiyor ayaklarınız yere bastığı zaman hangi konu olursa olsun bunlara daha dirençli oluyorsunuz.

K7

G: İstismar kavramı sizin için ne anlama geliyor aklınıza ne geliyor?

K: İlk olarak kişisel alanıma tacizde bulunulması geliyor her türlü tacizden kastım istemediğim herhangi bir davranışın davranıştan ya da sözlü de olabilir herhangi bir şeyin bana karşı yapılması ya da herhangi birine karşı yapılması olarak düşünüyorum.

G: Hı hı. Peki ne olursa bu istismardır diye tanımlarsınız?

K: Öncelikle istismar deyince tabi toplumdaki herkeste olduğu gibi cinsel olarak aklımıza geliyor, önceliğim tabii ki cinsel olarak bir şey olduğu zaman istismar derim öncelikle tabii çocuklara uygulandığı zaman tür kesinlikle istismardır derim ama kendimizi uygulandığı zaman orada farklı durumlar olduğunu düşünüyorum yani kişinin kendine karşı olan neler olabilir bana göre sözel olarak herhangi bir rahatsız olduğum durum en ufak bir hakaret de olabilir imalı herhangi bir söz de olabilir bana göre istismardır. Psikolojik olarak gösterilen bir şey de istismar diye düşünüyorum bu işte olabilir evde de olabilir toplumda markette herhangi bir yerde bir bakışın bir de ben istismara girebileceğini düşünüyorum.

G: İstismarın sözlük tanımını yapacağım onun üzerinden birkaç sorum olacak, aslında sözlük tanımı bir bireyin bir başka biri üzerinde gücü ve kontrolü korumayı temel alan ve bireyi sömürü amacı güden davranış biçimleri. Zaten siz de benzer bir şekilde tanımlamıştınız. Peki bu tanımı da düşününce buna uygun buna benzer deneyimleriniz oldu mu hiç?

K: Dediğim gibi hani illa görerek bir davranış olmasına gerek olmadığını düşünüyorum ama bunun dışında psikolojik olarak sözel olarak çok fazla yaşadığımı düşünüyorum bunu toplum içinde yaptığımız herhangi bir şeyden bir insan rahatsız olduğundaki o bakışı bile psikolojik olarak beni etkilediği için bir sonraki davranışım da o düşünceyle davranmaya başlıyorum ve bu durumda istismara uğradığımı düşünüyorum yani tek bir örnek veremem bununla ilgili çünkü çocukluktan beri toplumumuzda olduğu için bunu hep yaşadım ve bunu yaşayacağımı düşünüyorum toplumun düşünce tarzı değişmediği sürece bu şekilde gidecektir.

G: Peki bu tarz davranışlara maruz kaldığınızda ne tarz tepkiler veriyorsunuz genelde?

K: Eğer bunu sözel olarak dile getiriyorsa ya da davranış olarak direk karşı koyabiliyorum ama dediğim gibi bir bakışı olduğu zaman ya da ufak bir ima olduğu zaman gülerek geçebiliyorum yani ama bu mutlaka beni psikolojik olarak daha sonrasında etkiliyor kafamda bu düşünce oluşuyor.

K8

K: Özellikle ikinci olayda, senaryoda eşlerden bir tanesi sanki diğerini çok önemsemediğini düşünüyorum bana göre. Çünkü yani yalnız vakit geçirmek istemesi evlilikte bana garip geldi. Hani bir de bunu alışkanlık haline getirmek, yani çok, benim anlayışıma göre biraz ters geliyor. Hani kendine vakit ayırmak o zaman herkesin hakkı olmalı, tek taraflı değil, her ikisinin de o zaman kendine vakit ayırma hakkı olmalı bence. Birinci senaryoda da hani eğer haber vermiyorsa gerçekten değer vermediğini gösteriyor bence de. Çünkü başına gelecek kötü bir şeyler de olabilir, dolayısıyla hani ille de başka türlü düşünmemek gerekir ama, karşıdaki insanın kendini onun yerine de koyabilmeli bence.

G: Sizin partneriniz size böyle davranıyorsa tepkiniz ne olurdu?

K: Mesela ben kesinlikle kendi başına arkadaşlarıyla vakit geçirmesini, tek başına gitmesini sorgularım. Bu insana değer vermemek, bana göre öyle olur. Çünkü kendi başına niye vakit geçirmek ister ki bir insan?

G: İlk senaryo için düşündüğünüzde nasıl geliyor?

K: Yani ilk senaryo için hani bazen olabilir, başımıza gelebilir günlük hayatta çok olan şeyler bunlar. İlk senaryo olabilir, Çok da büyütmekten yana değilim tabi. Bazen haber verilmediği de oluyor ama bu sık sık tekrar ederse benim açımdan ben de sorun yaparım, tepki gösteririm ama gerekçesi işte telefonun olmaması, ulaşılabilmesi falan olursa anlayışla karşılayabilirim.

G: Benzer durumlara maruz kalsaydınız nasıl etkilenirdiniz?

K: Mesela kendimi çok değersiz hissedirdim, tek başına arkadaşlarıyla buluşmayı tercih ediyorsa benim partnerim, sanki başkalarının yanında utanıldığımı, hani herkesin, oraya layık olmadığımı onlarla tanıştırmaya, bir eksiğim olduğunu düşünürdüm herhalde

G: Bu senaryolara benzer deneyimleriniz oldu mu?

K: İkinci senaryo değil ama birinci senaryo dediğim gibi sık sık olabiliyor. Hani çünkü insan, beni partnerimin şarjı bitebiliyor, sonra gittiği yerden, başkalarının yanında çok böyle telefonuyla sürekli ben buradayım, gecikeceğim falan öyle çok haber vermeyen biri, bazen oluyor. Artık uzun yıllar da evli olunca çok büyüttüğüm bir şey değil, zamanla bu alışkanlıklarını da benimsiyorsun karşıdaki insanın. Yaşadım yaşıyorum.

EK 9: Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 22.06.2021-42154

1993

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
Akademik Değerlendirme Koordinatörlüğü

Sayı : E-62310886-605.99-42154
Konu : Ayşe Suna Gürdal'ın Etik Onay
Başvurusu Hk.

22.06.2021

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 04.06.2021 tarih ve 37634 sayılı yazınız.

Enstitünüz Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ayşe Suna Gürdal'ın, Dr. Öğretim Üyesi Esra Güven danışmanlığında yürütmeyi planladığı "Psikolojik Dayanıklılık mı, Yanılsama mı: İstismar Farkındalığına Dair Nitel Bir Araştırma" başlıklı yüksek lisans tez çalışması değerlendirilmiş ve bilgilerinize ekte sunulmuştur.

Prof. Dr. M. Abdülkadir VAROĞLU
Kurul Başkanı

Ek: Değerlendirme Formu

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSV4C4DLU2

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/baskent-universitesi-ebys>

Başkent Üniversitesi Bağlıca Kampüsü Fatih Sultan Mahallesi Eskişehir Yolu 18. Km 06790

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Bilgi için: Gamze SONBAY

Koordinatör

Telefon No:0 312 246 67 40 Faks No:0 312 246 66 05

e-Posta:adk@baskent.edu.tr İnternet Adresi:www.baskent.edu.tr

Telefon No: 246 66 66 / 2078

Kep Adresi:baskentuniversitesi@hs02.kep.tr

Sayı : 17162298.600-152
Konu : Tez Çalışması

10 HAZİRAN 2021

İlgili Makama

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ayşe Suna Gürdal'ın, Dr. Öğretim Üyesi Esra Güven danışmanlığında yürütmeyi planladığı "Psikolojik Dayanıklılık mı, Yanılsama mı: İstismar Farkındalığına Dair Nitel Bir Araştırma" başlıklı yüksek lisans tez çalışması değerlendirilmiş ve yapılmasında bir sakınca olmadığı tespit edilmiştir. Bilgilerinize saygılarımızla sunarız.

Başkent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler ve Sanat Araştırma Kurulu

Ad, Soyad	Değerlendirme	İmza
Prof. Dr. M. Abdülkadir Varoğlu	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Dr. Kudret Güven	Olumlu/Olumsuz	
Prof. Ali Sevgi	Olumlu/Olumsuz	
Prof. Dr. Işıl Bulut	Olumlu/Olumsuz	
Prof. Dr. Sadegül Akbaba Altun	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Dr. Can Mehmet Hersek	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Dr. Özcan Yağcı	Olumlu/ Olumsuz	

Prof. Dr. Sadegül Akbaba Altun, Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ayşe Suna Gürdal'ın, Dr. Öğretim Üyesi Esra Güven danışmanlığında yürütmeyi planladığı "Psikolojik Dayanıklılık mı, Yanılsama mı: İstismar Farkındalığına Dair Nitel Bir Araştırma" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasının yapılabilceğı görüşündeler.